

FINANŠU UN
KAPITĀLA
TIRGUS
KOMISIJA

FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS KOMISIJAS 2011. GADA
UN DARBA PĀRSKATS

I. IEVADS	4
Priekšsēdētāja uzruna	4
Padomes ziņojums	6
Komisijas darbības stratēģija	8
II. KOMISIJAS DARBĪBA 2011. GADĀ	8
Uzraudzība	8
Latvijā pastāvošo banku darbību regulējošo tiesību aktu un uzraudzības prakses atbilstības	
Bāzeles Banku uzraudzības komitejas efektīvas banku uzraudzības pamatprincipiem pašnovērtējums	9
Banku sektors	9
AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana	12
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	12
Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes	12
Apdrošināšanas sabiedrības	12
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un ieguldījumu fondi	13
Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāji	13
Privātie pensiju fondi	13
Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji	14
Regulētajā tirgū iekļauto finanšu instrumentu emitenti	14
Finanšu instrumentu tirdzniecība	14
Finanšu pakalpojumu un informācijas sistēmu drošība	15
Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršana	15
Licencēšana	16
Normatīvo aktu izstrāde	17
Nacionālie normatīvie akti	17
2011. gadā pieņemtie Eiropas Savienības normatīvie akti	18
2011. gadā apspriešanā bijušie Eiropas Savienības normatīvo aktu projekti	19
Plānotās Eiropas Savienības iniciatīvas 2012. gadā	21
Finanšu stabilitātes sistēma	21
Noguldījumu garantiju fonds	21
Apdrošināto aizsardzības fonds	22
Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība	23
Finanšu stabilitātes nodeva	24
Sadarbība	24
Sadarbība nacionālā līmenī	24
Starptautiskā sadarbība	24
Klientu aizsardzība	28
Komunikācija ar sabiedrību un finanšu sektora klientu izglītošana	29
2012. gada svarīgākie uzdevumi	30
III. KOMISIJAS PĀRVALDĪBA UN ORGANIZĀCIJA	31
Komisijas personāls	31
Komisijas struktūra	35
Komisijas darbības finansiālais nodrošinājums	36
Iekšējais audits un kvalitātes vadība	39
IV. FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS DALĪBNIEKU DARBĪBA 2011. GADĀ	40
Ekonomikas attīstības tendences 2011. gadā	40
Banku darbība	40
Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību darbība	45
Apdrošinātāju darbība	46
Pensiju sistēmas otrā un trešā līmeņa darbība	49
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu darbība	52
Ieguldījumu brokeru sabiedrību darbība	53
Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbība	54

Izaicinājumu gads

Laikā, kad top šis pārskats, savu darbu tikko ir pabeigusi Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) misija, atzīstot, ka fiskālā politika Latvijā ir līdzsvarota un ekonomika ir ievērojami atkopusies (2011. gadā iekšzemes kopprodukta pieaugums – 5.5%). Nākamajam gadam mūsu izaugsmes prognozes gan tiek lēstas pieticīgākas, kaut šobrīd otro ceturksni pēc kārtas mūsu ekonomika ir straujāk augoša Eiropas Savienībā (ES) (6.8%). Šādai izaugsmei būtu atbilstoša straujāka darba tirgus attīstība, mājāsaimniecību maksātspējas uzlabošanās, kredītešanas pieaugums. Tomēr tā nenotiek, jo neziņa par nākotnes perspektīvām, par ārējiem apstākļiem, par Eirozonas problēmu risinājumu kavē pozitīvo procesu gaitu. Tāds bijis 2011. gads – bijušas gan labas, gan sliktas ziņas.

Latvijas finanšu sektors ir atguvis pelnītspēju. Pēc smagajiem krīzes gadiem 2011. gadu bankas ir beigušas ne tikai ar peļņu (neiekļaujot AS “Latvijas Krājbanka” un AS “Parex banka”), bet arī augstu kapitāla pietiekamību 17.4% apmērā, un tas nozīmē, ka mūsu bankas ir sagatavojušas dažādu nākotnes risku segšanai, nopietni stiprinot kapitāla bāzi – kopš 2008. gada nogales ieguldot kapitālā ap pusotru miljardu latu. Arī banku likviditāte 2011. gadā ir divtik pārsniegusi normatīvu un decembrī bija 63.9%.

Taču kredītešana nav augusi tādā līmenī, kā tas būtu stabils izaugsmes periodā, – kredītfotelis kļuvis “plānāks” par 8.1% jeb 1.2 mljrd. latu. Kopumā 2011. gadā no jauna izsniegti kredīti 1.5 mljrd. latu apmērā, bet tikai apmēram desmitā daļa ir izsniegta mājāsaimniecībām. Daļēji ir apstiprinājušās bažas par iespējamu otro ciklu kavēto kredītu jomā. Problemātisko kredītu it kā ir mazāk nekā iepriekš, taču tas tāpēc, ka 2011. gadā ievērojama daļa no tiem ir norakstīti kā zaudēti. Šis svārstības liecina – gan uzņēmējiem, gan privātpersonām ir grūtības segt savus parādus. Latvijas mājāsaimniecību finanšu struktūra joprojām ir viegli ievainojama, īpaši ziemas sezonā. Mājāsaimniecībām norakstītie kredīti 2011. gadā bijuši 95 milj. latu apmērā. Iemesli skaidri – ilgstoši augsts bezdarba līmenis, apkures un degvielas cenas, ievērojams nodokļu slogs, un cilvēki nevar atgūties no krīzes zemākā punkta, ienākumiem paliekot līdzšinējā līmenī. Citāda situācija ir komercdarbības sektorā – līdz ar maksātspējas uzlabošanos lauvas tiesu no jauna izsniegto kredītu ir saņēmuši uzņēmumi. Mūsu eksportētāji šobrīd ir Eiropas līderu vidū. Tomēr – cik pārliecinoša ir šī situācija? Latvijas lielākie eksporta tirgi ir tuvās kaimiņvalstis – Igaunija, Vācija, Lietuva, Zviedrija, Krievija. Dažas no tām jau ir Eirozonas valstis. Ja Eirozona ieslīgs recesijā, kā tiek prognozēts, Latvijas ekonomikas izaugsmi un arī finanšu sektoru tas noteikti ietekmēs.

Arī citi tirgus dalībnieki pārskata gadā strādājuši joprojām acīmredzami izaicinājumiem pilnā vidē. Apdrošināšanas sabiedrību parakstīto prēmiju apmērs audzis teju par 20%, bet kopumā tirgus strādājis ar zaudējumiem. Krājaizdevu sabiedrības piesaistījušas vairāk noguldījumu un vairāk līdzekļu izsniegušas kredītos, tomēr kopā nopelnījušas par 10% mazāk nekā 2010. gadā, jo par 32% auguši uzkrājumi nedrošajiem parādiem. Privātajos pensiju plānos pieaugušas gan darba devēju, gan dalībnieku iemaksas, bet vidējais ienesīgums sarucis līdz minus 2.7%. Valsts fondēto pensiju shēmas (VFPS) līdzekļu ieguldījumu plānu aktīvi auguši par 5.8%, bet vidējais ieguldījumu plānu ienesīgums bijis minus 1.9%.

Relatīvi stabilā situācijā Latvijas finanšu sektoram 2011. gadā nācās pārdzīvot papildu izaicinājumu, kas tiešā nozīmē pārbaudīja tā izturību. Tas bija senākās Latvijas bankas – AS “Latvijas Krājbanka” – negaidītais krahs. Tādu akcionāru veikto darbību dēļ, ar kurām šobrīd jānodarbojas izmeklētājiem (iekļāti korespondentkontos esošie līdzekļi), Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (Komisija) 2011. gada decembrī nācās apturēt bankas darbību. Tomēr AS “Latvijas Krājbanka” krīzes situācija paradoksālā kārtā radīja arī dažas pozitīvas ziņas – 99.8% noguldītāju tika nodrošināta visu līdzekļu atmaksa, izmanto-

jot Noguldījumu garantiju fonda (NGF) un arī Valsts kases līdzekļus, tādējādi tika stiprināta pārlicība, ka valsts pilda savas saistības. Visās bankās notika korespondējošo kontu līdzekļu pārbaude, un tika konstatēts, ka citās bankās nav šādu problēmu.

Tradicionāls izaicinājums Latvijas finanšu videi ir ievērojamā nerezidentu biznesa daļa. Banku noguldījumos nerezidentu īpatsvars 2011. gadā bija 47.2% (2010. gadā – 41.6%). Arī teju pusi no jauna izsniegto kredītu saņēmuši nerezidenti. Nepieciešams efektīvāk integrēt šo vērtīgo banku biznesa daļu Latvijas finanšu sektorā, apzinoties un mazinot riskus, ko tā rada. Esam ieinteresēti investīcijās un papildu kapitāla piesaistē, vienlaikus nodrošinot pietiekamu aktīvu kvalitātes un investoru reputācijas izvērtēšanu, lai Latvija neparādītos kā pievilcīga vieta, uz kuru kaimiņvalsts uzņēmēji virza “netīrās” naudas plūsmas. Uz nerezidentu noguldījumiem tiek attiecināta valsts garantiju sistēma, un mums, apzinoties to, jāstrādā pie iespējamiem risinājumiem, lai šī nasta vienā brīdī nav par smagu mūsu valstij. Arī starptautiskajā līmenī, izmantojot ES finanšu uzraudzības sistēmas pārmaiņu laikus, jānodrošina savas valsts interešu pārstāvēšana, lai tiktu ņemtas vērā mazu atvērtu finanšu sektoru vajadzības, nodrošinot to attīstību. Tiecoties uz Eirozonu, šādi izaicinājumi mūs sagaida.

Latvijas sabiedrība ir pierādījusi, ka spēj mācīties no savām kļūdām. Ja vēlamies turpināt saprātīgas izaugsmes ceļu, tad mūsu izvēle ir Ziemeļeiropas ekonomiskā stratēģija – nedzīvot pāri saviem līdzekļiem un laikus izvērtēt iespējamās nākotnes riskus. Tam nepieciešama augsta finanšu izpratne arī ikviena finanšu pakalpojuma saņēmēja līmenī.

2011. gada nogale un 2012. gada sākums bijis arī personisko izaicinājumu laiks, pieņemot Komisijas priekšsēdētāja amatu. 100 dienas paskrējušas ātri. Jau sākot darbu Komisijā, viens no solījumiem sabiedrībai bija nodrošināt plašāku skaidrojošo darbu un sabiedrības izglītošanu finanšu jomā ilgtermiņā. Zinošs cilvēks neļausies apšaubāmu finanšu piramīdu vilinājumiem, neņems kārtējo kredītu, lai atdotu iepriekšējo. Finances ir uzticības bizness, un adekvāta situācijas izpratne, ka nav jāļaujas kārtējo baumu radītajai panikai, rodas tad, ja pietiek zināšanu. Visiem kopā jāstrādā, lai neatkārtotos “melnās dienas” ar rindām pie bankomātiem. Tā notiek ne tikai Latvijā. Grieķijas iedzīvotāji, izdzirdot par iespējamām atvadām no Eirozonas, vienas dienas laikā no bankām izņēma 700 milj. *euro*. Tāpēc Komisijas pozīcija turpmāk būs atklātība un informācijas pieejamība, un finanšu pratības celšana būs viens no darbības virzieniem jaunās Komunikācijas stratēģijas ietvaros. Stabila savus riskus pārvaldoša mājsaimniecība ir visa finanšu sektora ilgtermiņa stabilitātes un attīstības stūrakmens.

Izaicinājumi bija, ir un būs mūsdienu pasaules sastāvdaļa. Mūsu darbs ir tos laikus saskatīt un stāties pretī vai arī prasmīgi izmantot pašu labā. Labās ziņas joprojām dod cerību nākotnei, jo Latvijas finanšu sektors ir izturējies iepriekšējo gadu izaicinājumus un labvēlīgos ārējos apstākļos ir gatavs pakāpeniskai pamatotai izaugsmei.

Finanšu un kapitāla tirgus
komisijas priekšsēdētājs
Kristaps Zakulis

Komisijas padome 2012. gada sākumā (no kreisās):
Ludmila Vojevoda, Kristaps Zakulis, Gvido Romeiko, Jānis Brazovskis, Jeļena Ļebedeva.

Komisija kopš 01.07.2001. veic Latvijas finanšu un kapitāla tirgus regulāciju un uzraudzību, nodrošinot tirgus dalībnieku klientu interešu aizsardzību. Komisija ir pilntiesīga un autonoma valsts iestāde, kuru vada padome. Komisijas darbība tiek finansēta no finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumiem.

Pārskata gadā pēc pašas vēlēšanās 08.12.2011. no amata tika atbrīvota Komisijas priekšsēdētāja Irēna Krūmane. No amata atkāpās arī Komisijas padomes loceklis un Uzraudzības departamenta direktors Jānis Placis, kurš darbu Komisijas padomē turpināja līdz jauna Komisijas padomes locekļa iecelšanai amatā. Pārējā padome 2011. gadā strādāja nemainīgā sastāvā – Komisijas priekšsēdētāja vietnieks Jānis Brazovskis, Juridiskā un licencēšanas departamenta direktors Gvido Romeiko un Regulējošo prasību un statistikas departamenta direktore Ludmila Vojevoda.

2011. gadā notika 60 Komisijas padomes sēdes (2010. gadā – 51), kurās tika pieņemti 325 lēmumi (2010. gadā – 346), notika arī 10 Konsultatīvās finanšu un kapitāla tirgus padomes sēdes, kurās tika izskatīti 43 finanšu un kapitāla tirgum saistošu normatīvo aktu projekti (2010. gadā – 24). Konsultatīvā padome ir izvērtējusi un atbalstījusi arī Komisijas 2012. gada budžeta projektu un darba plānu nākamajam periodam.

2011. gadā Komisijas eksperti ir izstrādājuši vai papildinājuši sešus likumus un 33 Komisijas noteikumus. Visi regulējuma projekti pirms apstiprināšanas tika nosūtīti komentāru sniegšanai tirgus dalībnieku profesionālajām asociācijām.

Pārskata gadā ir izstrādāta Komisijas darbības stratēģija 2012.–2014. gadam efektīvākai finanšu sektora regulācijai un pārraudzībai, veicinot finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti, konkurētspēju un attīstību, kā arī ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību. Atbilstoši šim uzstādījumam ir definēti darbības stratēģiskie mērķi nākamajam periodam.

Kopumā 2011. gadā Komisija ir veikusi 88 tirgus dalībnieku klātienes pārbaudes (2010. gadā – 54), t.sk. 25 pārbaudes veiktas bankās, kurās īpaša uzmanība tika pievērsta kapitāla pietiekamības novērtēšanai, kredīšanas procesam, kā arī risku vadības funkcijām, savukārt apdrošināšanas sabiedrībās veiktas sešas pārbaudes. Komisija pārbaū ietvaros veica 12 klātienes informācijas sistēmu drošības auditus, kā arī apmēram 140 tirgus dalībnieku neklātienes informācijas sistēmu drošības novērtējumus. Savukārt, lai izvērtētu tirgus dalībnieku darbības atbilstību Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām, Komisija 2011. gadā ir veikusi 17 klātienes pārbaudes bankās un vienu pārbaudi ieguldījumu brokeru sabiedrībā. Komisija pārskata gadā kopumā tirgus dalībniekiem ir piemērojusi 38 sankcijas (2010. gadā – 30), t.sk. sankcijas AS “Latvijas Krājbanka”, sākotnēji nosakot ierobežojumus bankas debeta operācijām un pēc tam apturot tās darbību. Kopumā tirgus dalībniekiem piemērotās soda naudas 2011. gadā ir bijušas 248 500 latu apmērā (2010. gadā – 100 000 latu).

2011. gadā ir izvērtēti 14 paziņojumi par būtiskas līdzdalības iegūšanu. Komisija ir sniegusi četras atļaujas būtiskas līdzdalības iegūšanai Latvijas bankās un pieņēmusi vienu lēmumu par atteikumu ļaut iegūt būtisku līdzdalību. Apdrošināšanas sabiedrības ir saņēmušas trīs atļaujas būtiskas līdzdalības iegūšanai. Ieguldījumu brokeru sabiedrības ir iesniegušas četrus paziņojumus un saņēmušas trīs atļaujas būtiskas līdzdalības iegūšanai. Pārskata gadā ir atļauti trīs obligātie akciju atpiršanas piedāvājumi, izsniegtas četras atļaujas izteikt akciju publisko piedāvājumu, kā arī izvērtēts viens prospekts akciju iekļaušanai regulētajā tirgū. Komisijas Licencēšanas daļa 2011. gadā ir izvērtējusi kopumā 77 finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku amatpersonu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Pēc AS “Latvijas Krājbanka” darbības apturēšanas, konstatējot noguldījumu nepieejamību tajā, Komisijai bija jānodrošina valsts garantēto atbildību izmaksas bankas noguldītājiem. NGF kopējais apmērs bija 149.9 milj. latu, bet valsts garantētās atbildības 218 tūkst. AS “Latvijas Krājbanka” noguldītāju

bija jāizmaksā 335.6 milj. latu apmērā. Izstrūkstošos līdzekļus garantēto atlīdzību izmaksai 185.6 milj. latu apmērā NGF aizdeva Latvijas Republika. Pirms tika noteikta centralizēta garantēto atlīdzību izmaksa, Komisija, izmantojot NGF uzkrātos līdzekļus, nodrošināja AS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem valsts garantētās atlīdzības izmaksas līdz 50 latiem dienā jau nākamajā dienā pēc noguldījumu nepieejamības iestāšanās dienas, bet valsts garantēto atlīdzību pilnā apmērā noguldītāji varēja saņemt, sākot ar piekto darba dienu pēc noguldījumu nepieejamības iestāšanās dienas. Tādējādi 99.8% AS "Latvijas Krājbanka" noguldītāju valsts garantiju sistēma ir devusi iespēju atgūt to noguldījumus 100% apmērā.

Nolūkā pilnvērtīgi informēt sabiedrību par aktuālajām norisēm 2011. gadā Komisija ir sagatavojusi 96 paziņojumus masu informācijas līdzekļiem (2010. gadā – 59), starp tiem 25 paziņojumi tika izplatīti par AS "Latvijas Krājbanka" tās darbības apturēšanas, garantēto atlīdzību izmaksas un administratora izvēles procesa laikā. Brīdī, kad AS "Latvijas Krājbanka" darbība tika apturēta, īpaši skaidrojumi tika sniegti dažādām klientu grupām. Pārorientējot Komisijas darbinieku resursus, AS "Latvijas Krājbanka" klientiem tika nodrošinātas arī operatīvas konsultācijas pa tālruni. Ņemot vērā krīzes situācijas pieredzi un citu valstu paraugus saistībā ar komunikāciju finanšu sektorā krīžu laikā, Komisijas speciālisti saskaņā ar Ministru prezidenta uzdevumu izstrādāja un ar sadarbības partneriem saskaņoja Krīzes komunikācijas plānu finanšu sektoram. Plāns paredz aktīvu sadarbību krīžu gadījumos starp Komisiju, Latvijas Banku, Finanšu ministriju un Ministru prezidenta biroju, nepieciešamības gadījumā iesaistot arī tirgus dalībniekus un to profesionālās asociācijas. Plāns ir apstiprināts 02.02.2012. Finanšu sektora attīstības padomes sēdē.

Turpinot tirgus dalībnieku klientu izglītošanas pasākumus, atbilstoši 2010. gadā izstrādātajai koncepcijai 01.03.2011. tika atvērta izglītojoša Komisijas interneta vietne *KLIENTU SKOLA* (www.klientuskola.lv). Klientu izglītošanas vietne izveidota ar mērķi sniegt objektīvu un skaidri saprotamu informāciju klientiem par dažādiem finanšu pakalpojumiem, īpašu uzmanību pievēršot risku izvērtēšanai. Kopš *KLIENTU SKOLAS* darbības sākuma Komisijas komunikācijas speciālisti sadarbībā ar uzraudzības ekspertiem ir snieguši 49 e-pasta konsultācijas šīs vietnes lietotājiem.

Pārskata gadā veikto iekšējo auditu rezultātā konstatēts, ka Komisijas iekšējās kontroles sistēma nodrošina iestādes izvirzīto uzdevumu izpildi atbilstoši stratēģiskajiem mērķiem un saskaņā ar normatīvo dokumentu prasībām. Novērtētie kontroles procesi kopumā darbojas labi, bet ir nepieciešams uzlabot atsevišķus iekšējās kontroles procesus garantiju fondu pārvaldīšanas, tirgus dalībnieku informācijas sistēmu drošības pārbaūžu veikšanas, datu savākšanas, apstrādes un analīzes sistēmas izstrādes, komunikācijas procesu, kā arī darba aizsardzības un ugunsdrošības jomās. 2011. gada krīzes situācijas banku sektorā atklāja kļūdas Komisijā izvēlētajā komunikācijas politikas realizācijā. Izdarot attiecīgos secinājumus, nekavējoties tika veiktas izmaiņas komunikācijas procesu vadībā un operatīvajā komunikācijā.

Komisija 2011. gadā ir saņēmusi un izskatījusi 317 iesniegumus par finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem, kā arī sniegusi 695 skaidrojumus saistībā ar valsts garantētās atlīdzības izmaksām AS "Latvijas Krājbanka" klientiem.

2011. gadā Komisija turpināja sniegt konsultācijas dokumentu pārvaldības jomā finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem, kā arī citām institūcijām saistībā ar elektronisko dokumentu un droša elektroniskā paraksta ieviešanas, kā arī elektroniskās lietvedības sistēmas ieviešanas jautājumiem. Komisija 02.11.2011. noslēdza sadarbības līgumu ar Latvijas Nacionālo arhīvu "Par sadarbību Eiropas reģionālā attīstības fonda (ERAF) nacionālās programmas projekta "Vienotā valsts arhīvu informācijas sistēma" pilotprojektā un dokumentu aprakstīšanu".

KOMISIJAS DARBĪBAS STRATĒGIJA

2011. gadā tika izstrādāts Komisijas vidēja termiņa plānošanas un vadības dokuments "Finanšu un kapitāla tirgus komisijas darbības stratēģija 2012.–2014. gadam" (Stratēģija). Stratēģijā noteikts, ka **Komisijas darbības misija ir** efektīvi regulēt un pārraudzīt finanšu un kapitāla tirgu un tā dalībnieku darbību, veicināt finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti, konkurētspēju un attīstību, kā arī ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību.

Saskaņā ar Stratēģiju nākamajam periodam ir izvirzīti šādi **Komisijas stratēģiskie mērķi**:

1. Izstrādāt efektīvu, attīstību un konkurētspēju veicinošu regulējumu, kas nodrošina augstus riska vadības standartus un veicina arvien augstākas kvalitātes un drošības pakāpes finanšu pakalpojumu sniegšanu.
2. Nodrošināt tādu tirgus dalībnieku darbību Latvijas tirgū, kuri ir finansiāli spēcīgi, profesionāli un ar nevainojamu reputāciju.
3. Nodrošināt stabilu, normatīviem atbilstošu, uz attīstību vērstu finanšu sistēmu.
4. Nodrošināt efektīvu finanšu stabilitātes nodevas administrēšanas procesu.
5. Nodrošināt sistemātisku statistiskās informācijas vākšanu un analīzi, statistisko pārskatu un analītisko materiālu gatavošanu un sektora attīstības prognozes.
6. Veicināt efektīvu sadarbību ar ārvalstu uzraudzības institūcijām.
7. Veicināt klientu interešu aizsardzību savas kompetences ietvaros, kā arī sadarbojoties ar citām Latvijas Republikas institūcijām.
8. Nodrošināt gan sabiedrības informēšanu, gan izglītošanas pasākumus, kas veicina klientu uzticību sektoram un spēju vispusīgi izvērtēt pakalpojumu riskus un pieņemt pamatotus lēmumus.
9. Nepārtraukti pilnveidot Komisijas darbības procesus un paaugstināt tās darbības efektivitāti un produktivitāti.

Stratēģijā noteiktās **Komisijas galvenās darbības prioritātes**:

1. Neatkarīgas un autonomas finanšu sektora uzraudzības nodrošināšana, tās kapacitātes stiprināšana un pietiekamu resursu nodrošināšana.
2. Finanšu sektora regulējuma reformas turpināšana, lai novērstu globālās krīzes izgaismotās nepilnības un ieviestu jaunus instrumentus, kas palīdzēs nodrošināt finanšu stabilitāti nākotnē (t.sk. *Bāzele III*, *CRD IV*, *Maksātnespēja II*, Eiropas finanšu uzraudzības sistēma).
3. Uzraudzības ietvara reformēšana, nodrošinot stingrāku uzraudzības ietvaru, kas būtiski pilnveido preventīvo pasākumu operativitāti un efektivitāti, nodrošinot iespēju nekavējoties iejaukties finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbībā ar nepieciešamajiem pasākumiem.
4. Cīņa pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, lai nodrošinātu arvien augstākas kvalitātes un drošības pakāpes finanšu pakalpojumus, vienlaikus stiprinot sadarbību ar tiesībsargājošām iestādēm Latvijā un ārvalstīs.
5. Gatavošanās 2015. gadā gaidāmajai ES prezidentūrai, lai savas kompetences ietvaros nodrošinātu Latvijas gatavību ES prezidentūrai.
6. Latvijas sabiedrības finanšu izpratnes līmeņa paaugstināšana gan par pakalpojumiem, gan finanšu sektora darbības būtību, lai nodrošinātu klientu praktiskās zināšanas un spēju pieņemt izsvērtus finanšu lēmumus ilgtermiņā.

II. KOMISIJAS DARBĪBA 2011. GADĀ

UZRAUDZĪBA

Komisijas pārraudzībā 2011. gada beigās bija **334 finanšu un kapitāla tirgus dalībnieki** un to aktīvu kopējais apmērs sasniedza 22.7 mljrd. latu (t.i., 147.8% no Latvijas Republikas iekšzemes kopprodukta*) (sk. 1. tab.).

1. tabula

Komisijas pārraudzīto tirgus dalībnieku struktūra

Tirgus dalībnieki	Aktīvi, milj. latu		Tirgus dalībnieku skaits	
	2010	2011	2010	2011
Bankas un ārvalstu banku filiāles	21 974	20 926	21+8	22+9
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	12	13	34	33
Aprošināšanas sabiedrības un ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles	444	477	13+11	12+10
Privātie pensiju fondi	1.8	1.9	7	7
Pensiju plāni	112	120	21	21
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības	20	21	16	15
Ieguldījumu fondi	206	237	37	44
Valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāni	830	880	27	27
Ieguldījumu brokeru sabiedrības	3.7	3.6	7	6
Apdrošināšanas brokeru sabiedrības			104	86
Maksājumu iestādes			16	33
Elektroniskās naudas iestādes				8
AS "NASDAQ OMX Rīga"			1	1
Latvijas Centrālais depozitārijs			1	1
Kopā	23 607	22 679	329	334

* Datu avots: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iekšzemes-kopprodukts-galvenie-raditaji-30248.html>.

Latvijā pastāvošo banku darbību regulējošo tiesību aktu un uzraudzības prakses atbilstības Bāzeles Banku uzraudzības komitejas efektīvas banku uzraudzības pamatprincipiem pašnovērtējums

Komisija 2011. gadā veica pašnovērtējumu par tās uzraudzības prakses un regulējošo prasību atbilstību Bāzeles Banku uzraudzības komitejas efektīvas banku uzraudzības pamatprincipiem (*Basel Core Principle*).

Pašnovērtējuma veikšanas procesā jau tika sagatavoti grozījumi Kredītiestāžu likumā, ieviešot pienākumu bankas valdei un padomei ziņot Komisijai par apstākļiem, tai skaitā par aizdomīgiem un krāpnieciskiem darījumiem, kas var būtiski ietekmēt bankas turpmāko darbību vai kuri var apdraudēt tās reputāciju. Tāpat tika veikti uzlabojumi uzraudzības procesa organizācijā, pilnveidojot "Banku risku novērtēšanas rokasgrāmatu" un izdodot atsevišķu "Banku neklātienē (*off-site*) uzraudzības rokasgrāmatu", kurā noteikta arī kārtība informācijas apmaiņai un sadarbībai uzraugu kolēģiju ietvaros.

2011. gadā Latvijas finanšu sektors jau trešo gadu bija spiests strādāt nestabilā un grūti prognozējamā ārējā un iekšējā finanšu vidē. No vienas puses, bija vērojama Latvijas tautsaimniecības atlabšana un neliela attīstība, kas pozitīvi ietekmēja arī banku darbības rādītājus. Decembrī tika sekmīgi noslēgtas SVF un Eiropas Komisijas (EK) palīdzības programma, kas uzlaboja Latvijas valsts reputāciju finanšu tirgos. No otras puses, šīs pozitīvās tendences pagaidām ir īslaicīgas, jo uzņēmumu un mājāsaimniecību maksātspēja joprojām ir trausla, to parādu slogs ir liels, tādēļ pieprasījums pēc kredītiem ir ierobežots. Tāpat pārskata gada otrajā pusē Eiropas zonas suverēno parādu krīzes saasināšanās un finanšu stabilitātes vājināšanās palielināja Latvijas tautsaimniecības izaugsmes risku un tā rezultātā Latvijas finanšu sektora kredītrisku un peļnītspējas risku.

Banku sektors

2011. gada nogalē notikušie satricinājumi banku sektorā (AS "Latvijas Krājbanka" maksātnespēja un baumas par "Swedbank" AS problēmām) īslaicīgi ietekmēja banku sistēmas reputācijas risku, bet kopumā neatstāja nozīmīgu un paliekošu ietekmi uz banku sektora darbību. Jau otro gadu banku darbības rādītāji uzrādīja nelielu stabilizācijas tendenci (sk. sadaļu "Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbība 2011. gadā").

Finanšu sistēmas attīstības pretrunīgās tendences stimulēja Komisiju turpināt un gada beigās vēl vairāk stiprināt 2009. gadā ieviesto intensīvo uzraudzības ietvaru ar mērķi veikt uz riskiem fokusētus un uz rezultātu orientētus uzraudzības pasākumus, kā arī nodrošināt Komisijai iespēju savlaicīgi iejaukties banku darbībā un veikt nepieciešamos pasākumus problēmu risināšanai vai zaudējumu samazināšanai.

2011. gadā banku uzraudzība balstījās uz saistītajām metodēm – banku darbības rezultātu monitoringu, pamatojoties uz finanšu pārskatu analīzi, un klātienē pārbaudēm.

Tika veiktas būtiskas strukturālas izmaiņas Uzraudzības departamentā. Banku un institucionālo investoru daļas reorganizācijas rezultātā tika izveidotas trīs atsevišķas struktūrvienības: Monetāro finanšu iestāžu darbības analīzes daļa, kas ir atbildīga par neklātienē uzraudzības īstenošanu, Monetāro finanšu iestāžu risku novērtēšanas daļa, kas ir atbildīga par klātienē pārbaudžu veikšanu, un Pensiju un ieguldījumu fondu daļa. Papildus tika noteikta jauna funkcija – uzraudzības metodika –, kas nodrošinās uzraudzības procesos izmantoto metožu pastāvīgu pilnveidošanu un to atbilstību ES prasībām.

2011. gadā banku uzraudzības prioritārie virzieni bija šādi:

- Latvijas banku kapitāla bāzes pietiekamības novērtēšana;
- likviditātes uzturēšanas un pārvaldīšanas pietiekamības un kvalitātes novērtēšana;
- banku darbības ar problēmu kredītiem un kredītu vērtības samazināšanas zaudējumu atzīšanas banku pārskatos pietiekamības novērtēšana;
- banku darbības stratēģijas potenciālas ietekmes uz risku struktūru un lielumu novērtēšana.

Banku darbības rezultātu monitorings

Komisija šajā gadā turpināja pastiprinātu banku darbības neklātienē monitoringu, kas balstās uz banku regulāri iesniegto pārskatu analīzi, kā arī Komisija turpināja saņemt no bankām papildu operatīvos pārskatus un ziņojumus par banku darbību:

- ikdienas pārskatus par noguldījumu dinamiku;
- atskaites par saistībām pret radniecīgajām finanšu iestādēm;
- banku kredītkomiteju un valžu lēmumus, kā arī banku iekšējā audita ziņojumus par veiktajām pārbaudēm;
- kredītriska, likviditātes un tirgus riska stresa testu rezultātus.

Arī 2011. gadā Komisija pieprasīja bankām sagatavot starpposma finanšu pārskatus par sešu mēnešu periodu līdz 30.06.2011. un veikt to revīziju. Šie pārskati deva Komisijai iespēju iegūt neatkarīgu trešo pušu slēdzienu par finanšu situāciju bankās.

Pēc AS "Latvijas Krājbanka" notikumiem ar mērķi stabilizēt situāciju banku sektorā un nostiprināt klientu uzticību Komisija uzdeva visām bankām veikt ārkārtas korespondējošo kontu pārbaudi, pieaicinot zvērinātus revidentus (auditorus). Zvērināti revidenti katrā bankā salīdzināja bankas datus un korespondējošās bankas/vērtspapīru turētājiestādes datus, lai iegūtu apstiprinājumu visu kontu atlikumiem, kā arī šo līdzekļu pieejamībai. Auditori nekonstatēja Latvijas banku kontos esošo līdzekļu nesankcionētu vai pārskatos neatspoguļotu ieķīlāšanu, kā tas bija AS "Latvijas Krājbanka" gadījumā.

Komisija kopā ar Latvijas Banku turpināja regulāri veikt kredītriska un likviditātes riska stresa testus. Kredītriska stresa testi tika veikti, ņemot vērā makroekonomiskās prognozes, un stresa testu rezultāti tika izmantoti, lai noteiktu iespējamās kredītportfeļa zaudējumus, kā pieņēmumu izmantojot konservatīvu ekonomikas attīstību un bankas kapitāla spējas absorbēt minētos zaudējumus. Tāpat tika veikti likviditātes riska stresa testi. Šo stresa testu ietvaros tika analizēti vairāki banku klientu uzvedības scenāriji un banku spēja nodrošināt klientu likumīgo prasību savlaicīgu izpildi.

Nepieciešamības gadījumā Komisija kontaktējās ar bankām par to plāniem kapitāla pietiekamības uzturēšanai atbilstošā līmenī, kā arī likviditātes nodrošināšanas plāniem ārkārtas situācijās.

Komisija jau vairākus gadus veic banku risku novērtēšanu, piešķirot reitingu katrai bankai pēc risku lieluma un to pārvaldīšanas kvalitātes. Reitingu sistēma ir rīks, ko Komisija izmanto, lai identificētu, analizētu un novērtētu uzraugāmo institūciju darbībai piemētošos riskus un novērtētu to lietoto metožu šo risku pārvaldīšanai kvalitāti, pietiekamību un atbilstību to darbības apmēriem un sarežģītībai.

Reitinga piešķiršanas procesa rezultātā katrai uzraugāmajai institūcijai uzraudzības vajadzībām tiek piešķirts reitings no 1.0 līdz 4.0, kur 1.0 ir visaugstākais vērtējums, bet 4.0 – viszemākais vērtējums. Atbilstoši institūcijai piešķirtajam reitingam tiek plānota tās uzraudzība – institūcijai, kuras vērtējums ir visaugstākais (institūcijas darbībai piemīt zems risks un risku pārvaldīšana ir pietiekama), nepieciešamie uzraudzības pasākumi ir minimāli, savukārt institūcijai, kuras vērtējums ir viszemākais (institūcijas darbībai piemīt augsts risks un risku pārvaldīšana ir vāja), nepieciešama pastāvīga un pastiprināta uzraudzības kontrole.

2011. gadā, pamatojoties uz Komisijas veikto pārbaūžu rezultātiem, 11 bankām tika pārskatīts reitings. Kopumā pārskata gada beigās bankām bija piešķirti šādi reitingi:

Reitinga skala	1-2	2.1-3	3.1-4
Banku skaits	7	12	-

2011. gadā kredītrisks, likviditātes risks, stratēģijas un biznesa risks saglabājās kā banku darbības galvenie riski. Īpaša uzmanība tika pievērsta banku stratēģijām un peļņitspējai. Ņemot vērā dažu Eirozonas valstu suverēno parādu krīzes saasināšanos, Komisija pievērsa pastiprinātu uzmanību riskiem, kas saistīti ar finanšu instrumentiem, īpaši ārvalstu parāda vērtspapīriem.

Riski tika analizēti, izmantojot kā kvantitatīvu, tā arī kvalitatīvu informāciju.

Svarīgs uzdevums ir stiprināt uzticību finanšu sistēmai, mazinot nepatiesas informācijas, aiztāšanās un baumu izplatīšanās iespējas par iespējamām problēmām tirgus dalībnieku darbībā. Komisija uzraudzības procesa ietvaros vērtē banku publiskos ceturkšņa pārskatus un tajos atklāto informāciju. Komisijas izvirzīto prasību mērķis ir paaugstināt banku darbības caurskatāmību un veicināt tirgus disciplīnu, savlaicīgi sniedzot ieinteresētajām personām salīdzināmu informāciju par bankas finansiālo stāvokli un darbības rezultātiem.

Komisija 2011. gadā piemēroja bankām Kredītiestāžu likumā paredzētās sankcijas:

- uzlika divām bankām soda naudu 50 tūkst. latu kopsummā un piemēroja vienai bankai finanšu pakalpojumu sniegšanas ierobežojumus par noteikto regulējošo prasību neievērošanu;
- uzlika vienai bankai soda naudu 132 tūkst. latu apmērā par pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā;
- uzlika vienai bankai soda naudu 1 tūkst. latu apmērā un izteica vienai bankai brīdinājumu par Kredītiestāžu likuma prasību par pārskatu sniegšanu Komisijai neievērošanu;
- uzlika vienai bankai soda naudu 25 tūkst. latu apmērā par risku pārvaldīšanas un iekšējās kontroles sistēmas nepilnībām.

Korektīvo pasākumu ietvaros trim bankām tika izvirzītas papildu prasības kredītriska jomā.

Grupu uzraudzība

Komisijas darbinieki 2011. gadā piedalījās sešu dalībvalstu kredītiestāžu uzraudzības iestāžu kolēģiju darbā, kā arī pirmo gadu Komisija vadīja vienu kolēģiju kā atbildīgā uzraudzības iestādi. Aktuālākie jautājumi kolēģiju darbā bija uzraudzības pasākumu koordinēšana, iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa un risku profila novērtēšana grupu līmenī.

Klātienēs pārbaudes kredītiestādēs

Pārskata gadā Komisija veica 25 pārbaudes bankās, kurās īpaša uzmanība tika pievērsta kapitāla pietiekamības novērtēšanai, kredīvēšanas procesam, kā arī risku vadības funkcijām – kredītriska, operacionālā riska, likviditātes riska, stratēģijas un biznesa riska pārvaldīšanai un darbības atbilstības kontroles funkcijai. Konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar banku vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni uzlabojumu veikšanai.

Kapitāla pietiekamība

Komisija pastiprināti vērtēja banku izveidoto uzkrājumu pietiekamību paredzamajiem zaudējumiem. 2011. gadā korekcijas kapitāla pietiekamības aprēķinā tika veiktas 10 bankās. Papildus minimālajam kapitāla pietiekamības prasībām bankas veica iekšējo kapitāla pietiekamības novērtēšanu, lai noteiktu faktiski nepieciešamo kapitālu atbilstoši katras bankas riskiem. Visas bankas secināja, ka to kapitāls ir pietiekams to pašreizējai darbībai piemētošo risku segšanai, kā arī nodrošina pietiekamu kapitāla rezervi iespējamu bankas darbībai būtiski nelabvēlīgu scenāriju gadījumā. Visās bankās tika izvērtēts banku veiktais kapitāla pietiekamības novērtēšanas process un banku iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa atbilstība Kredītiestāžu likuma prasībām.

Komisijas veikto pārbaūžu rezultāti atklāja jomas, kurās bankām bija nepieciešami uzlabojumi (banku pašreizējai un plānotajai darbībai piemētošo būtisko risku segšanai nepieciešamā kapitāla apmēra noteikšanas kārtība un stresa testēšanā izmantotās metodes un to rezultātu analīze). Komisija turpināja dialogu ar vairākām bankām par to stratēģiju un kapitāla plānošanas procesu.

Banku kapitāla pietiekamības vērtēšanas gaitā Komisija pievērsa pastiprinātu uzmanību tam, vai banku kapitāla pietiekamība ir atbilstoša banku turpmākās darbības stratēģijām un ar plānoto bankas darbību saistīto risku lielumam un šo risku pārvaldīšanas metodēm. Konstatējot paaugstinātu risku uzņemšanos, Komisija 2011. gadā saskaņā ar tai Kredītiestāžu likumā piešķirtajām tiesībām 11 bankām noteica pienākumu uzturēt augstāku pašu kapitāla līmeni nekā minimālās kapitāla prasības.

Kreditrisks

Sešas no 2011. gadā veiktajām banku klātienes pārbaudēm tika veiktas ar mērķi novērtēt tieši banku kredītportfeļa kvalitāti un kredītriska pārvaldīšanu. Pārbaudes aptvēra 38.7% (5.1 milj. latu portfelis) no banku sektora kopējā kredītportfeļa. Īpaša uzmanība tika pievērsta kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu savlaicīgai atzīšanai (izveidoto uzkrājumu pietiekamībai) vai veiktās kapitāla korekcijas apmēram gadījumā, ja paredzamie zaudējumi pārsniedza izveidoto uzkrājumu apmēru. Tika vērtēta nekustamā īpašuma, kas iekļāts par labu bankām, monitoringa, kura rezultāti tieši ietekmē kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu savlaicīgu atzīšanu, kvalitāti.

Kopš 2009. gada pasliktinoties kredītportfeļa kvalitātei, banku kredītportfelī strauji pieauga problēmu kredītu, t.sk. pārstrukturēto kredītu, apmērs, jo bankas, lai veicinātu problēmu kredītu atmaksu, aktīvi veica kredītu pārstrukturēšanu ar mērķi samazināt bankas paredzamos zaudējumus (*expected loss*) un uzlabot aizņēmēju maksātspēju.

Ņemot vērā lielo kavēto kredītu īpatsvaru kredītportfelī, pārbaūžu laikā papildu uzmanība tika pievērsta tieši banku darbībai ar kavētajiem un problemātiskajiem kredītiem, t.i., kredītu pārstrukturēšanas pamatotībai un efektivitātei. Pārbaūžu rezultātā Komisija pieprasīja bankām papildus atzīt kredītu vērtības samazināšanās zaudējumus, veidojot uzkrājumus vai veicot kapitāla korekciju. Papildu vērtības samazināšanās galvenokārt tika konstatēta no nodrošinājuma atkarīgajiem kredītiem.

Lai novērtētu kredītu pārstrukturēšanas regulējumu un tā atbilstību normatīvo aktu, t.sk. Komisijas izdoto, prasībām, Komisija veica visu banku neklātienes pārbaudi. Komisija izvērtēja banku izstrādāto un dokumentēto kārtību, kādā tās veic kredītu pārstrukturēšanu, vērtības samazināšanās zaudējumu atzīšanu kredīta pārstrukturēšanas brīdī un turpmāko procentu ienākumu atzīšanu, kā arī kārtību, kādā kredītiem tiek piešķirtas un atceltas problemātisko kredītu statusa pazīmes, sniedzot Komisijai statistisko informāciju par kredītu portfeļa struktūru.

Komisija puda atbalstu banku veiktajām aktivitātēm kredītu pārstrukturēšanā, kas vērstas uz kredīta, kuram pasliktinājusies kvalitāte, vērtības saglabāšanu. Komisija secināja, ka banku iekšējās procedūras, kas nosaka kredītu pārstrukturēšanas kārtību un pamatprincipus, vadoties no kuriem bankas veic kredītu pārstrukturēšanu, kopumā atbilst normatīvo aktu prasībām. Izvērtējusi pārstrukturēšanas regulējumu bankās, Komisija konstatēja, ka bankās izmantotās metodes un pamatprincipi kredītu pārstrukturēšanā ir atkarīgi no vērtējamās bankas kredītportfeļa lieluma un struktūras, kredīšanas specifikas un attiecīgās bankas grupas apstiprinātajiem kredītpolitikas principiem. Bankas ir izstrādājušas dažādas pārstrukturēšanas programmas, ņemot vērā aizņēmēja kategoriju un riska līmeni. Tajā pašā laikā, veicot banku klātienes pārbaudes un vērtējot banku kredītu pārstrukturēšanas praksi, Komisija konstatēja gadījumus, kad bankas veic vairākkārtējus kredītlīguma grozījumus (pārstrukturēšanu) bez pienācīgas aizņēmēja naudas plūsmas analīzes un formāli vērtējot aizņēmēja spēju atgūt maksātspēju, kas ļautu atsākt saistību pret banku izpildi. Komisija lūdza bankas pilnveidot attiecīgos iekšējos dokumentus, nosakot tajos pamatprincipus un nosacījumus turpmākai darbībai ar problēmu kredītiem.

Ņemot vērā nerezidentiem no jauna izsniegto kredītu apmēra pieaugumu un ar nerezidentu kredīšanu saistītos papildu riskus, pārbaūžu laikā tika pārbaudīta nerezidentu kredīšanas prakse, t.i., kredītu piešķiršanas kritēriji, kredītu kvalitātes pārraudzība, kā arī izsniegto kredītu kvalitāte.

Likviditātes risks

Neoteiktība globālajā finanšu tirgū bija iemesls Komisijai turpināt pievērst pastiprinātu uzmanību banku likviditātei arī 2011. gadā. Nozīmīga loma banku sektora stabilitātes nodrošināšanā ir bankām, kuru galvenie akcionāri ir citu dalībvalstu bankas, un filiālēm, kas darbojas Latvijā (to tirgus daļa kredītos ir 67.6%). Krīzes perioda sākumā tās iepludināja ievērojamus līdzekļus savās meitas bankās. Kopš 2009. gada mātes banku finansējums turpina pakāpeniski samazināties, kas lielā mērā tiek kompensēts ar ieguldījumiem Latvijas meitas banku pamatkapitālā un subordinētajā kapitālā, kas apstiprina Latvijā darbojošos citu dalībvalstu, īpaši Skandināvijas, banku apņemšanos saglabāt savus ieguldījumus Latvijā un nodrošināt, ka to meitas uzņēmumi ievēro regulējošās prasības par kapitāla pietiekamību un likviditāti.

2011. gadā Komisija turpināja saņemt no bankām ikdienas noguldījumu dinamikas informāciju, kas tiek izmantota, lai operatīvi kontrolētu izmaiņas banku noguldījumos un nepieciešamības gadījumā veiktu savlaicīgus korektīvus pasākumus. Tāpat Komisija turpināja pastiprināti uzraudzīt ārvalstu banku meitas sabiedrību likviditātes pārvaldīšanas kvalitāti grupas ietvaros, jo šādas bankas pamatā balstās uz mātes banku piešķirtajiem resursiem. Tādējādi Komisija pārvaldīja likviditātes risku banku sistēmā kopumā un nepieciešamības gadījumā pieprasīja bankām veikt preventīvus pasākumus likviditātes riska pārvaldīšanas uzlabošanai.

AS "Latvijas Krājbanka" un "Swedbank" AS notikumu rezultātā Komisija 2011. gada nogalē lūdza bankas veikt stresa testus, kas ietver scenāriju "Noguldījumu strauja aizplūde", kā arī novērtēt rezultātus un, kad nepieciešams, veikt grozījumus vai papildinājumus "Rīcības plānā likviditātes krīzes pārvarēšanai".

Tirgus risks

Salīdzinājumā ar citām valstīm Latvijas bankām arī 2011. gadā nebija būtisku ieguldījumu finanšu instrumentos (akcijas un parāda vērtspapīri kopumā nepārsniedza 7.8% no banku aktīviem).

Kaut gan kopumā banku sistēmā tirgus risks nav būtisks, tomēr, ņemot vērā pārskata gada otrajā pusē notikušo dažu Eirozonas valstu suverēno parādu krīzes saasināšanos un finanšu stabilitātes vājināšanos, kas potenciāli var atstāt ietekmi uz banku sistēmu, Komisija 2011. gadā turpināja pastiprināti vērtēt banku finanšu instrumentu portfeļus ar mērķi pārliecināties, ka bankas tos piesardzīgi atspoguļo finanšu pārskatos, kā arī vērtē esošo vērtspapīru likviditāti. Komisija veica banku, kuru ieguldījumi vērtspapīros bija būtiski, vērtspapīru portfeļu pārbaudi un novērtējumu. Banku vērtspapīru portfeļu struktūra tika pārbaudīta pēc šādiem kritērijiem:

- ieguldījumu vērtspapīros koncentrācija pēc valstīm;
- suverēno valstu parādzīmju īpatsvars banku portfeļos;
- vērtspapīru sadalījums pa kredītreitingu grupām.

Risku vadības funkcijas

Bankām, sniedzot finanšu pakalpojumus, jānodrošina ne tikai katras biznesa vienības vai darbības veida efektivitāte, bet arī jānodrošina bankas darbībai svarīgas kopīgās risku vadības funkcijas izveide un efektīva īstenošana. 2011. gadā veicot banku pārbaudes, Komisija lielāko uzmanību pievērša katra būtiskā riska pārvaldīšanas kvalitātei. Katras risku vadības funkcijas novērtējumā tika vērtēts attiecīgā riska lielums un izmaiņu ietekme uz bankas darbību kopumā, kā arī iekšējās kontroles sistēmas efektivitāte un vadības darba efektivitāte, identificējot, mērot un pārvaldot attiecīgo risku. Īpaši Komisija analizēja, vai bankas, pārvaldot minētos riskus, izmanto dažādu scenāriju un stresa testu rezultātus.

AS “Latvijas Krājbanka” darbības apturēšana

16.11.2011. Komisija saņēma informāciju, ka Lietuvas Banka ir ierosinājusi valdībai pārņemt AB Bankas SNORAS akcijas un ka šajā bankā konstatēts vērtspapīru iztrūkums 204 milj. latu apmērā. Tajā pašā dienā Komisija oficiālā vēstulē lūdza Lietuvas Bankai sniegt detalizētu informāciju par Lietuvas turpmāko rīcību un to, kā tā varētu ietekmēt AS “Latvijas Krājbanka” darbību, kā arī steidzamības kārtā organizēja Komisijā tikšanos ar AS “Latvijas Krājbanka” valdes pārstāvjiem. Komisija saņēma oficiālu paziņojumu no Lietuvas Bankas, ka tā ir apturējusi AB Bankas SNORAS darbību maksājumu sistēmās, iecēlusi pagaidu administratoru un Lietuvas valdība ir nacionalizējusi AB Bankas SNORAS akcijas.

Pēc ziņas par AB Bankas SNORAS nacionalizāciju Lietuvā AS “Latvijas Krājbanka” palielinājās noguldījumu aizplūde, tādēļ 17.11.2011. Komisijas padomes sēdē, kurā piedalījās AS “Latvijas Krājbanka” valdes pārstāvji, Komisijas padome nolēma noteikt AS “Latvijas Krājbanka” saistību izpildes ierobežojumus un iecelt bankā Komisijas pilnvarnieku grupu, kā arī uzdeva nekavējoties pārskaitīt AS “Latvijas Krājbanka” korespondentkontu atlikumus uz ES valstu bankām.

18.11.2011. Komisija konstatēja, ka rīkojumi veikt korespondentkontu atlikumu pārskaitīšanu nevar tikt izpildīti, jo atlikumi piecu banku korespondentkontos ir iekļāti (apgrūtināti) par labu trešajām personām. Tā kā notikušajā Komisija saskatīja noziedzīga nodarījuma pazīmes, tā 21.11.2011. vērsās ar attiecīgu iesniegumu Ģenerālprokuratūrā un tās pašas dienas Komisijas padomes sēdē pieņēma lēmumu apturēt AS “Latvijas Krājbanka” finanšu pakalpojumu sniegšanu, atstādināt no amatiem valdes un padomes locekļus un iecelt bankā papildu Komisijas pilnvarniekus.

Tā kā banka nespēja nodrošināt pilnīgu kreditoru prasījumu apmierināšanu, Komisijas padome 22.11.2011. ārkārtas sēdē pieņēma lēmumu par noguldījumu nepieejamības iestāšanos un jau 24.11.2011. noslēdza līgumu ar AS “Citadele banka” par garantēto atlīdzību izmaksu. Garantēto atlīdzību izmaksā AS “Latvijas Krājbanka” klientiem tika sāka 29.11.2011.

Ņemot vērā finanšu līdzekļu iztrūkumu bankā, 01.12.2011. Komisija Rīgas apgabaltiesā iesniedza AS “Latvijas Krājbanka” maksātnespējas pieteikumu. Rīgas apgabaltiesa 16.12.2011. par AS “Latvijas Krājbanka” maksātnespējas procesa administratoru apstiprināja zvērinātu revidentu komercsabiedrību SIA “KPMG Baltics” un tās pilnvaroto personu Jāni Ozoliņu. Savukārt 23.12.2011. Rīgas apgabaltiesa AS “Latvijas Krājbanka” pasludināja par maksātnespējīgu.

Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības

Uzraudzība 2011. gadā tika veikta, izmantojot darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpaši pievēršot uzmanību krājaizdevu sabiedrību izveidoto uzkrājumu nedrošiem parādiem pietiekamībai. Pārskata gadā tika veiktas četras klātienes pārbaudes, kuru mērķis bija novērtēt kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību finansiālo stāvokli, vadības darbu, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām. Komisija piemēroja krājaizdevu sabiedrībām šādas sankcijas:

- vienai krājaizdevu sabiedrībai tika noteikts ierobežojums noguldījumu piesaistīšanai, ievērojot noteikumu, ka sabiedrības pašu kapitāls nesamazinās zem 10% līmeņa;
- vienai krājaizdevu sabiedrībai par atsevišķu Krājaizdevu sabiedrību likuma normu neievērošanu tika noteikts ierobežojums kredītu izsniegšanai un noguldījumu piesaistīšanai, nepārsniedzot noteiktu līmeni;
- trijām krājaizdevu sabiedrībām tika izteikts brīdinājums par atsevišķu Krājaizdevu sabiedrību likuma normu neievērošanu.

Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes

Uzraudzība 2011. gadā tika veikta, izmantojot darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpaši pievēršot uzmanību maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu veikto maksājumu kopējiem apmēriem un apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējiem apmēriem. Pārskata gadā klātienes pārbaudes maksājumu iestādēs un elektroniskās naudas iestādēs netika veiktas.

Apdrošināšanas sabiedrības

Komisijas darbinieki 2011. gadā veica sešas apdrošināšanas sabiedrību darbības pilnās pārbaudes – piecu nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību un vienas dzīvības apdrošināšanas sabiedrības –, kā arī regulāri sekoja līdzi Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā noteiktās maksātspējas prasības un tehnisko rezervju seguma nodrošināšanas prasību izpildei. Pārskata gadā netika konstatēti būtiski normatīvo aktu prasību pārkāpumi, par kuriem būtu piemērojamas Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā paredzētās sankcijas.

2011. gadā viena nedzīvības apdrošināšanas sabiedrība un viena dzīvības apdrošināšanas sabiedrība saņēma atļauju iekļaut pašu līdzekļu aprēķinā 45% no ieguldījumu īpašuma vērtības pieauguma.

Komisijas darbinieki 2011. gadā piedalījās piecās Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestāžu kolēģiju sēdēs. Pašlaik aktuālākais jautājums apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestāžu kolēģiju darbā ir apdrošināšanas grupas vai pārāpdrošināšanas grupas iekšējā modeļa izstrāde un tā sagaidāmais apstiprināšanas process dalībvalstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestādēs saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 25.11.2009. Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā (*Maksātspēja II*) prasību ieviešanu.

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonds

Komisija 2011. gadā veica biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" administrētā garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtības ievērošanas pārbaudi un informēja Finanšu ministriju un biedrību "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" par minētās pārbaudes rezultātiem.

Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpniecība

Komisijas darbinieki 2011. gadā veica vienu neklātienes pārbaudi, novērtējot Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā noteikto prasību par līdzekļu, kas iegūti no apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpniecības, turēšanu šķirti no apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieka līdzekļiem ievērošanu, un veica astoņas tematiskās pārbaudes, novērtējot apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru (juridisko personu) darbības atbilstību minētajā likumā noteiktajām prasībām.

Veiktajās pārbaudēs tika konstatēti būtiski normatīvo aktu prasību pārkāpumi, par kuriem apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeriem (juridiskām personām) 2011. gadā tika piemērotas Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā paredzētās sankcijas – četriem anulēts ieraksts Komisijas apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku reģistrā, trijiem piemērota soda nauda 100 latu apmērā, vienam piemērota soda nauda 500 latu apmērā un sešiem izteikts brīdinājums par Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā noteikto prasību pārkāpumiem.

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un ieguldījumu fondi

Pārskata gadā tika veikta ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu neklātienes uzraudzība, novērtējot to finansiālo stāvokli, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Pārskata gadā tika veiktas arī trīs ieguldījumu pārvaldes sabiedrību klātienes pārbaudes. Īpaša vērība katras pārbaudes laikā tika pievērsta sabiedrības izveidotajai iekšējās kontroles sistēmai un risku pārvaldībai, izvērtējot arī iekšējo normatīvu bāzes atbilstību un pielietojamību. Tāpat pārbaūžu laikā tika izvērtēta sabiedrību darbības caurskatāmība un atbilstība labākās prakses principiem, kā arī klientu interešu ievērošana.

Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar sabiedrību vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem sabiedrības funkciju sekmīgai nodrošināšanai.

Tā kā AS "Latvijas Krājbanka" veica turētājbankas funkcijas četriem ieguldījumu fondiem, šo fondu pārvaldītājam bija jāizvēlas jauna turētājbanka un jāpārved visi līdzekļi uz jauno turētājbanku saprātīgā termiņā. Tā kā šajā laikā AS "Latvijas Krājbanka" nevarēja veikt turētājbankas funkcijas, ieguldījumu fondu daļas vērtības noteikšana uz laiku, kamēr līdzekļi tiek pārvesti jaunajam līdzekļu turētājam, tika pārtraukta. Tomēr, ņemot vērā tiesību aktos noteikto prasību, ka ieguldījumu fondu līdzekļi jātur šķirti no turētājbankas līdzekļiem, visu ieguldījumu fondu aktīvu pārvešanu varēja sākt bez kavēšanās, operatīvi atsākot ieguldījumu fondu daļas vērtības noteikšanu un daļu atpakaļpirkšanu. Līdz ar to AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana neradīja būtisku ietekmi uz ieguldījumu fondu sektoru.

Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāji

Pārskata gadā tika veikta neklātienes VFPS līdzekļu pārvaldītāju uzraudzība, novērtējot to pārvaldīšanā esošo ieguldījumu plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Pārskata gadā tika veiktas arī trīs VFPS līdzekļu pārvaldītāju klātienes pārbaudes. Pārbaudēs īpaši tika vērtēta līdzekļu pārvaldītāju iekšējās kontroles sistēma, līdzekļu pārvaldītāju funkciju sadalījuma atbilstība izveidotajai organizatoriskajai struktūrai, vadības lēmumu pieņemšana un izpilde, iekšējo normatīvu bāzes un izveidotās pārskatu sistēmas atbilstība un pielietojums. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārpakalpojumu piesaistei un izmantošanai, vērtējot līdzekļu pārvaldītāju ieviestās kontroles sistēmas ārpakalpojumu izvērtēšanai. Tāpat tika izvērtēta līdzekļu turētāju darbība.

Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar VFPS līdzekļu pārvaldītāju vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem funkciju sekmīgai izpildei.

Tāpat neklātienes uzraudzības ietvaros 2011. gadā tika vērtēta VFPS līdzekļu pārvaldītāju iesniegtā kritiskās situācijas analīze katra ieguldījumu plāna ieguldījumu portfelim. Tika izvērtēti norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgo scenāriju iestāšanās gadījumiem.

Tā kā AS "Latvijas Krājbanka" veica turētājbankas funkcijas sešiem ieguldījumu plāniem, atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem VFPS līdzekļu pārvaldītāja pienākums bija, cik ātri vien tas saprātīgiem līdzekļiem iespējams, mainīt turētājbanku, kuras funkcijas saskaņā ar noslēgtajiem turētājbankas līgumiem iepriekš veica AS "Latvijas Krājbanka". Līdzekļu pārvaldītājs izvēlējās citu turētājbanku un noslēdza turētājbankas līgumu, operatīvi pārvedot līdzekļus jaunajam līdzekļu turētājam, lai pēc iespējas ātrāk pilnībā atjaunotu līdzekļu pārvaldīšanas procesu. Tāpēc, ņemot vērā tiesību aktos noteikto īpašo aizsardzību VFPS līdzekļiem, tos varēja operatīvi pārvest jaunajam līdzekļu turētājam un AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana neatstāja negatīvu iespaidu uz VFPS ieguldījumu plānu saistībām, kā arī ieguldījumu plānu dalībniekiem pašiem nebija jāiesaistās turētājbankas maiņas procesā, bet normatīvo aktu prasību izpildi nodrošināja līdzekļu pārvaldītājs.

Privātie pensiju fondi

Pārskata gadā privāto pensiju fondu neklātienes uzraudzība tika veikta, novērtējot pensiju fondu finansiālo stāvokli, pensiju plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Pārskata gadā tika veiktas arī divas klātienes pārbaudes pensiju fondos. Pārbaūžu laikā īpaša uzmanība tika pievērsta pensiju fondu izveidotās iekšējās kontroles sistēmas atbilstībai un ilgtspējai, kā arī būtisko risku identificēšanai un pārvaldībai. Tika analizēts pensiju fondu funkciju sadalījums un atbilstība izveidotajai organizatoriskajai struktūrai, kā arī pensiju fondu izveidotās informācijas apmaiņas un pārskatu sistēmas spēja nodrošināt pietiekamu un viegli izsekojamu informāciju iekšējiem un ārējiem lietotājiem. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārpakalpojumu piesaistei un izmantošanai, vērtējot pensiju fondu ieviestās kontroles sistēmas ārpakalpojumu izvērtēšanai. Tāpat tika izvērtēta līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbība. Īpaša uzmanība tika pievērsta arī pensiju fondu valdes un padomes pienākumu un atbildību sadalījumam, vērtējot pensiju fondu pārvaldes institūciju spēju nodrošināt efektīvu pensiju fondu ikdienas darbību un atgriezenisko saiti ar akcionāriem.

Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar pensiju fondu vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem pensiju fondu funkciju sekmīgai izpildei.

Tāpat neklātienes uzraudzības ietvaros tika vērtēta pensiju fondu iesniegtā kritiskās situācijas analīze katra pensiju plāna ieguldījumu portfelim. Tika izvērtēti norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgo scenāriju iestāšanās gadījumiem. Pensiju fondi par būtisku riska faktoru atzinuši procentu likmju risku, kas izriet no tā, ka ieguldījumu portfeļos dominē fiksēta ienesīguma instrumenti, kā arī tirgus cenu svārstību risku. Pensiju fondi ar būtiskiem ieguldījumiem ārvalstu valūtās denominētos instrumentos par būtisku atzinuši arī valūtas svārstību risku. Neklātienes uzraudzības ietvaros 2011. gadā arī tika vērtēta privāto pensiju fondu iekšējā audita darbība, pieprasot iesniegt un izvērtējot iekšējo auditu plānus un atzinumus.

Tā kā AS "Latvijas Krājbanka" veica turētājbankas funkcijas pieciem privātā pensiju fonda pensiju plāniem, atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem pensiju fonda pienākums bija, cik ātri vien tas saprātīgiem līdzekļiem iespējams, mainīt turētājbanku, kuras funkcijas saskaņā ar noslēgtajiem turētājbankas līgumiem iepriekš veica AS "Latvijas Krājbanka". Pensiju fonds izvēlējās citu līdzekļu turētāju un noslēdza līdzekļu turētāja līgumu, operatīvi pārvedot līdzekļus jaunajam līdzekļu turētājam, lai pēc iespējas ātrāk pilnībā atjaunotu norēķinus. Tāpēc, ņemot vērā tiesību aktos noteikto īpašo aizsardzību pensiju plānu līdzekļiem, AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana neatstāja iespaidu uz privāto pensiju fondu darbību, kā arī pašiem dalībniekiem nebija jāiesaistās līdzekļu turētāja maiņas procesā.

Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji

2011. gadā tika veiktas septiņas pārbaudes bankās (divas plānveida un piecas mērķa pārbaudes) un četras pārbaudes ieguldījumu brokeru sabiedrībās (viena plānveida un trīs mērķa pārbaudes). Mērķa pārbaudes pamatā tika veiktas, reaģējot uz klientu iesniegtajām sūdzībām.

Komisija īpašu uzmanību pievērsa klientu apkalpošanai – informācijas atklāšanai klientiem par finanšu instrumentiem un ar tiem saistītajiem riskiem un ieguldījumu pakalpojuma atbilstības un piemērotības klienta zināšanām, pieredzei, ieguldījumu mērķim un spējai finansiāli uzņemt attiecīgu risku noteikšanai. Tāpat Komisija vērtēja ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju iekšējo procesu un dokumentu aktualitāti un atbilstību tiesību aktu prasībām.

2011. gadā par konstatētajiem tiesību aktu pārkāpumiem ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā Komisija izdeva četrus administratīvos aktus – vienā gadījumā tirgus dalībniekam izsakot brīdinājumu, vienā gadījumā uzlikt sodu naudu 1 000 latu apmērā, vienā gadījumā, kad tirgus dalībnieks bija pārkāpis arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasības, uzlikt sodu naudu 27 000 latu apmērā un vienā gadījumā uzlikt tirgus dalībniekam noteiktus ierobežojumus sniegt ieguldījumu pakalpojumus un ieguldījumu blakuspakalpojumus.

Regulētajā tirgū iekļauto finanšu instrumentu emitenti

Pārskata gada beigās Latvijā darbojās viens regulētais tirgus AS "NASDAQ OMX Riga" (Birža). Gada beigās Biržā bija iekļautas 32 emitentu akcijas. Parāda vērtspapīru sarakstā bija iekļautas sešu emitentu kopskaitā 36 dažādu parāda vērtspapīru emisijas – Latvijas valsts parāda vērtspapīri (29), korporatīvās parādzīmes un obligācijas (3) un hipotekārās ķīlu zīmes (4).

Komisija pastāvīgi kontrolēja, vai emitenti savlaicīgi un atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likuma prasībām atklāj informāciju. 2011. gadā, konstatējot pārkāpumus un izvērtējot pārkāpuma sastāvu, astoņos gadījumos Komisija pieprasīja emitentiem veikt pasākumus, lai turpmāk trūkumi obligātās informācijas atklāšanā tiktu novērsti, vai publicēt precizētu vai papildu informāciju un ierosināja trīs administratīvos procesus par pārkāpumiem obligātās informācijas atklāšanā, kuru rezultātā tika izdoti attiecīgi administratīvie akti, piemērojot sodu naudu 1 000 latu, 2 500 latu un 3 000 latu apmērā.

Viena administratīvā lieta tika ierosināta un emitentam tika izteikts brīdinājums par Finanšu instrumentu tirgus likuma prasību neizpildi saistībā ar emitenta iekšējās informācijas turētāju saraksta sastādīšanu un uzturēšanu.

Finanšu instrumentu tirdzniecība

Latvijas regulētajā tirgū Biržā 2011. gadā bija vērojams būtisks akciju tirdzniecības aktivitātes pieaugums. Kopējais darījumu skaits akciju tirgū 2011. gadā, salīdzinot ar 2010. gadu, pieauga par 10,07%, tirgto akciju skaits pieauga par 55,49%, savukārt kopējais apgrozījums akciju tirgū 2011. gadā bija 26,1 milj. latu, kas bija par 78,33% lielāks nekā 2010. gadā. Biržas akciju tirgus kapitalizācija 2011. gada beigās, salīdzinot ar 2010. gada beigām, bija samazinājusies par 12,32%, bet, salīdzinot 10 emitentu akcijas ar vislielāko apgrozījumu, šo 10 emitentu kapitalizācija 2011. gada beigās salīdzinājumā ar 2010. gada beigām bija samazinājusies par 3,57%.

Lai sekmētu stabilu finanšu instrumentu tirgus darbību, Komisija pastāvīgi veica finanšu instrumentu tirdzniecības uzraudzību, sekojot līdzi un analizējot Biržā iesniegtos uzdevumus un veiktos darījumus, lai identificētu un novērstu tirgus manipulācijas un iekšējās informācijas izmantošanu darījumos ar finanšu instrumentiem. Komisija veica vairāk nekā 10 padziļinātās pārbaudes un vienā gadījumā informāciju par iespējamu tirgus manipulāciju nosūtīja izvērtēšanai tiesībsargāšanas iestādei.

Pārbaudot, vai iekšējās informācijas turētāju sarakstā iekļautās personas ir izpildījušas Finanšu instrumentu tirgus likuma prasību par paziņojuma sniegšanu Komisijai par veiktajiem darījumiem, kā arī vai personas atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likumam ir paziņojušas par nozīmīgas līdzdalības

iegūšanu vai zaudēšanu, 2011. gadā vienā gadījumā Komisija sāka administratīvo procesu un personai piemēroja soda naudu 2 500 latu apmērā. Citos gadījumos, kad tika konstatēti nebūtiski trūkumi vai neprecizitātes, Komisija administratīvo procesu nesāka, bet izteica personām aizrādījumu, lai turpmāk trūkumi netiktu pieļauti.

Finanšu pakalpojumu un informācijas sistēmu drošība

Ņemot vērā, ka visi finanšu pakalpojumi ir atkarīgi no informācijas sistēmu darbības un atbalsta, turklāt ar tendenci šai atkarībai pieaugt, kā arī ņemot vērā to, ka pakalpojumu sarežģītība un arī apdraudējumu līmenis pieaug, Komisija turpināja attīstīt informācijas sistēmu drošības uzraudzības procesus.

Pārskata gadā spēkā stājās atjaunotā informācijas sistēmu drošības regulācija, kas ir balstīta uz risku pārvaldīšanas metodi un informatīvas atgriezeniskās saites stiprināšanu ar visiem tirgus dalībniekiem. Regulācija ir atbilstoša starptautiskajai praksei un nozarē lietotajiem standartiem. Tās mērķis ir nodrošināt, lai tirgus dalībnieku klientiem pieejamie pakalpojumi, kurus nodrošina informācijas sistēmas, būtu droši, stabili, kontrolējami un uzticami.

Uzraudzības procesa ietvaros Komisija veica 12 informācijas sistēmu drošības klātienes auditus, kā arī apmēram 140 tirgus dalībnieku informācijas sistēmu drošības neklātienes novērtējumus.

Kopumā pārskata gadā pastiprināta uzmanība tika veltīta šādiem informācijas sistēmu drošības aspektiem:

- droša attālināto pakalpojumu lietotāju (klientu) autentifikācija;
- informācijas sistēmu drošības incidentu pārvaldība.

Nākamajam stratēģiskās plānošanas periodam (2012.–2014. gadam) tika izstrādāta informācijas sistēmu drošības uzraudzības stratēģija, kas definē regulācijas un uzraudzības prioritātes. Tajā noteikts, ka regulācijai jābūt aktuālai, elastīgai, atbilstoši vispārpieņemtajai praksei un standartiem un tikai tādā apmērā, lai nodrošinātu tirgus dalībnieku klientu interešu aizsardzību. Savukārt informācijas sistēmu drošības uzraudzībai jābūt pozitīvi motivējošai, efektīvai un proaktīvai.

Garantētās atbildības AS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem izmaksas procesā Komisijas informācijas tehnoloģiju eksperti nodrošināja šā procesa efektivitāti un AS "Latvijas Krājbanka" klientu datu drošību (datu patiesumu un nepieejamību nesankcionētām personām).

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumos 2011. gadā Komisijas pārstāvji turpināja piedalīties EK Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas komitejas darbā, kā arī triju ES komiteju (Eiropas Banku uzraugu komitejas, Eiropas Vērtspapīru uzraugu komitejas, Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju uzraugu komitejas) apvienotajā trešā līmeņa darba grupā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumos (3L3 Task Force on Anti Money Laundering (AMLTF)). Tāpat 2011. gadā Komisijas pārstāvji piedalījās Eiropas Padomes Naudas atmazgāšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas MONEYVAL darbā.

Lai izvērtētu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības atbilstību Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām, Komisija 2011. gadā veica 17 klātienes pārbaudes bankās un vienu pārbaudi, kas saistīta ar ieguldījumu brokeru sabiedrības uzraudzību. Tāpat Komisija 2011. gadā veica trīs neklātienes pārbaudes (procedūru izvērtēšana) bankās un piecas pārbaudes finanšu iestādēs, no kurām divas pārbaudes bija saistītas ar apdrošināšanas starpnieku, kas sniedz dzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, uzraudzību, bet trīs ar ieguldījumu pārvaldes sabiedrību uzraudzību.

Komisija minēto pārbažu laikā konstatēja 12 gadījumus, kad finanšu iestādes un kredītiestādes nebija ievērojušas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasības. Trīs gadījumos tika piemērota soda nauda par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pārkāpumiem (5 000 latu, 25 000 latu un 100 000 latu apmērā).

No ārvalstu finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības institūcijām Komisija 2011. gada laikā informācijas apmaiņas nolūkā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumos saņēma 12 informācijas pieprasījumus, no kuriem trīs tika saņemti no ASV, pa diviem no Īgaunijas, Krievijas un Lielbritānijas un pa vienam no Kipras, Lietuvas un Kirgizstānas. Savukārt Komisija nosūtīja četrus informācijas pieprasījumus – divus Kipras un pa vienam Īgaunijas un Krievijas radniecīgajām uzraudzības institūcijām.

Saskaņā ar Komisijas neparastu un aizdomīgu finanšu darījumu reģistru Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam 2011. gadā tika nosūtīti astoņi ziņojumi.

LICENCĒŠANA

	2011. gada sākums	2011. gada beigas	2011. gadā jauni tirgus dalībnieki
Bankas	21	22	1 ¹
ES dalībvalstu banku filiāles	10	9	-1 ²
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	34	33	-1 ³
Banku pakalpojumu sniedzēji no EEZ	255	269	+17
Apdrošināšanas sabiedrības	13	12	-1 ⁴
ES dalībvalstu apdrošinātāju filiāles	11	10	-1 ⁵
Apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji no EEZ	437	462	+35
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības	16	15	-1 ⁶
Ieguldījumu pārvaldes pakalpojumu sniedzēji no EEZ	18	20	+2
Ieguldījumu brokeru sabiedrības	7	6	-1 ⁷
Ieguldījumu brokeru pakalpojumu sniedzēji no EEZ	1344	1512	+219
Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju piesaistītie aģenti	1	0	-1
Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju piesaistītie aģenti no EEZ	14	19	+6
Privātie pensiju fondi	7	7	0
Apdrošināšanas brokeru sabiedrības	104	86 (22 anulēti ieraksti)	+4 ⁸
Apdrošināšanas aģenti	560	621 (111 anulēti ieraksti)	+61
Maksājumu pakalpojumu sniedzēji no EEZ	41	97	+56
Maksājumu iestādes (reģistrētās)	16	33	+15
Elektroniskās naudas iestādes (reģistrētās)	0	8	+12 ⁹
Elektroniskās naudas iestādes no EEZ	13	16	+3

¹ Bankas

AS "Latvijas Krājbanka" 23.12.2011. pasludināta par maksātnespējīgu un par tās administratoru iecelta SIA "KPMG Baltics".

20.06.2011. izsniegta licence kredītiestādes darbībai AS "Rīgensis Bank".

² ES dalībvalstu banku filiāles

AB Bankas SNORAS Latvijas filiāle izbeigusi savu darbību, ņemot vērā AB Bankas SNORAS 07.12.2011. anulēto licenci kredītiestādes darbībai.

³ Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības

05.05.2011. anulēta licence Raunas Kooperatīvajai krājaizdevu sabiedrībai.

⁴ Apdrošināšanas sabiedrības

AAS "ERGO Latvija dzīvība" 04.02.2011. anulēta licence apdrošināšanas veikšanai, pamatojoties uz sabiedrības reorganizāciju.

⁵ ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles

GF Försäkringsaktiebolag filiāle Latvijā izbeigusi savu darbību, ņemot vērā, ka 04.04.2011. tika pievienota AAS "Gjensidige Baltic".

⁶ Ieguldījumu brokeru sabiedrības

14.01.2011. anulēta sabiedrībai ar ierobežotu atbildību ieguldījumu brokeru sabiedrībai "Maximus Capital Markets" izsniegtā licence ieguldījumu pakalpojumu un ieguldījumu blakuspakalpojumu sniegšanai.

⁷ Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības

09.12.2011. anulēta licence ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrībai "LKB Asset Management", pamatojoties uz sabiedrības lūgumu.

05.05.2011. anulēta licence ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrībai "Finasta Asset Management Latvia", pamatojoties uz sabiedrības lēmumu par likvidācijas uzsākšanu.

21.04.2011. izsniegta licence ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrībai "M2M Asset Management".

⁸ Apdrošināšanas brokeri

2011. gadā apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku reģistrā reģistrēti šādi apdrošināšanas brokeri:

- SIA "DIRECT Latvia";
- SIA "GO Insurance Services";
- SIA "REGOR BROKERIS";
- SIA "UNIBROKKER".

⁹ Elektroniskās naudas iestādes

30.04.2011. stājās spēkā grozījumi Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā, kas paredz, ka Komisija izsniedz licenci elektroniskās naudas iestādes darbībai, kā arī reģistrē elektroniskās naudas iestādes, kurām atbilstoši Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma 5.¹ pantam nav nepieciešama licence.

Atbilstoši finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai kopumā 2011. gadā tika izvērtēti 14 paziņojumi būtiskas līdzdalības iegūšanai bankās, apdrošināšanas sabiedrībās un ieguldījumu brokeru sabiedrībās.

No bankām pārskata gadā tika saņemti septiņi paziņojumi. Komisija sniedza četras atļaujas būtiskas līdzdalības iegūšanai Latvijas bankās un pieņēma vienu lēmumu par atteikumu atļaut iegūt būtisku līdzdalību. Savukārt divas administratīvās lietas tika izbeigtas, jo tika atsaukti iesniegumi būtiskas līdzdalības iegūšanai.

Apdrošināšanas sabiedrības iesniedza trīs paziņojumus un saņēma trīs atļaujas būtiskas līdzdalības iegūšanai. Savukārt ieguldījumu brokeru sabiedrības iesniedza četrus paziņojumus un saņēma trīs atļaujas būtiskas līdzdalības iegūšanai, savukārt viena administratīvā lieta tika izbeigta, jo iesniegums tika atsaukts.

Pārskata gadā saskaņā ar Kredītiestāžu likumā noteikto kārtību tika iesākts izvērtēšanas process vienam iesniegumam licences (atļaujas) kredītiestādes darbībai saņemšanai, savukārt viena sāktā administratīvā lieta tika izbeigta, jo iesniegums tika atsaukts.

2011. gadā tika sākts izvērtēšanas process vienam iesniegumam licences saņemšanai elektroniskās naudas iestādes darbībai, kā arī vienam iesniegumam licences saņemšanai ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai.

Izvērtējot iesniegto dokumentu atbilstību Finanšu instrumentu tirgus likumam, 2011. gadā tika atļauti trīs obligātie akciju atpirkšanas piedāvājumi, izsniegtas četras atļaujas izteikt akciju publisko piedāvājumu, kā arī izvērtēts viens projekts akciju iekļaušanai regulētajā tirgū.

Licencēšanas daļa 2011. gadā izvērtēja kopumā 77 finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku amatpersonu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

NORMATĪVO AKTU IZSTRĀDE

Nacionālie normatīvie akti

2011. gadā tika veikta virkne likumdošanas pasākumu, kas saistīti ar ES normatīvo aktu prasību pārņemšanu un finanšu sektora normatīvā regulējuma pilnveidošanu. Kopumā tika izstrādāti vai papildināti seši likumi un 33 Komisijas noteikumi. Visi regulējuma projekti pirms apstiprināšanas tika nosūtīti komentāru sniegšanai tirgus dalībnieku profesionālajām asociācijām.

Grozījumi likumos

Saeima apstiprināja grozījumus **Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā**, ar kuriem tika ieviestas direktīvu 2009/65/EK, 2010/44/ES un 2010/43/ES prasības, kuru mērķis ir vienotu tirgus nosacījumu noteikšana ES līmenī, tuvinot konkurences nosacījumus starp dalībvalstīs reģistrētajām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kā arī atceļot ierobežojumus, kas līdz šim bija noteikti atvērto ieguldījumu fondu reģistrācijai citās dalībvalstīs, vienlaikus nodrošinot efektīvāku aizsardzību fondu ieguldītājiem. Vienlaikus ar Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma grozījumiem, kas nosaka jaunu ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu darbības un uzraudzības kārtību, tika veikti grozījumi arī **Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā**, ar kuriem tika precizēta sadaļa par finansējumu Komisijas uzraudzības funkciju nodrošināšanai.

Ar grozījumiem **Maksājumu pakalpojumu likumā** tika noteiktas jaunas elektroniskās naudas iestāžu reģistrācijas, licencēšanas, darbību regulējošas un uzraudzības prasības, kā arī mainīts likuma nosaukums – **Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums**. Grozījumi paplašina līdz šim Kredītiestāžu likumā regulētā subjekta “elektroniskās naudas institūcija” tiesības papildus elektroniskās naudas emitēšanai sniegt arī maksājumu pakalpojumus, kā arī attiecina prasības, kuras tika izvirzītas tikai maksājumu iestādēm maksājumu pakalpojumu sniegšanas jomā, arī uz elektroniskās naudas iestādēm.

Ar grozījumiem **Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā** atbilstoši direktīvā 2009/110/EK noteiktajām prasībām likumā tika precizēta finanšu iestādes definīcija un gadījumi, kuros elektroniskās naudas iestāde ir tiesīga neveikt klienta izpēti, kā arī jēdziens “naudas pārvedumu un pārskaitījumu pakalpojumu sniedzēji” tika aizstāts ar jēdzienu “maksājumu iestādes”, ievērojot Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā lietoto terminoloģiju. Vienlaikus likuma tekstā tika iestrādāts termins “elektroniskās naudas iestāde” atbilstoši Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā lietotajai terminoloģijai.

Būtiskākie jaunie normatīvie noteikumi un grozījumi normatīvajos noteikumos

“**Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes darbību regulējošo prasību un pārskatu sagatavošanas normatīvie noteikumi**” nosaka aktīvus, kādos maksājumu iestāde, kas papildus maksājumu pakalpojumiem veic cita veida komercdarbību, drīkst ieguldīt no maksājumu pakalpojumu izmantotajiem vai cita maksājumu pakalpojumu sniedzēja saņemto naudu, ja nākamās darba dienas beigās pēc šīs naudas saņemšanas dienas tā vēl nav ieskaitīta saņēmēja kontā vai nosūtīta citam maksājumu pakalpojumu sniedzējam un nav ieskaitīta atsevišķā kontā bankā, kā arī aktīvus, kādos elektroniskās naudas iestāde drīkst ieguldīt naudu, kas saņemta apmaiņā pret emitēto elektronisko naudu. Noteikumi nosaka licencētas maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes pašu kapitāla aprēķināšanas kārtību, kā arī Komisijai iesniedzamo pārskatu sagatavošanas un iesniegšanas kārtību.

Grozījumi “**Kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa izveides normatīvajos noteikumos**” nosaka minimālās prasības kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa ietvaros veiktajai stresa testēšanai, t.sk. nosaka, ka jebkurai bankai, kurai kredītrisks, operacionālais risks, tirgus risks un koncentrācijas risks ir būtisks, jāveic šo risku stresa testēšana un stresa testēšanas rezultāti jāņem vērā, nosakot attiecīgā riska segšanai nepieciešamā kapitāla apmēru. Grozījumi nosaka, ka jebkurai bankai kapitāla rezerves apmēra noteikšanai jāizskata vairāki makroekonomiskās situācijas attīstības scenāriji – pamata scenārijs un vismaz viens būtiski nelabvēlīgs attīstības scenārijs. Grozījumi ievieš arī papildu prasības tirgus risku izvērtēšanai, subordinētā kapitāla plānošanai un informācijai, kas bankām jāiekļauj Komisijai iesniedzamajā pārskatā par kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesu.

Grozījumi “**Minimālo kapitāla prasību aprēķināšanas noteikumos**” nosaka prasību rēķināt norēķinu riska kapitāla prasību visiem riska darījumiem, ne tikai tirdzniecības portfeli iekļautajiem riska darījumiem, palielina kapitāla prasības tirdzniecības portfeli iekļautajiem kapitāla vērtspapīriem, vērtspapīrizēšanas pozīcijām un atkārtotas vērtspapīrizēšanas pozīcijām, nosaka stingrākus iekšējo modeļu standartus tirgus risku kapitāla prasību aprēķināšanai un precizē pašu kapitāla elementus.

“**Ieguldījumu fondu pārskatu sagatavošanas normatīvo noteikumu**” grozījumos galvenās izmaiņas ir saistītas ar to pārskatu sagatavošanu, kas atspoguļo fonda kopējo risku, riska darījumu apmēru ar regulētā tirgū netirgotu atvasināto finanšu instrumentu darījumu partneri, riska darījumu koncentrāciju, fonda kredītaistības un ieguldītājiem paredzētajā pamatinformācijā norādāmo sintētisko rādītāju, ko aprēķina, ņemot vērā Komisijas izstrādāto “Fonda kopējā riska un riska darījumu apmēra ar darījumu partneri aprēķināšanas normatīvo noteikumu” un “Ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas normatīvo noteikumu” prasības.

“Normatīvie noteikumi par fondu apvienošanu, galvenās un pakārtotās struktūras darījumiem un ieguldījumu apliecību izplatīšanas kārtību” nosaka informācijas, ko sniedz fondu apvienošanas gadījumā to ieguldītājiem, detalizētu saturu, formātu un kārtību, kādā tā ir sniedzama, vienošanās un iekšējo noteikumu par galvenās un pakārtotās struktūras darījumu veikšanas nosacījumiem saturu, galvenā fonda likvidācijas, apvienošanas vai sadalīšanas atļaujas saņemšanai iesniedzamās informācijas saturu, kā arī vienošanās par informācijas apmaiņu starp fondu turētājbankām un zvērinātiem revidentiem saturu.

Grozījumi **“Riska darījumu ierobežojumu izpildes normatīvajos noteikumos”** papildina no riska darījumu ierobežojumiem atbrīvoto riska darījumu veidus ar tādām prasībām pret centrālajām bankām atbilstošās valsts nacionālajā valūtā, kas tiek ņemtas vērā obligāto rezervju prasības izpildes noteikšanai.

Komisija piedalījās normatīvo aktu izstrādē, kas bija saistīti ar Direktīvas 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) prasību ieviešanu nacionālajos tiesību aktos, izstrādājot **“Normatīvos noteikumus par naudas tirgus fonda nosaukuma izmantošanu”**. Noteikumos iekļautas normas, kas izriet no Eiropas Vērtspapīru uzraugu komitejas vadlīnijām (CESR/10-049), kas attiecas uz Eiropas pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu (PVKIU) vienoto naudas tirgus fonda definīciju.

Grozījumi **“Licenču kredītiestādes un krājaizdevu sabiedrības darbības veikšanai izsniegšanas, atsevišķu kredītiestāžu un krājaizdevu sabiedrību darbību reglamentējošo atļauju saņemšanas, dokumentu saskaņošanas un informācijas sniegšanas normatīvajos noteikumos”** veikti, lai precizētu noteikumu prasības, tai skaitā iestrādātas normas saskaņā ar veiktajiem grozījumiem Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā un Kredītiestāžu likumā. Ņemot vērā grozījumus Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā, uz elektroniskās naudas institūcijām vairs neattiecas Kredītiestāžu likums un minētie noteikumi. Tāpat noteikumos iestrādātas Kredītiestāžu likuma prasības attiecībā uz kredītiestādes, ārvalsts kredītiestādes filiāles un krājaizdevu sabiedrības iesnieguma par licences izsniegšanu izskatīšanas un lēmuma par tās izsniegšanu vai atteikumu pieņemšanas laiku, kas nevar būt ilgāks kā 12 mēneši no dienas, kad saņemts iesniegums licences saņemšanai, kā arī precizēta licences pārreģistrācijas kārtība.

“Licenču maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes darbībai izsniegšanas, maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes reģistrācijas, iesniedzamo dokumentu un informācijas sniegšanas normatīvie noteikumi” nosaka kārtību, kādā Komisija izsniedz licenci maksājumu iestādei un elektroniskās naudas iestādei, reģistrē maksājumu iestādi un elektroniskās naudas iestādi, kuras darbības uzsākšanai nav nepieciešama licence, pārreģistrē licenci, un kārtību, kādā licencēta maksājumu iestāde un elektroniskās naudas iestāde sniedz paziņojumu par maksājumu pakalpojumu vai elektroniskās naudas emisijas uzsākšanu citā dalībvalstī un sniedz Komisijai informāciju par tās amatpersonām un likumiskajiem pārstāvjiem, tās filiālēm un pārstāvjiem, kā arī juridiskās adreses maiņu.

“Sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfeļu pārskatu sagatavošanas normatīvie noteikumi” izdoti, pamatojoties uz ieguldītāju aizsardzības likumu, un nosaka ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju ceturkšņa pārskatu sastādīšanas un iesniegšanas kārtību. Noteikumu izdošanas mērķis ir Komisijas funkciju nodrošināšanai nepieciešamās informācijas par finanšu instrumentu portfeļu apmēriem saņemšana.

“Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi” nosaka prasības iekšējās kontroles sistēmas izveidei un ir saistoši Latvijas Republikā licencētām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, sniedzot pārvaldes pakalpojumus. Noteikumos ir ietvertas arī Eiropas Vērtspapīru uzraugu komitejas vadlīniju “PVKIU risku pārvaldīšanas pamatnostādnes” (CESR/09-178) prasības.

“Ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas normatīvie noteikumi” nosaka atvērtā ieguldījumu fonda sintētiskā rādītāja un pastāvīgo maksu rādītāja noteikšanas kārtību, sagatavojot ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 56. pantā minēto ieguldītājiem paredzēto pamatinformāciju. Noteikumi ir izstrādāti ar mērķi nodrošināt EK regulā Nr. 583/2010 noteikto prasību ievērošanu.

“Ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas ieteikumi” sagatavoti, ņemot vērā Eiropas Vērtspapīru uzraugu komitejas vadlīnijas (CESR/10-1319) par pāreju no saīsinātā prospekta uz ieguldītājiem paredzēto pamatinformāciju, vadlīnijas (CESR/10-1320) par valodu un teksta izklāstu ieguldītājiem paredzētajā pamatinformācijā, vadlīnijas (CESR/10-1318) par strukturēta ieguldījumu fonda iespējamā ienesīguma atainošanu ieguldītājiem paredzētajā pamatinformācijā un vadlīnijas (CESR/10-1321) par ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas formu.

“Normatīvie noteikumi par vienošanās starp ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un turētājbanku saturu” nosaka ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 47. panta ceturtajā daļā noteiktajā vienošanās dokumentā starp atvērtā ieguldījumu fondu pārvaldošo ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un šā ieguldījumu fonda turētājbanku iekļaujamās informācijas minimālo apjomu. Noteikumi ir saistoši dalībvalstīs licencētām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kuras sniedz fondu pārvaldes pakalpojumus Latvijā reģistrētiem atvērtajiem ieguldījumu fondiem, un kredītiestādēm, kuras veic Latvijas Republikā reģistrēta atvērtā ieguldījumu fonda turētājbankas funkcijas.

2011. gadā pieņemtie Eiropas Savienības normatīvie akti

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/89/ES (2011. gada 16. novembris), ar ko groza direktīvu 98/78/EK, 2002/87/EK, 2006/48/EK un 2009/138/EK attiecībā uz **finanšu konglomerātā** esošo finanšu vienību papildu uzraudzību

Direktīva paredz nodrošināt pienācīgu papildu uzraudzību, attiecinot to uz grupām, kuru mātes sabiedrības ir jauktas finanšu pārvaldītājsabiedrības, kā arī papildina banku direktīvu un apdrošināšanas direktīvas attiecībā uz papildu uzraudzību grupas augstākajā līmenī. Pārņemšanas termiņš – 10.06.2013.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES (2011. gada 8. jūnijs) par **alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem** un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010

Direktīva nosaka kārtību, kādā reģistrēts vai licencēts alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieks veic savu darbību, pārvaldot ieguldījumu fondus, kas nav pakļauti PVKIU – atvērtā ieguldījumu fondu ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma izpratnē – regulējumam, t.i., hedžfondus, riska kapitāla fondus, privātā kapitāla fondus, nekustamā īpašuma fondus u.tml.

Komisija ir sākusi likumprojekta izstrādi, kas noteiks šādu alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku tiesisko statusu, reglamentēs to darbību, atbildību un uzraudzību, kā arī noteiks to personu tiesības, pienākumus un atbildību, uz kurām attieksies izstrādātā likuma prasības. Pārņemšanas termiņš – 22.06.2013.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 513/2011 (2011. gada 11. maijs), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām

Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei tiek uzticētas ekskluzīvas uzraudzības pilnvaras attiecībā uz ES reģistrētajām kredītreitingu aģentūrām, lai centralizētu un vienkāršotu to reģistrāciju un uzraudzību Eiropas līmenī. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde ir pilnvarota pieprasīt kredītreitingu aģentūrām sniegt visu uzraudzībai nepieciešamo informāciju, veikt klātienes pārbaudes, kā arī veikt virkni uzraudzības pasākumu un piemērot kredītreitingu aģentūrām naudas sodus, ja tiek konstatēts, ka tās tiši vai nolaidības dēļ ir pārkāpušas regulas (EK) Nr. 1060/2009 noteikumus. Iepriekš vienojoties, Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde var dalībvalsts kompetentajai iestādei deleģēt konkrētus uzraudzības uzdevumus.

2011. gadā apspriešanās bijušie Eiropas Savienības normatīvo aktu projekti

Banku sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību prudenciālo uzraudzību

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību prudenciālo uzraudzību

Priekšlikumi paredz noteikt augstākas pašu kapitāla kvalitātes un apmēra prasības, pakāpeniski no 2013. gada līdz 2019. gadam ieviešot vairākus jaunus kapitāla pietiekamības rādītājus un nosakot augstākas prasības kapitāla pietiekamības rādītāju līmenim, vienlaikus paredzot iespēju dalībvalstīm noteikt augstākas prasības kapitāla pietiekamības rādītājiem bez pārejas perioda, t.i., no 01.01.2013. Tiks ieviesti divi jauni minimālie kvantitatīvie rādītāji likviditātes pārvaldīšanai – likviditātes seguma koeficients īstermiņa likviditātes regulēšanai un stabila finansējuma koeficients ilgtermiņa likviditātes regulēšanai – u.c. prasības.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par noguldījumu garantiju sistēmām [pārstrādātā versija]

Priekšlikuma galvenais mērķis ir garantēto noguldījumu vienkāršošana un harmonizācija, nodrošinot ātrāku garantētās summas izmaksu. Kompromisa ceļā paredzēts saglabāt garantētās atbildības apmēru līdz 100 000 euro, kā to, sākot ar 01.01.2011., noteica direktīva 2009/14/EK. Sākotnējais priekšlikums paredz noguldītājiem garantēto atbildību izmaksāt 20 dienu laikā, kā arī nosaka minimālo mērķapjomu NGF finansējumam 0.5% apmērā no tā dalībnieku garantētajiem depozītiem un iespēju fondu papildināt ar papildu pēciemaksām (*ex-post*). Tomēr gala rezultātā Eiropas Parlaments nepanāca vienošanos ar Eiropas Padomi par direktīvas priekšlikumu pirmajā lasījumā, tāpēc šobrīd nav iespējams prognozēt direktīvas apstiprināšanas termiņu.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu

Direktīvas priekšlikuma mērķis ir noteikt pamatprasības atsevišķiem aspektiem attiecībā uz kredītiestāžu ar patērētājiem noslēgtiem kredītlīgumiem par mājokļa nekustamā īpašuma iegādi. Priekšlikums paredz informācijas apjomu, kas pirms līguma slēgšanas un līguma darbības laikā kreditoram un kredīta starpniekam ir jāsniedz kredīta ņēmējam, nosaka pienākumu kreditoram veikt kredītņēmēja kredītspējas novērtējumu, kā arī kredītņēmēja pienākumu sniegt informāciju kreditoram, kārtību kredīta starpnieku licencēšanai un uzraudzībai u.c. jautājumus.

Finanšu instrumentu tirgus sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2004/109/EK par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētā tirgū, un Komisijas Direktīvu 2007/14/EK

Priekšlikums paredz samazināt administratīvo slogu emitentiem, atceļot prasību publicēt starpposma vadības pārskatus un ceturkšņa pārskatus, un precizē to finanšu instrumentu klāstu, uz kuriem attiecas ziņošanas prasības, nosaka saskaņotākas prasības ziņošanai par nozīmīgas līdzdalības iegūšanu, kā arī paredz oficiāli atzīto informācijas glabāšanas sistēmu tīkla pilnveidošanu.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu instrumentu tirgiem

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par finanšu instrumentu tirgiem, kas groza regulu par regulētajā tirgū netirgotiem atvasinātajiem finanšu instrumentiem, centrālajiem darījumu starpniekiem un tirdzniecības reģistriem

Direktīvas un regulas priekšlikumi paredz paplašināt finanšu instrumentu jēdzienu un noteikt, ka visa organizētā finanšu instrumentu tirdzniecība jāveic regulētajās tirdzniecības vietās – regulētajos tirgos, daudzpusējās tirdzniecības sistēmās un organizētās tirdzniecības vietās –, atbilstoši nosakot to definīcijas. Priekšlikumi paredz izmaiņas gan pirmstirdzniecības, gan pēctirdzniecības informācijas atklāšanas prasībās, attiecinot tās arī uz parāda vērtspapīriem, strukturētiem finanšu produktiem, emisijas kvotu tirdzniecību un atvasinātajiem finanšu instrumentiem. Tiks paplašinātas ziņojumu sniegšanas par darījumiem prasības. Ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem būs jāziņo finanšu uzraudzības iestādēm par visiem darījumiem ar finanšu instrumentiem, izņemot tos darījumus, kuros finanšu instrumenti tiek tirgoti regulētajās tirdzniecības vietās. Savukārt regulētajiem tirgiem, daudzpusējās tirdzniecības sistēmām un organizētajām tirdzniecības vietām tiks prasīts ziņot par darījumu detaļām gadījumos, kad ieguldījumu pakalpojumu sniedzējam nav uzlikts pienākums ziņot uzraudzības iestādēm par darījumiem. Ziņošana par darījumiem tiks veikta, izmantojot apstiprinātu ziņošanas mehānismu.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu)

Esošā direktīva 2003/6/EK līdz ar finanšu tirgu straujo attīstību nenodrošina pilnvērtīgu reglamentāciju iekšējās informācijas ļaunprātīgas

izmantošanas un tirgus manipulāciju uzraudzībai. Jaunais regulas projekts paredz modificēt minētajā direktīvā ietvertu regulējumu, kā arī, ņemot vērā tirgus attīstību, papildināt to ar jaunu tirgus instrumentu un jaunu tirgu ietveršanu regulējumā, papildina iekšējās informācijas un tirgus manipulācijas jēdzienus, kā arī paredz plašākas un noteiktākas uzraudzības iestāžu pilnvaras un sadarbību uzraudzībā. Regula būs tieši piemērojama Latvijā un aizstās Finanšu instrumentu tirgus likumā ieviestās direktīvas 2003/6/EK normas.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai *par kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā*

Priekšlikums paredz minimālās prasības kriminālsankcijām par smagākajiem tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, t.i., iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 *par kredītreitingu aģentūrām*

Priekšlikums paredz prasību noteiktām finanšu iestādēm pašām veikt kredītriska novērtējumu, lai novērstu pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingu aģentūru piešķirtajiem reitingiem, tiek uzlaboti noteikumi par kredītreitingu piešķiršanas metodikas publiskošanu, lai sekmētu pareizu kredītreitingu piešķiršanas procesu un uzlabotu reitingu kvalitāti, kā arī tiek paredzēti stingrāki noteikumi attiecībā uz valsts kredītreitingu noteikšanu u.c. jautājumi.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz **pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU)** un Direktīvu 2011/61/ES par **alternatīvo ieguldījumu fondu** pārvaldniekiem saistībā ar pārāk lielu paļaušanos uz kredītreitingiem

Priekšlikums paredz ieviest prasību ieguldījumu pārvaldes sabiedrībai PVKIU aktīvu novērtēšanā un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekam šo fondu aktīvu novērtēšanā nepaļauties vienīgi uz ārējiem kredītreitingiem, bet izmantot tos kā vienu no faktoriem šajā procesā.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, kas groza Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 97/9/EK *par ieguldītāju kompensācijas sistēmām*

Priekšlikums paredz ieguldītāju aizsardzību padarīt efektīvāku, nodrošināt vienādas iespējas attiecībā uz aizsardzību pakļautajiem finanšu instrumentu veidiem, pietiekamu finansējumu kompensācijām un vajadzīgos pasākumus, kas jāveic, lai ieguldītājiem nodrošinātu kompensācijas. Tajā paredzēts paaugstināt minimālo kompensācijas līmeni katram ieguldītājam līdz 50 000 *euro*, nodrošināt ātrāku garantētās atlīdzības izmaksu (ne vēlāk kā deviņus mēnešus pēc ieguldījumu pakalpojumu sniedzēja bankrota), kā arī nodrošināt plašākas informācijas sniegšanu ieguldītājiem par kompensēšanas procesu un paredzēt efektīvāku līdzekļu uzkrāšanu kompensāciju veikšanai, nosakot minimālo mērķa līmeni, kuram jābūt pilnībā iepriekš finansētam.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par *regulētajā tirgū netirgotiem atvasinātajiem finanšu instrumentiem, centrālajiem darījumu starpniekiem un tirdzniecības reģistriem*

Priekšlikums nosaka, ka informācija par regulētajā tirgū netirgotajiem atvasinātajiem finanšu instrumentiem būtu jādara zināma darījumu reģistriem un ka finanšu uzraudzības iestādēm jābūt piekļuvei šai informācijai. Tas veicinās arī papildu informācijas pieejamību tirgū. Ierosināts, ka standartizētiem regulētajā tirgū netirgotajiem atvasinātajiem finanšu instrumentiem ieskaits būtu jāveic ar centrālo darījumu starpnieku iesaisti. Tas samazinās darījumu partneru kredītrisku, t.i., risku, ka viena no darījuma pusēm nepilda saistības.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai *par īso pārdošanu un dažiem kredītriska mijmaiņas darījumu aspektiem*

Ar minēto regulu ES tiek ieviestas paziņojumu sniegšanas un publiskošanas prasības par akciju īsās pozīcijas pārdošanu un par nozīmīgām īsajām neto pozīcijām saistībā ar valsts parāda emitentiem ES vai par līdzvērtīgām nenodrošinātām pozīcijām kredītriska mijmaiņas darījumos. Ārkārtas situācijās uzraudzības iestādēm būs piešķirtas pagaidu pilnvaras noteikt ierobežojumus īsās pozīcijas pārdošanai un kredītriska mijmaiņas darījumiem. Šādā situācijā Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei ir noteiktas pilnvaras koordinēt uzraudzības iestāžu darbību un nodrošināt, ka pasākumi ir samērīgi. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei ir piešķirtas arī konkrētas pilnvaras iejaukties gadījumos, ja pastāv draudi ES finanšu sistēmas darbībai un drošībai.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par *Eiropas riska kapitāla fondiem*

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par *Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem*

Regulas nosaka, kādi alternatīvie ieguldījumu fondi varēs tikt kvalificēti kā Eiropas riska kapitāla fondi un Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondi un drīkstēs lietot šo apzīmējumu. Regulas adresētas Eiropas riska kapitāla fondu un Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondu pārvaldniekiem, kuri reģistrēti kompetentajā iestādē atbilstoši Direktīvā 2011/61/EK par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem noteiktajām prasībām un nepārsniedz 500 milj. *euro* sliksni aktīvu pārvaldīšanā. Minētā reģistrācija dos tiesības tirgot Eiropas riska kapitāla fondu un Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondu daļas visās dalībvalstīs.

Apdrošināšanas un pensiju fondu sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus direktīvā 2003/71/EK un direktīvā 2009/138/EK attiecībā uz *Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām* (Omnibus II)

Priekšlikums nosaka Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes pilnvaras izstrādāt saistošos tehniskos standartus un tiesības izšķirt domstarpības starp dalībvalstu uzraudzības iestādēm apdrošināšanas jomā. Papildus tas pagarina direktīvas *Maksātspeja II* ieviešanu un nosaka pārejas prasības ieviešanā, tādējādi nodrošinot ES dalībvalstu pakāpenisku pāreju uz jauno režīmu. Tiek paplašināts to jautājumu loks, kuros EK ir tiesības pieņemt deleģētos vai īstenošanas aktus.

Plānotās Eiropas Savienības iniciatīvas 2012. gadā

2012. gadā EK ir plānojuši nākt klajā ar virkni jaunu priekšlikumu – priekšlikumu **banku darbības atjaunošanas un risinājuma** direktīvai, kas paredzēs krīzes novēršanas elementus banku sektorā, un regulu par **centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem**, kuras mērķis būs saīsināt vērtspapīru norēķinu veikšanai nepieciešamo laiku un pēc iespējas samazināt neveiktu norēķinu gadījumu skaitu. Lai nodrošinātu patērētāju informēšanu un aizsardzību, piedāvājot sarežģītākus ieguldījumu produktus, tiks publicēts priekšlikums direktīvai par **netiešo ieguldījumu produktiem (PRIPS)**, vienlaikus papildinot arī **apdrošināšanas starpnieku** direktīvu. Plānots publicēt priekšlikumu direktīvai par **vērtspapīru turēšanu** vērtspapīru kontos, kā arī grozījumus direktīvā par **pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem**. Tāpat EK ir jāapstiprina **deleģētie un īstenošanas pasākumi prospektu, alternatīvo ieguldījumu fondu, Maksātpējas II, finanšu tirgus infrastruktūras, jaunā kapitāla ietvara (CRDIV/CRR), kredītreitingu aģentūru u.c. jomās**.

FINANŠU STABILITĀTES SISTĒMA

Finanšu stabilitātes sistēmas struktūra Latvijā:

1. Noguldījumu garantiju fonds (20 bankas);
2. Apdrošināto aizsardzības fonds (dzīvības AAF daļā – deviņas sabiedrības un pārējā AAF daļā – 13 sabiedrības);
3. finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība (13 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, 19 bankas kā ieguldījumu pakalpojumu sniedzējas, sešas ieguldījumu brokeru sabiedrības);
4. finanšu stabilitātes nodeva (20 bankas, 10 ārvalstu banku filiāles).

Finanšu stabilitātes sistēmas daļa ir garantiju fondu shēma, kurai ir raksturīga virkne specifisku funkciju, kas ir saistītas ar aizsardzības sniegšanu banku noguldītājiem, apdrošinātajām personām un finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem, kā arī tai ir jābūt saistītai ar citiem finanšu sistēmas drošības tīkla dalībniekiem ar mērķi nodrošināt finanšu stabilitāti. Efektīva garantiju fondu shēma ir nozīmīgs finanšu stabilitātes balsts, un tai ir svarīga loma finanšu sistēmas stabilitātes un noguldītāju aizsardzības veicināšanā.

Noguldījumu garantiju fonds

No 2011. gada Latvijas banku klientiem (gan fiziskām, gan juridiskām personām, kas nav centrālā banka vai noguldījumu piesaistītājs, finanšu iestāde, tranzītfonds vai tāda institūcija, kas tiek finansēta no valsts budžeta vai pašvaldību budžeta) garantēta atlīdzība ir 100 000 *euro* katrā bankā (vai šīs summas ekvivalents citā valūtā). Garantēto atlīdzību izmaksā tiek nodrošināta Latvijas latos.

Valsts garantē ikvienam bankas klientam atlīdzību līdz 100 000 *euro* neatkarīgi no tā, vai konkrētajā brīdī NGF ir pietiekami līdzekļi vai nav. Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu gadījumos, kad līdzekļi nav pietiekami, ar Komisijas starpniecību tie tiek nodrošināti, aizņemoties no Latvijas Republikas valsts budžeta.

2011. gadā pirmo reizi tika izmantota Noguldījumu garantiju likumā iestrādātā noguldītāju aizsardzības shēma divu noguldījumu piesaistītāju (AS “Latvijas Krājbanka” un Raunas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības) klientiem.

Garantēto atlīdzību izmaksas process pēc Raunas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības noguldījumu nepieejamības iestāšanās

Komisija 05.05.2011. konstatēja, ka Raunas Kooperatīvajā krājaizdevu sabiedrībā ir iestājusies noguldījumu nepieejamība. Minētās sabiedrības biedriem garantētajās atlīdzībās no NGF līdzekļiem tika izmaksāti 10 tūkst. latu.

Garantēto atlīdzību izmaksas process pēc AS “Latvijas Krājbanka” noguldījumu nepieejamības iestāšanās

Komisijai konstatējot noguldījumu nepieejamības iestāšanos AS “Latvijas Krājbanka”, tiesības saņemt garantēto atlīdzību bija 220 tūkst. noguldītāju 335.6 milj. latu kopsummā. Noguldījumu apmērs, kas, iespējams, tiks uzskatīts par izmaksājamu garantēto atlīdzību, ir noteikts 2.8 milj. latu apmērā. 99.8% AS “Latvijas Krājbanka” noguldītāju garantiju sistēma viņu noguldījumus sedz 100% apmērā. Garantētā atlīdzība jāizmaksā ne vēlāk kā 20 darba dienu laikā no dienas, kad iestājusies noguldījumu nepieejamība (AS “Latvijas Krājbanka” noguldījumu nepieejamība iestājās 22.11.2011.). Pirms tika noteikta centralizēta garantēto atlīdzību izmaksas vieta, kuru NGF nodrošināja piektajā darba dienā no noguldījumu nepieejamības iestāšanās dienas, daļējas garantētās atlīdzības izmaksas (līdz 50 latiem) tika nodrošinātas jau nākamajā dienā pēc noguldījumu nepieejamības iestāšanās dienas.

Garantēto atlīdzību izmaksu Raunas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības un AS “Latvijas Krājbanka” noguldītājiem kopsavilkums – detalizēts garantēto atlīdzību izmaksu pārskats:

Raunas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības noguldītāju garantēto atlīdzību (GA) kopsavilkums 31.12.2011.

Nodrošināmās GA no NGF	Rādītāji	GA izmaksa līdz 31.12.2011.	Neizmaksātā GA 31.12.2011.	Neizmaksātās GA īpatsvars, %
24	Noguldītāju skaits	12	12*	50
10 281	GA summa, latos	10 009	272	3

*Noguldītāji nav pieteikuši kontu atlīdzību pārskaitīšanai vai to saņemšanas vietu.

AS "Latvijas Krājbanka" garantēto atlīdzību (GA) kopsavilkums 31.12.2011.

Nodrošināmās GA no NGF	Rādītāji	GA izmaksa rezidentiem līdz 31.12.2011.	GA izmaksa nerezidentiem līdz 31.12.2011.	GA izmaksa* kopā līdz 31.12.2011.	Neizmaksātā GA 31.12.2011.	Neizmaksātās GA īpatsvars, %
220 528	Noguldītāju skaits	86 230	434	86 664	133 864	60.7
335 689 233	GA summa, latos	289 812 304	6 036 937	295 849 241	39 839 992	11.9
2 847 034	Noguldījumu apmērs, kas, iespējams, tiks uzskatīts par izmaksājamu GA					

*46% no GA izmaksām pārvestas uz AS "Citadele banka" norēķinu kontiem, 39% – uz citu banku kontiem, 16% – saņemtas skaidrā naudā.

NGF kopējais apmērs, iestājoties noguldījumu nepieejamībai AS "Latvijas Krājbanka", bija 149.9 milj. latu. Tā kā NGF jānodrošina AS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem garantētās atlīdzības līdz 335.6 milj. latu apmērā, iztrūkstošos līdzekļus garantēto atlīdzību izmaksai 185.6 milj. latu apmērā NGF (Komisijai) aizdeva Latvijas Republika. Aizņēmums no Latvijas Republikas tiks atmaksāts no NGF līdzekļiem, kuru noguldījumu piesaistītāji katru ceturksni papildina ar iemaksām Noguldījumu garantiju likumā noteiktajā kārtībā, un no līdzekļiem, kas atgūti no AS "Latvijas Krājbanka" par izmaksātajām garantētajām atlīdzībām. NGF ir pirmās kārtas prasījuma tiesības izmaksāto garantēto atlīdzību apmērā kā pret Raunas Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību, tā arī pret AS "Latvijas Krājbanka".

Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu noguldījumu piesaistītāji (bankas un krājaizdevu sabiedrības) vienu reizi ceturksnī veic NGF maksājumu, kura apmērs ir 0.05% no garantēto noguldījumu vidējā atlikuma noguldījumu piesaistītājā iepriekšējā ceturksnī. Komisija nosaka konkrēta noguldījumu piesaistītāja maksājumam piemērojamo korekcijas koeficientu. Nosakot maksājumam piemērojamo korekcijas koeficientu, Komisija ņem vērā noguldījumu piesaistītāja kapitāla pietiekamības, likviditātes un lielo riska darījumu rādītājus, kā arī noguldījumu piesaistītāja kredītportfeļa kvalitāti iepriekšējā kalendārā gadā. Maksājumus par 2011. gadu noguldījumu piesaistītāji NGF iemaksāja 18.4 milj. latu. Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu pēc tam, kad noguldītājiem izmaksāta garantētā atlīdzība, Komisijai nolūkā nodrošināt straujāku līdzekļu uzkrāšanu NGF ir tiesības palielināt maksājumu apmēru NGF uz termiņu līdz vienam gadam. 2012. gadā Komisija maksājumu apmēru NGF palielināja 1.5 reizes. Tādējādi tiek plānots, ka noguldījumu piesaistītāji maksājumus par 2012. gadu NGF iemaksās 27 milj. latu, bet NGF līdzekļi sasniegs apmēru, kāds bija pirms izmaksām AS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem, līdz 2014. gada beigām.

2011. gada beigās Latvijas noguldījumu piesaistītāju garantētie noguldījumi bija šādā apmērā:

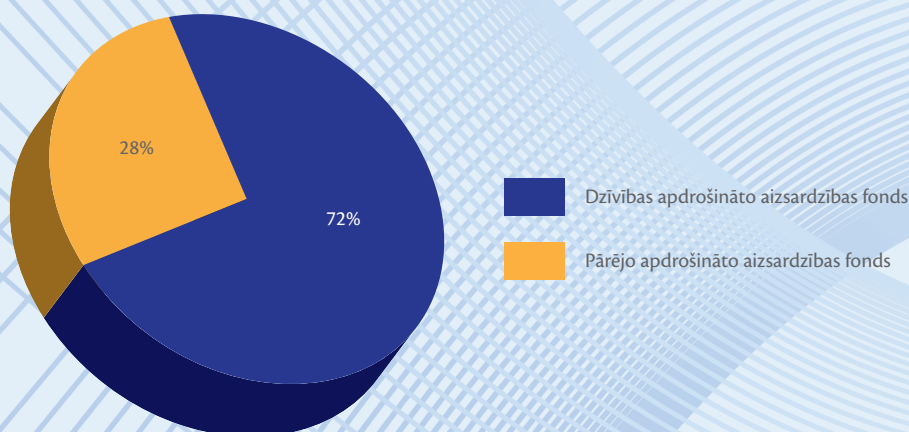
	Summa	Īpatsvars,%
Noguldītāju skaits kopā	2 267 796	100.0
t.sk. līdz garantētās atlīdzības apmēram	2 254 027	99.4
t.sk. virs garantētās atlīdzības apmēra	13 769	0.6
Vidējā noguldījumu atlikumu summa, tūkst. latu	8 705 629	100.0
t.sk. līdz garantētās atlīdzības apmēram	2 639 558	30.3
t.sk. virs garantētās atlīdzības apmēra	6 066 071	69.7
Noguldījumu garantiju likumā noteiktajā kārtībā garantētie noguldījumi, tūkst. latu	3 607 098	

Apdrošināto aizsardzības fonds

Apdrošināto aizsardzības fonda (AAF) līdzekļus veido apdrošināšanas sabiedrību atskaitījumi 1% apmērā no bruto apdrošināšanas prēmiju kopsummas, kuras saņemtas no fiziskajām personām par likumā norādītajiem apdrošināšanas veidiem. 2011. gada beigās AAF bija uzkrāti 8 milj. latu (sk. 1. un 2. att.).

1. attēls

AAF līdzekļu procentuālais sadalījums (2011. gada beigās)

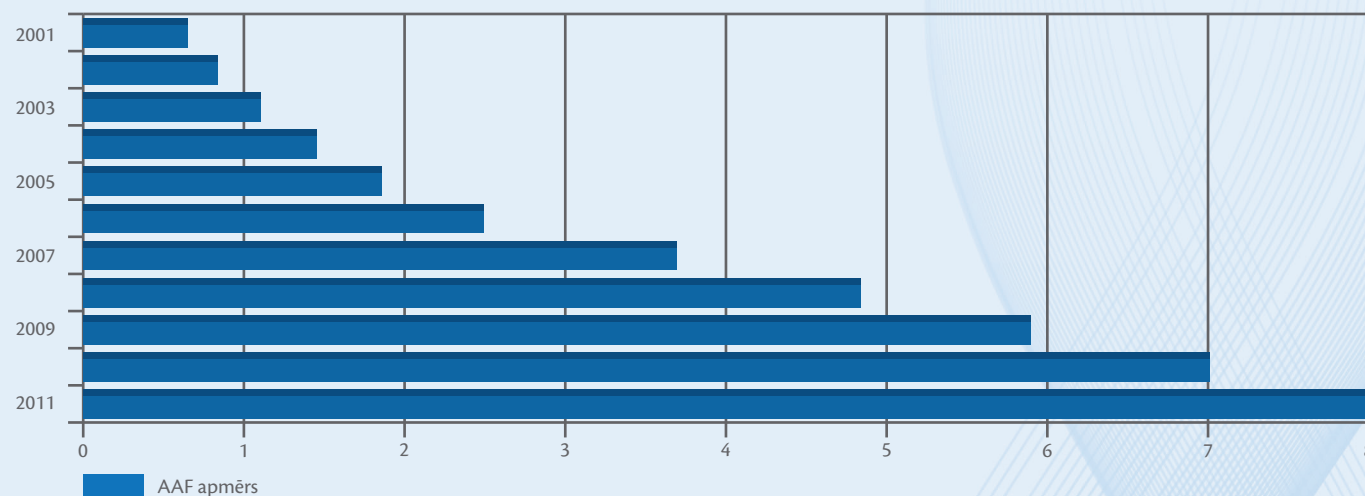
Kopš AAF darbības sākuma tā līdzekļi garantēto atlīdzību izmaksai ir izmantoti 8 671 lata apmērā. Atlīdzības izmaksu apdrošinātāja saistību nepildīšanas gadījumā var saņemt tikai apdrošinājumaņēmējs fiziska persona:

1) dzīvības apdrošināšanā – 100% apdrošināšanas atlīdzības apmērā, bet ne vairāk kā 10 000 latu vienam apdrošinājumaņēmējam, izņemot apdrošināšanu saistībā ar tirgum piesaistīto dzīvības apdrošināšanas līgumu;

2) pārējos likumā minētajos apdrošināšanas veidos – 50% apdrošināšanas atlīdzības apmērā, bet ne vairāk kā 2 000 latu vienam apdrošinājumaņēmējam.

2. attēls

AAF apmēra pieauguma dinamika, 2001-2011 (gada beigās, milj. latu)

2011. gadā AAF apmērs palielinājās par 1.02 milj. latu, fonda dalībniekiem veicot iemaksas un Komisijai izvietojot AAF līdzekļus Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīros un saņemot procentu maksājumus par īstermiņa noguldījumiem Latvijas Bankā un naudas līdzekļu atlikumu norēķinu kontā. AAF ieguldījumu struktūra un ieguldījumu ienesīgums veidojas no Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma piedāvājuma un AAF naudas līdzekļu apmēra piedāvājuma brīdī (skatīt 2. tab. un 3. att.).

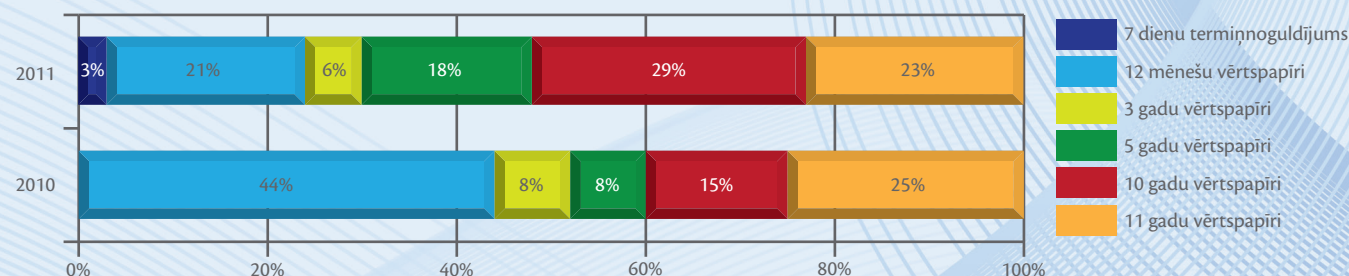
2. tabula

AAF ienākumu rādītāji, 2008-2011

	2008	2009	2010	2011	Stratēģija
AAF dalībnieku maksājumi, milj. latu	0.9	0.7	0.6	0.7	1% no garantēto apdrošināšanas prēmiju kopsummas
Investīciju ienākumi, milj. latu	0.2	0.3	0.4	0.3	Pārsniegt ieguldījumu uzturēšanas un ieguldījumu veikšanas izmaksas
Aktīvu ienesīgums, %	5.18	6.29	6.84	4.41	Atbilstoši Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru fiksētā ienākuma likmju svārstībām

3. attēls

AAF ieguldījumu struktūra pēc to sākotnējā termiņa, 2010-2011 (gada beigās, %)

Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība

Ieguldītāju aizsardzības sistēmas pamatā ir ieguldītāju aizsardzības likums. Kompensācija vienam ieguldītājam tiek aprēķināta par neatgriezeniski pazdukušiem finanšu instrumentiem vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums. Kompensācija vienam ieguldītājam ir 90% no neatgriezeniski pazdušo finanšu instrumentu vērtības vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums, bet ne vairāk kā 20 000 euro. Kompensāciju izmaksu nodrošina Komisija, bet kompensāciju izmaksas uzraudzību veic Komisijas Konsultatīvā finanšu un kapitāla tirgus padome.

Līdzekļus kompensāciju izmaksai nodrošina sistēmas dalībnieki jeb juridiskās personas, kas noteiktā kārtībā saņēmušas Komisijas atļauju (licenci) ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai. Gada laikā šo līdzekļu kopsumma nedrīkst pārsniegt 4% no kopējā sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfeļa vērtības. Katra sistēmas dalībnieka maksājumus kompensāciju nodrošināšanai nosaka proporcionāli tā daļai kopējā sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfelī. Ja ar sistēmas dalībnieku maksājumiem nepietiek, lai izmaksātu kompensācijas saskaņā ar ieguldītāju aizsardzības likumu, Komisijai ir tiesības ņemt aizņēmumu kompensāciju izmaksai.

Finanšu stabilitātes nodeva

2011. gadā, valsts budžetā īstenojot fiskālās konsolidācijas pasākumus, tika izstrādāts arī Finanšu stabilitātes nodevas likums. Finanšu stabilitātes nodevas (FSN) mērķis ir stiprināt finanšu sistēmu kopumā, lai nepieciešamības gadījumā finansētu tādas pasākumus, kas mazinātu grūtībās nonākušo kredītiestāžu negatīvo ietekmi uz citiem finanšu tirgus dalībniekiem, kā arī daļēji kompensētu valsts budžeta līdzekļus, kas jau tikuši novirzīti situācijas stabilizēšanas pasākumiem finanšu sektorā un no kuriem tiešu vai netiešu labumu guvis banku sektors kopumā.

FSN ir regulējošs raksturs – ar tās palīdzību tiek palielinātas piesaistes izmaksas tādiem mazāk stabiliem kredītiestāžu saistību veidiem, kuru neproporcionāli augsts īpatsvars kredītiestāžu pasīvu struktūrā var potenciāli radīt draudus finanšu sektora stabilitātei. Mazinot finanšu sektora motivāciju pārmērīgā apmērā uzņemties riskantas saistības, tiek mazinātas potenciālās negatīvās sekas ekonomikā kopumā. Ar FSN apliekamās saistības lielākoties ir kredītiestāžu saistības pret citām kredītiestādēm, kā arī tie noguldījumi, kurus negarantē kādas ES dalībvalsts noguldījumu garantiju shēma.

FSN administrēšanu nodrošina Komisija. FSN likme 2011. gadā bija 0.036% no nodevas objekta – saistību kopsummas taksācijas perioda beigās (neiekļaujot noguldījumus, kas pakļauti garantiju shēmai, hipotekārās ķīlu zīmes un pašu kapitāla subordinēto kapitālu). FSN 2011. gadā minimāli ietekmēja finanšu resursu pieejamību tirgū.

2011. gadā ieņēmumi no FSN bija 2.3 milj. latu (jeb aptuveni 0.2% no banku sektora kopējiem zaudējumiem 2009.–2011. gadā), kas tika ieskaitīti valsts pamatbudžeta kopējos ieņēmumos. FSN maksājums veicams avansa veidā par kalendāro gadu, un, gadam beidzoties, FSN apmērs tiek pārreķināts atbilstoši kredītiestāžu kalendārā gada rādītājiem. Par 2011. gadu kā FSN valsts budžetā tika iemaksāti 3.17 milj. latu, taču šis apmērs tika koriģēts, samazinot to par 0.8 tūkst. latu.

SADARBĪBA

Sadarbība nacionālā līmenī

Viens no Komisijas darbības virzieniem ir sadarbība gan ar klientiem, gan sadarbības partneriem, lai izpildītu tai izvirzītos uzdevumus. 2011. gadā Komisijas pārstāvji regulāri piedalījās Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas un Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijas sēdēs, kurās tika apspriesti un izskatīti likumprojekti, kas saistīti ar Latvijas finanšu sektora regulējumu un uzraudzību. Komisijas vadība piedalījās arī Saeimas Nacionālās drošības komisijas sēdēs.

2011. gadā Komisijas vadība vairākkārt tikās ar Valsts prezidentu, lai pārrunātu aktualitātes Latvijas finanšu sektorā.

2011. gadā Komisija turpināja regulāru informācijas apmaiņu ar Latvijas Banku un Finanšu ministriju un ne retāk kā reizi ceturksnī iesniedza Latvijas Bankai un Finanšu ministrijai apkopotu informāciju par situāciju finanšu un kapitāla tirgū.

Saskaņā ar noslēgto sadarbības līgumu 2011. gadā tika turpināta sadarbība arī ar Patērētāju tiesību aizsardzības centru, lai operatīvāk un efektīvāk nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzību saistībā ar finanšu pakalpojumu sniegšanu.

Komisijas pārstāvji piedalījās Ministru kabineta un ministriju izveidotajās darba grupās (Ministru kabineta Sadarbības uzlabošanas ar starptautiskajām kredītreitingu aģentūrām darba grupa, Ministru kabineta Darījumu novērtējumu komisija, Ekonomikas ministrijas darba grupa Latvijas pozīcijas izstrādei par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu, Tieslietu ministrijas darba grupa ES tiesu jautājumos, Tieslietu ministrijas darba grupa grozījumu izstrādei Komerclikumā un Krimināllikumā, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas darba grupa par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu izsoļu laika grafiku un administrēšanu, Finanšu ministrijas Finanšu sektora attīstības stratēģijas darba grupa), padomēs (Nacionālā informācijas tehnoloģiju drošības padome, Finanšu sektora attīstības padome, Revīzijas konsultatīvā padome, Ārlietu ministrijas Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas konsultatīvā padome), komitejās (Latvijas un Šveices sadarbības programmas projekta "Tehniskā palīdzība finanšu pārskatu sagatavošanā" vadības komiteja). 2011. gadā Komisija sadarbojās arī ar Ģenerālprokuratūru, Ekonomikas policiju un Iekšlietu ministriju saistībā ar AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanu.

Starptautiskā sadarbība

Lai gan starptautiskā mērogā pēdējos gados notiek daudz būtisku izmaiņu finanšu un kapitāla tirgus regulējumā un uzraudzībā, Komisija līdzdarbojās galvenokārt norisēs Eiropas reģionā. Komisija iesaistījās gan normatīvo aktu projektu apspriešanā ES Padomē un EK komitejās, gan jaunizveidoto Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu darbā.

Līdzdalība Eiropas Savienības Padomes un Eiropas Komisijas darbā finanšu pakalpojumu jomā

2011. gadā EK nāca klajā ar virkni likumdošanas priekšlikumu finanšu sektorā – jauno kapitāla prasību ietvaru kredītiestādēm (CRD IV/CRR), grozījumiem direktīvās par finanšu instrumentu tirgu un tirgus Jaunprātīgu izmantošanu, *Maksāspēja II* u.c. direktīvās, kā arī ES Padomē turpinājās 2010. gadā publicēto priekšlikumu apspriešana. Komisijas eksperti bija iesaistīti nacionālo pozīciju izstrādē, kā arī priekšlikumu apspriešanā ES Padomes Finanšu pakalpojumu darba grupā. Vairākos gadījumos sadarbībā ar citu dalībvalstu pārstāvjiem tika panāktas izmaiņas sākotnējā redakcijā atbilstoši izteiktajiem priekšlikumiem.

EK komiteju līmenī, kurās arī ir pārstāvēti Komisijas eksperti, tika strādāts pie direktīvām pakārtotajiem EK normatīvajiem aktiem emisijas prospektu, alternatīvo ieguldījumu fondu, pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu un apdrošināšanas un pārpadrošināšanas sabiedrību (*Maksāspēja II*) jomā, kā arī tika apspriestas EK plānotās iniciatīvas finanšu sektorā. Tabula "Būtiskākie ES tiesību akti, kuru izstrādē un pieņemšanā iesaistīta Komisija" sniedz pārskatu par tiem normatīvajiem aktiem, kas 2011. gadā tika apspriesti ES institūcijās, un plānotajām darbībām 2012. gadā.

Būtiskākie ES tiesību akti, kuru izstrādē un pieņemšanā iesaistīta Komisija

ES normatīvais akts	Darbība 2011. gadā	Plānotais 2012. gadā
Banku sektors		
Direktīva par finanšu konglomerātiem	Direktīvas grozījumu priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā, tā pieņemšana.	Grozījumu Finanšu konglomerātu likumā, Kredītiestāžu likumā izstrāde. Prasību ietveršana likumprojektā "Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likums".
Kapitāla prasību direktīva un regula (CRD IV/CRR)	Direktīvas grozījumu un jaunas regulas priekšlikuma apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka direktīvas grozījumu un regulas priekšlikuma apspriešana tiks pabeigta 2012. gada laikā. Eiropas Banku iestādē notiks darbs pie tehnisko standartu izstrādes.
Direktīva par noguldījumu garantiju shēmu	Direktīvas grozījumu priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā.	Ņemot vērā, ka Eiropas Parlaments nepanāca vienošanos ar ES Padomi par direktīvas priekšlikumu pirmajā lasījumā, šobrīd jautājums par iespējām pieņemt direktīvas grozījumus 2012. gadā ir atklāts.
Direktīva par kredītligumiem saistībā ar mājokļa īpašumu	Jaunas direktīvas priekšlikuma apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka direktīvas apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada laikā.
Banku darbības atjaunošanas un risinājuma direktīva (krīzes vadības ietvars)	Atbilstīgu sniegšana saistībā ar EK izsludināto publisko konsultāciju par krīzes vadības ietvaru.	Plānots, ka EK direktīvas priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada 2. ceturksnī.
Finanšu instrumentu sektors		
Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku direktīva	Direktīvas grozījumu priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā, tā pieņemšana. Direktīvas deleģēto un īstenošanas pasākumu apspriešana Eiropas Vērtspapīru komitejā.	Plānots, ka deleģēto un ieviešanas pasākumu apspriešana EK turpināsies 2012. gadā. Darbs Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādē (tabulā – EVTI) pie tehniskajiem standartiem. Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku likumprojekta izstrāde.
Atklātības prasību direktīva	Direktīvas grozījumu priekšlikuma apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka direktīvas apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada 4. ceturksnī.
Finanšu instrumentu tirgus direktīva un regula	Direktīvas grozījumu un jaunas regulas priekšlikuma apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka direktīvas grozījumu un regulas priekšlikuma apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada 4. ceturksnī.
Tirgus jaunprātīgas izmantošanas direktīva	Jaunas regulas un direktīvas attiecībā uz kriminālsankcijām priekšlikuma apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka direktīvas un regulas apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada 4. ceturksnī.
Regula par kreditreitingu aģentūrām	Tika apstiprināts grozījums regulā, kas EVTI uztic ekskluzīvas uzraudzības pilnvaras pār kreditreitingu aģentūrām. Nākamo regulas grozījumu priekšlikumu apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka regulas grozījumu apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada 3. ceturksnī.
Direktīva par ieguldītāju kompensācijas shēmām	Direktīvas grozījumu priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā.	Plānots, ka direktīvas apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada 3. ceturksnī.
Eiropas tirgus infrastruktūras regula	Jaunas regulas priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā. Tehnisko standartu izstrāde EVTI.	Plānots, ka regula stāties spēkā 2012. gada 2. ceturksnī. EK pieņemtajiem tehniskajiem standartiem ir jāstājas spēkā 2013. gada 1. ceturksnī. Tehnisko standartu apstiprināšana EK.
Regula par īso pārdošanu un dažiem kreditriskā mijmaiņas darījumu aspektiem	Jaunas regulas priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā un tā pieņemšana.	Regula pieņemta 14.03.2012. Darbs EVTI pie tehniskajiem standartiem, kam jāstājas spēkā 2012. gada novembrī.
Regula par Eiropas riska kapitāla fondiem un regula par sociālās uzņēmējdarbības fondiem	Jaunu regulas priekšlikumu apspriešana ES Padomes darba grupā.	Plānots, ka regulu priekšlikumu apspriešana varētu tikt pabeigta 2012. gada laikā. EVTI sagatavos ieteikumus (<i>technical advice</i>) deleģētajiem un īstenošanas pasākumiem.
Regula par centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem	Jaunas regulas priekšlikuma izstrāde EK.	Regulas priekšlikuma apspriešana ES Padomes darba grupā. Plānots, ka regulas apspriešana varētu tikt pabeigta 2013. gada sākumā.
Direktīva par pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem	Direktīvas grozījumu un direktīvas ieviešanas pasākumu izstrāde EK.	Plānots, ka EK direktīvas grozījumu priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada 2. ceturksnī.

Vērtspapīru tiesību direktīva	Jaunas direktīvas priekšlikuma izstrāde EK.	Plānots, ka EK direktīvas priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada 3. ceturksnī.
Prospektu direktīva	Direktīvas grozījumu ieviešana Finanšu instrumentu tirgus likumā. Deleģēto EK tiesību aktu izstrāde un apspriešana Eiropas Vērtspapīru komitejā.	Deleģēto aktu apstiprināšana EK. Darbs EVTI par priekšlikumu sniegšanu EK par iespējamiem direktīvas grozījumiem.
Risinājuma ietvars finanšu tirgus infrastruktūrai		Plānots, ka EK normatīvā akta priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada laikā.
Apdrošināšanas un pensiju fondu sektors		
Direktīva <i>Maksāspēja II</i>	Direktīvas deleģēto un īstenošanas pasākumu apspriešana Eiropas Apdrošināšanas un pensiju fondu komitejā un Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādē (tabulā – EAAPL). Likumprojekta "Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likums" izstrāde.	Likumprojekta virzīšana izsludināšanai valsts sekretāru sanāksmē. Deleģēto un īstenošanas aktu apstiprināšana EK.
Direktīva <i>Omnibus II (Maksāspējas II grozījums)</i>	Direktīvas grozījumu priekšlikuma apspriešana ES Padomē un Eiropas Parlamentā.	Plānots, ka direktīvas apspriešana tiks pabeigta 2012. gada laikā. Tehnisko standartu izstrāde EAAPL.
Apdrošināšanas starpnieku direktīva	Direktīvas grozījumu priekšlikuma izstrāde EK.	Plānots, ka EK direktīvas grozījumu priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada 2. ceturksnī.
Direktīva par netiešo ieguldījumu produktiem (PRIIPS)	Jaunas direktīvas priekšlikuma izstrāde EK.	Plānots, ka EK direktīvas grozījumu priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada 2. ceturksnī.
Direktīva par arodpensijas (papildpensijas) kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību	Priekšlikumu direktīvas grozījumiem apspriešana EAAPL.	Plānots, ka EK direktīvas grozījumu priekšlikumu varētu publiskot 2012. gada 3. ceturksnī.
Apdrošināšanas garantiju shēmu direktīva		Plānots, ka EK direktīvas priekšlikumu varētu publiskot 2013. gadā.
Maksājumu pakalpojumu sektors		
Maksājumu pakalpojumu direktīva	Direktīvas ieviešanas apspriešana Eiropas Maksājumu komitejā.	EK izvērtēs grozījumu nepieciešamību un izstrādās ziņojumu par direktīvas ieviešanu un ietekmi līdz 01.11.2012.
Otrā elektroniskās naudas direktīva	Direktīvas ieviešanas apspriešana Eiropas Maksājumu komitejā.	EK izvērtēs grozījumu nepieciešamību un izstrādās ziņojumu par direktīvas ieviešanu un ietekmi līdz 01.11.2012.

Dalība Eiropas uzraudzības iestāžu darbā

2011. gada janvārī darbu sāka Eiropas Sistēmisko risku kolēģija un Eiropas uzraudzības iestādes – Eiropas Banku iestāde, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde –, kuru mērķis, izstrādājot tehniskos standartus, vadlīnijas un ieteikumus, ir virzība uz harmonizētiem standartiem un uzraudzības konvergenci ES.

Eiropas Sistēmisko risku kolēģija 2011. gadā apstiprināja trīs nozīmīgus ieteikumus. Ieteikumu par kredīšanu ārvalstu valūtās mērķis ir kontrolēt pārmērīgu kredīšanu ārvalstu valūtās un mazināt cenu "burbuļu" riskus. Ieteikumi par nacionālo iestāžu pilnvarām makrouzraudzības mandātu jomā nosaka, ka dalībvalstīm finanšu sistēmas stabilitāte jānosaka kā makrouzraudzības politikas galvenais mērķis un jādeleģē par makrouzraudzību atbildīgā iestāde, piešķirot tai atbilstošas pilnvaras un instrumentus. Ieteikumi par kredītiestāžu finanšu resursiem ASV dolāros rekomendē uzraudzības iestādēm, veicot kontroli pār kredītiestāžu vispārējo finanšu resursu un likviditātes posteņiem, cieši sekot ar finanšu resursiem un likviditāti ASV dolāros saistītiem riskiem, ko uzņemas kredītiestādes. Ieteikumi dalībvalstīm ir jāievieš 2012.–2013. gada laikā.

Eiropas Banku iestāde jau otro gadu veica ES mēroga banku sektora stresa testu, kurā piedalījās lielākās ES pārrobežu banku grupas, t.sk. tās, kuras pārstāvētas Latvijā, ar mērķi novērtēt vispārējo ES banku sektora stabilitāti un banku spēju absorbēt iespējamās nākotnes kredītriska un tirgus riska radītos šokus. Ņemot vērā Eiropas Banku iestādes 2011. gada beigās izvirzīto prasību ES lielākajām bankām konsolidācijas grupas līmenī (kopumā 71 banku grupai) līdz 30.06.2012. izveidot pagaidu kapitāla rezervi, lai banku pirmā līmeņa pamata kapitāla pietiekamības rādītājs sasniegtu 9% no riska svērtajiem aktīviem. Regulējuma jomā Eiropas Banku iestāde kā prioritārus virzienus 2011. gadam bija izvirzījusi tos, kas saistīti ar apspriešanā esošā kapitāla prasību ietvara (CRD IV/CRR) efektīvu ieviešanu un tehnisko standartu izstrādes nepieciešamību. Piemēram, tika sākts darbs pie deleģēto tehnisko standartu izstrādāšanas attiecībā uz likviditātes prasībām, uzraudzības finanšu pārskatiem u.c. Tika turpināts darbs arī pie vadlīniju izstrādes (piemēram, tika apstiprinātas iekšējās pārvaldības vadlīnijas, vadlīnijas par datu iegūšanas vingrinājumu atalgojuma politikas jomā u.c.). Tika stiprināta kolēģiju pārraudzība, izvērtējot, kā uzraudzības iestādes ir ieviešušas vadlīnijas par kolēģiju darbību. Papildu informāciju par Eiropas Banku iestādes darbību var iegūt tās interneta mājas lapā www.eba.europa.eu.

Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes galvenās prioritātes 2011. gadā bija tehnisko standartu izstrāde *Maksāspējas II* direktīvas ieviešanai. 2011. gada pavasarī tika iegūti *Maksāspējas II* režīma kvantitatīvās ietekmes pētījuma QIS 5 rezultāti par *Maksāspējas II* režīma nosacījumu iespējamo ietekmi uz apdrošināšanas tirgu ES dalībvalstīs. Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādē nozīmīgs darbs tika veikts, sagatavojot priekšlikumus

izmaiņām privāto pensiju sektorā un papildpensiju direktīvas grozījumus. Prioritāšu lokā tika iekļauta patērētāju aizsardzība. Papildu informāciju par Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes darbību var iegūt tās interneta mājas lapā www.eiopa.europa.eu.

Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes izvirzītās prioritātes 2011. gadā bija priekšlikumi tehniskajiem standartiem tirgus infrastruktūras jomā saskaņā ar jaunās regulas deleģējumu. Balstoties uz EK mandātu, tika sagatavoti tehniskie ieteikumi alternatīvo ieguldījumu fondu jomā un tehniskie ieteikumi tirgus ļaunprātīgas izmantošanas direktīvas grozījumiem. Tika veikti nepieciešamie pasākumi kredītreitingu aģentūru reģistrācijas un uzraudzības pārejas Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes kompetencē nodrošināšanai. Tika veikti salīdzinoši novērtējumi (*peer reviews*) par sankciju apmēru un to piemērošanu dalībvalstīs, uzraugot tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un finanšu instrumentu tirgus tiesību aktus. Uzmanība tika pievērsta arī dažādu datu apmaiņas starp uzraudzības iestādēm un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi pilnveidošanai. Papildu informāciju par Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes darbību var iegūt tās interneta mājas lapā www.esma.europa.eu.

2011. gadā notika arī darbs pensiju fondu uzraudzības jomā Eiropas līmeņa komitejās. Komisijas pārstāvji aktīvi piedalījās Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes darbā pensiju fondu uzraudzības jomā – arī Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes Fondēto pensiju komitejas (*Occupational Pensions Committee*) darbā, kurā tiek izskatīti aktuālie pensiju fondu uzraudzības jautājumi Eiropas līmenī. 2011. gadā Fondēto pensiju komitejas darbs galvenokārt bija veltīts atbildes gatavošanai EK par direktīvas par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību (2003/41/EK) pārskatīšanu, īpaši iesaistoties priekšlikumu sagatavošanā par regulējumu jomās, kas saistītas ar korporatīvo pārvaldību, informācijas atklāšanu dalībniekiem un ieguldīšanas noteikumiem, sagatavojot priekšlikumus ārpalpojumu un to uzraudzības regulējumam, kā arī ieguldījumu noteikumu regulējumam. Tāpat Komisijas pārstāvniecība tika nodrošināta Fondēto pensiju komitejas projektos “*DC Risks Related Project*” un “*Risk Mitigation Mechanisms for DC Related Risks*”.

Sadarbība ar citu valstu uzraudzības iestādēm

Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam pilnvarojumam starp Komisiju un citu valstu uzraudzības iestādēm banku, apdrošināšanas un finanšu instrumentu jomā var tikt noslēgti informācijas apmaiņas un sadarbības līgumi. Tie neaizstāj attiecīgo normatīvo aktu ietvaru, tomēr nodrošina efektīvāku sadarbību pārrobežu tirgus dalībnieku uzraudzības gadījumā.

Ir noslēgti atsevišķi sadarbības un informācijas apmaiņas līgumi par banku grupu pārrobežu uzraudzību, ja dalībvalstu banku meitas sabiedrības darbojas Latvijā vai Latvijas bankas meitas sabiedrības darbojas dalībvalstīs, kuri reglamentē attiecīgo banku grupu uzraugu kolēģiju, kurās piedalās Komisijas pārstāvji, darbību. Arī apdrošināšanas jomā Komisijas pārstāvji ir iesaistīti trīs apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas grupu uzraudzības kolēģiju darbā, un 2011. gada nogalē tika sākts darbs pie šo apdrošināšanas grupu uzraudzības līgumiskā ietvara izstrādes.

Divpusējie sadarbības līgumi

Valsts	Banku jomā (noslēgšanas gads)	Apdrošināšanas jomā (noslēgšanas gads)	Vērtspapīru jomā (noslēgšanas gads)
Lietuva	2000	2002	
Dānija	2002	2002	2002
Somija	2011	2002	
Zviedrija	2001		2000
Luksemburga			2001
Vācija	2000	2002	
Igaunija	2000	1998	
Lietuva		1998	1997
Baltkrievija	2001		
Ukraina	2003		
Nīderlande	2006		
ASV	2007		
Kipra	2009		
Krievija	2010		
Īslande	2001		
Polija			2001
Portugāle	2008		

Daudzpusējie sadarbības līgumi

Organizācija, līguma puses	Joma	Banku jomā (noslēgšanas gads)	Apdrošināšanas jomā (noslēgšanas gads)	Vērtspapīru jomā (noslēgšanas gads)
Lietuva, Latvija, Igaunija	SNORAS banku grupas uzraudzība	2009		
Igaunija, Latvija, Lietuva	Swedbank grupas uzraudzība	2010		
Itālija, Austrija, Bulgārija, Horvātija, Čehija, Vācija, Īrija, Latvija, Luksemburga, Polija, Rumānija, Serbija, Slovākija, Slovēnija	UniCredit bankas grupas uzraudzība	2009		
Dānija, Somija, Luksemburga, Apvienotā Karaliste, Igaunija, Vācija, Īrija, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Polija, Zviedrija	Danske Bank grupas uzraudzība	2009		
Dānija, Igaunija, Somija, Īslande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Zviedrija	Nordic-Baltic valstu vienošanās pārrobežu finanšu stabilitātes, krīžu vadības un novēršanas jomā	2010	2010	2010
Zviedrija, Dānija, Norvēģija, Somija, Polija, Luksemburga, Igaunija, Latvija, Lietuva	Nordea grupas uzraudzība	2011		
Zviedrija, Vācija, Igaunija, Lietuva, Latvija, Dānija, Norvēģija, Somija, Luksemburga, Polija	SEB grupas uzraudzība	2011		
Latvija, Lietuva, Igaunija, Zviedrija, Vācija	Citadele bankas grupas uzraudzība	2011		
Norvēģija, Dānija, Latvija, Lietuva, Igaunija, Luksemburga, Polija, Zviedrija	DNB bankas grupas uzraudzība			
Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju uzraugu komitejas dalībvalstis	Sadarbība ar Šveices apdrošināšanas uzraudzības institūciju		2006	
Visas dalībvalstu banku uzraudzības institūcijas, centrālās bankas un finanšu ministrijas	Par sadarbību finanšu krīžu gadījumos	2005		
Visu dalībvalstu maksājumu sistēmu pārraudzības iestādes un banku uzraudzības iestādes	Par sadarbību maksājumu sistēmu pārraudzībā	2004		
Visu dalībvalstu centrālās bankas un banku uzraudzības iestādes	Par sadarbību finanšu krīžu gadījumos	2004		
Eiropas Vērtspapīru uzraugu komitejas dalībvalstis	Par sadarbību un informācijas apmaiņu	2004		

Papildus 2011. gadā Komisija turpināja sarunas par divpusējā līguma noslēgšanu ar Azerbaidžānas Centrālo banku par sadarbību banku jomā un tika sagatavots sadarbības līguma projekts ar Portugāles Depozītu garantiju fondu par sadarbību un informācijas apmaiņu, ja gadījumā rastos nepieciešamība veikt valsts garantēto atbildību izmaksu kādas Latvijas bankas (AS "PrivatBank") Portugāles filiāles klientiem.

KLIENTU AIZSARDZĪBA

Būtisks uzraudzības aspekts 2011. gadā bija tirgus dalībnieku klientu tiesību aizsardzība, t.sk. **klientu sūdzību izskatīšana**, to apkopošana un sūdzību tipoloģijas analīze, sabiedrības brīdināšana un aicināšana **atturēties no sadarbības ar nelicencētiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem**. Tāpat Komisija nodrošināja regulāru **informēšanu par garantiju fondu darbību**, tādējādi stiprinot sabiedrības uzticēšanos finanšu sektoram.

Lai aizsargātu ieguldītāju intereses, visos gadījumos, kad Komisijas rīcībā bija nonākusi informācija par nelikumīgu ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju Latvijā, Komisija plašsaziņas līdzekļos un Komisijas mājas lapā internetā izplatīja brīdinājumus ieguldītājiem, tādējādi vērot ieguldītāju uzmanību uz konkrēto nelikumīgo ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju un norādot, ka Komisija tiesību aktos noteiktajā kārtībā neuzrauga šādu kompāniju darbību un tādējādi arī ieguldītāju intereses netiek valstiski aizsargātas. 2011. gadā sešas reizes plašsaziņas līdzekļos un Komisijas mājas lapā internetā tika izplatīti šādi brīdinājumi klientiem. Tāpat, lai ierobežotu šādu nelicencētu sabiedrību darbību, Komisija šādos gadījumos vērsās attiecīgajās tiesībsargāšanas iestādēs.

Ņemot vērā, ka ES valstīs pēdējos gados ir novērots tādu nelicencētu kompāniju skaita pieaugums, kas piedāvā veikt valūtas tirdzniecības (FOREX) darījumus vai izmantot to tirdzniecības platformas, Komisija savā mājas lapā publicēja un ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību izplatīja Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes brīdinājumu ieguldītājiem atturēties no sadarbības ar nelicencētiem uzņēmumiem un personām, kuras piedāvā veikt

valūtas tirdzniecības (FOREX) darījumus valūtas tirgū, un informāciju par riskiem, kas saistīti ar valūtas tirdzniecības (FOREX) darījumiem.

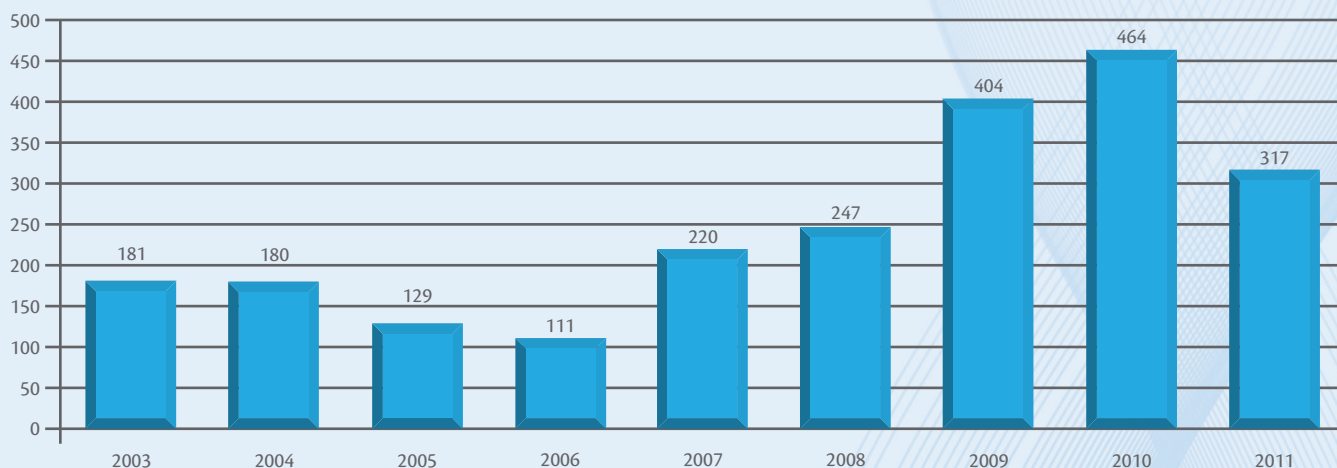
Komisija ik ceturksni apkopo un publisko informāciju par saņemtajām klientu sūdzībām, t.sk. regulāri informē sabiedrību par biežākajiem sūdzību iemesliem.

Komisija 2011. gadā ir saņēmusi un izskatījusi **317** iesniegumus par finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku rīcību, t.sk. **201** banku klientu sūdzību, **70** apdrošināšanas sabiedrību klientu sūdzības, **14** iesniegumus par apdrošināšanas starpniekiem, **17** iesniegumus par finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem, **piecus** iesniegumus par krājaizdevu sabiedrībām, **viens** iesniegums tika saņemts par privāto pensiju fondu, savukārt **deviņi** iesniegumi saņemti par dažādiem ar finanšu tirgu saistītiem jautājumiem.

Par tirgus dalībniekiem saņemto klientu sūdzību un iesniegumu skaits 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu ir samazinājies (2010. gadā Komisija no tirgus dalībnieku klientiem saņēma 464 sūdzības) (sk. 4. att.).

4. attēls

Saņemto sūdzību skaits pa gadiem

Komisija, saņemot ikvienu klienta iesniegumu, lūdz tirgus dalībniekam sniegt paskaidrojumus, pēc kuru izvērtēšanas klientiem tika sniegta atbilde vai konsultācijas pēc būtības. Komisija arī pārbaudīja, vai tirgus dalībnieku rīcībā nav saskatāmi likumu prasību pārkāpumi.

Banku klientu sūdzības visbiežāk bija par banku rīcību, sniedzot kredīšanas pakalpojumus, t.sk. par saistību pirmstermiņa izpildi vai saistību restrukturizāciju, arī par kredīta procentu likmju palielināšanu. Klientu iesniegumu būtība bija saistīta arī ar maksājumu veikšanu, noguldījumu pakalpojumu sniegšanu, ar maksājumu karšu apkalpošanu un citiem jautājumiem. Savukārt apdrošināšanas sabiedrību klientu sūdzību iemesli visbiežāk bija apdrošināšanas atlīdzības atteikums, aprēķinātais atlīdzības apmērs vai lēmuma pieņemšanas termiņa novilcināšana.

Saistībā ar garantētās atlīdzības izmaksu AS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem 2011. gadā, lai nodrošinātu operatīvu klientu jautājumu risināšanu, Komisijā atsevišķi tika apstrādāti un analizēti iesniegumi, kas saistīti ar garantētā noguldījuma līdz 100 000 euro izmaksu no NGF. 2011. gada novembrī un decembrī tika saņemti un apstrādāti 695 šādi iesniegumi.

Lai stiprinātu sabiedrības uzticēšanos finanšu sektoram, Komisija 2011. gadā turpināja informēt sabiedrību par garantiju fondu darbību, to pārvaldīšanu un tajos uzkrātajiem līdzekļiem. Lai popularizētu NGF un AAF zīmolu, tika izstrādāti šo garantiju fondu logotipi, kuri līdz ar ieviešanu Komisijas mājas lapā nodrošina arī tiešu pieeju mājas lapas sadaļām par šo fondu darbību.

KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU UN FINANŠU SEKTORA KLIENTU IZGLĪTOŠANA

Viens no Komisijas darba būtiskiem virzieniem 2011. gadā bija komunikācija ar sabiedrību, gan papildus ikdienas informācijas aprītei nepieciešamības gadījumā nodrošinot analītisku vai skaidrojošu informāciju, gan sniedzot operatīvas konsultācijas plašam sabiedrības lokam laikā, kad tika apturēta AS "Latvijas Krājbanka" darbība, kā arī t.s. "Swedbank krīzes" laikā.

Nolūkā pilnvērtīgi informēt sabiedrību par aktuālajām norisēm finanšu un kapitāla tirgū 2011. gadā Komisija izplatīja 96 paziņojumus (2010. gadā – 59) masu informācijas līdzekļiem, t.sk. 25 paziņojumi tika izplatīti par AS "Latvijas Krājbanka" tās darbības apturēšanas, garantēto atlīdzību izmaksas un administratora izvēles procesa laikā.

Krīzes komunikācijas process

22.11.2011. tika apturēta AS "Latvijas Krājbanka" darbība. Šajā krīzes periodā sabiedrībai un medijiem tika nodrošināti Komisijas speciālistu skaidrojumi par katru Komisijas pieņemto lēmumu, kas skāra AS "Latvijas Krājbanka" darbību. Brīdī, kad bankas darbība tika apturēta un tika konstatēta noguldījumu nepieejamība tajā, īpaši skaidrojumi ar mājas lapas un mediju starpniecību tika sniegti dažādām klientu grupām, piemēram, sertifikātu īpašniekiem, finanšu instrumentu turētājiem, kredītņēmējiem, kā arī visiem noguldītājiem – gan tiem, uz kuriem attiecās valsts garantiju sistēma, gan tiem, uz kuriem garantijas neattiecās. Tādējādi šie klienti kļuva par bankas kreditoriem, kuri savukārt tika informēti par savām tiesībām.

Pirmajās dienās pēc AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanas, pārorientējot Komisijas darbinieku resursus (papildus komunikācijas speciālistiem piesaistot vēl 5–6 Komisijas speciālistus), AS "Latvijas Krājbanka" klientiem tika nodrošinātas operatīvas konsultācijas pa tālruni, t.sk. ārpus Komisijas darba laika, izvērtējot katras dienas pieprasījumu.

Sadarbībā ar AS "Citadele banka" Komisija ar preses konferences starpniecību informēja sabiedrību par garantētās atbildības izmaksas turpmāko procesu, atbildību aprēķināšanas kārtību un termiņiem. Turpmāk sabiedrība tika regulāri informēta par izmaksu gaitu, izmaksājamiem atbildību apmēriem u.c. jautājumiem. Sadarbībā ar Iekšlietu ministriju un Valsts policiju pirms garantēto atbildību izmaksu sākšanas Komisija īpaši paziņojumā aicināja AS "Latvijas Krājbanka" klientus būt piesardzīgiem un informēja tos par būtiskākajiem riskiem naudas saņemšanas procesā. Lai aptvertu iespējami plašāku AS "Latvijas Krājbanka" klientu loku, informējot tos par valsts garantēto atbildību izmaksu sākšanu, Komisija nodrošināja sludinājumu ieviešanu populārākajās radiostacijās un lielākajos laikrakstos gan latviešu, gan krievu valodā.

Šobrīd ikvienam interesentam Komisijas mājas lapā ir pieejama detalizēta AS "Latvijas Krājbanka" notikumu hronoloģija. Komisija turpina regulāri informēt sabiedrību par bankas maksātnespējas procesa risinājuma gaitu tiesā, kā arī izvēlētā administratora darbības uzraudzību.

Otra krīzes situācija komunikācijas jomā izveidojās neilgi pēc AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanas, taču saistībā ar citu tirgus dalībnieku, kad nepamatotu apzināti izplatītu baumu dēļ "Swedbank" AS klienti brīvdienās masveidā steigda izņemt naudu no saviem kontiem. Dažos bankomātos netika nodrošināts pietiekams skaidrās naudas daudzums, un bija draudi, ka šīs bankas klientu radītā panika, t.sk. sociālajos tīklos, varētu ietekmēt arī citu banku klientus. Komisijas speciālisti operatīvi piedāvāja savu amatpersonu uzrunas dažādos medijos, nodrošināja ar aktuālo informāciju šo mediju un ziņu aģentūras, un Komisijas vadība skaidroja sabiedriskās televīzijas vakara ziņu programmas tiešraidē aktuālo situāciju. Panika un baumu tālāka izplatīšanās, sadarbojoties gan ar Zviedrijas banku sektora uzraudzības iestādi (*Finansinspektionen*), gan ar Latvijas Republikas Drošības policiju un citām valsts iestādēm, kā arī pašam tirgus dalībniekam iesaistoties klientu informēšanas un pārliecināšanas procesā, tika novērsta vienas diennakts laikā.

Ņemot vērā abās krīzes situācijās realizēto praksi un iepazīstot tuvāko kaimiņvalstu paraugus komunikācijas jomā finanšu sektora krīžu laikā, Komisijas komunikācijas speciālisti saskaņā ar Ministru prezidenta uzdevumu izstrādāja un ar sadarbības partneriem saskaņoja Krīzes komunikācijas plānu finanšu sektoram. Plāns paredz aktīvu sadarbību krīžu gadījumos starp Komisiju, Latvijas Banku, Finanšu ministriju un Ministru prezidenta biroju, nepieciešamības gadījumā iesaistot arī tirgus dalībniekus un to profesionālās asociācijas. Plāns ir apstiprināts 02.02.2012. Finanšu sektora attīstības padomes sēdē. Turpmāk Komisija plāno izstrādāt arī vadlīnijas krīzes komunikācijai tirgus dalībniekiem, kas definēs jau konkrētas darbības noteiktā laikā un noteiks tirgus dalībnieku individuālo komunikācijas krīzes plānu ieviešanas pamatprincipus.

Interneta vietne KLIENTU SKOLA un citi izglītošanas pasākumi

Turpinot tirgus dalībnieku klientu izglītošanas pasākumus, atbilstoši 2010. gadā izstrādātajai koncepcijai 01.03.2011. tika atvērta jauna izglītojoša Komisijas interneta vietne *KLIENTU SKOLA*. Klientu izglītošanas vietne izveidota ar mērķi sniegt objektīvu un skaidri saprotamu informāciju par dažādiem finanšu pakalpojumiem – tajā apkopoti izglītojoši materiāli par Latvijā pieejamo populārāko finanšu produktu būtību un to risku izvērtējumu tā, lai visi kāda jauna finanšu pakalpojuma izmantotājiem sniegtu pamatzināšanas par pakalpojumiem un palīdzētu izvērtēt iespējamās nākotnes riskus un savu gatavību tos uzņemties. Nepieciešamības gadījumā paredzēts operatīvi papildināt mājas lapas saturu. *KLIENTU SKOLAS* adrese internetā – **www.klientuskola.lv**.

Šajā vietnē viegli uztveramā formā ir izskaidroti arī finanšu sektora uzraudzības pamatprincipi, noguldījumu garantiju sistēma, AAF un ieguldītāju aizsardzības būtība un katras sektoru uzraugošās iestādes, pie kurām nepieciešamības gadījumā klienti varētu vērsties, kompetences ietvari. *KLIENTU SKOLA* tās lietotājiem tiek nodrošināta interaktīva iespēja rakstīt Komisijai un saņemt atbildes uz viņus interesējošiem jautājumiem. 2011. gada laikā pēc *KLIENTU SKOLAS* lietotāju lūguma Komisijas komunikācijas speciālisti sadarbībā ar uzraudzības ekspertiem ar e-pasta starpniecību ir snieguši 49 konsultācijas.

2011. gadā Komisijas pārstāvji piedalījās Izglītības un zinātnes ministrijas rīkotā diskusijā "Izglītības iespējas finanšu pratības veicināšanai". Komisija arī turpmāk ir plānojusi iesaistīties gan globāla, gan vietēja mēroga finanšu pratības veicināšanas aktivitātēs, strādājot pie finanšu izglītības metožu dažādošanas. Šim darba virzienam 2012. gadā Komunikācijas daļā tiks radīta jauna amata vieta.

Līdztekus klientu izglītošanas pasākumiem Komisija turpināja iesākt darbu tirgus dalībnieku izglītošanā un rīkoja semināru ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem par aktuālajiem jautājumiem, ņemot vērā uzraudzības procesā gūtās atziņas. 2011. gadā semināra tēma bija interešu konflikta novēršana ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā.

Tāpat 2011. gadā Komisijas pārstāvji turpināja piedalīties Latvijas Komercbanku asociācijas organizētajās apmācībās banku pārstāvjiem par normatīvo aktu prasību piemērošanu.

Uzticības finanšu un kapitāla tirgum kopumā, noguldījumu garantiju sistēmai un Komisijai kā uzraugošai institūcijai rādītāju mērīšanai pārskata gadā tika veikta arī Latvijas iedzīvotāju ikgadējā aptauja. Tās rezultātu apkopojums tiks izmantots turpmāko aktivitāšu plānošanai komunikācijas jomā.

2012. GADA SVARĪGĀKIE UZDEVUMI

1. Lai uzlabotu apdrošinātāju un pārapdrošinātāju darbības regulējumu, ņemot vērā izmaiņas apdrošināšanas un pārapdrošināšanas tirgū, risku vadības metodēs un darbības pārrobežu raksturu, plānots turpināt darbu pie Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likuma izstrādes.

2. Lai nodrošinātu finanšu konglomerātu, ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku regulējuma atbilstību ES prasībām, plānots izstrādāt grozījumus Konglomerātu likumā, ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā un Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku likumā.

3. Lai ieviestu ieguldītāju aizsardzības direktīvas 97/9/EK prasības Latvijas Republikas normatīvajos aktos, plānots izstrādāt grozījumus ieguldītāju aizsardzības likumā.

4. Lai pilnveidotu kredītiestāžu maksātspējas un likvidācijas tiesisko regulējumu, plānots veikt grozījumus Kredītiestāžu likumā.

5. Komisija ir plānojusi veikt grozījumus virknē Komisijas noteikumu, par ko detalizēta informācija sniegta Komisijas 2012. gada darba plānā.

6. Lai nodrošinātu ES līmenī harmonizētu pieeju tiesību normu interpretācijai un piemērošanai, Komisijas vadība un speciālisti turpinās darbu jaunizveidotajās Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas institūcijās un ieviesīs Eiropas uzraudzības iestāžu apstiprinātās vadlīnijas un standartus.

7. Lai veiktu nepieciešamos pasākumus, kas saistīti ar noguldījumu garantiju sistēmas un noguldītāju aizsardzības pilnveidošanu, plānots veikt grozījumus Noguldījumu garantiju likumā, kā arī "Informācijas par garantēto atlīdzību apkopošanas un sniegšanas normatīvajos noteikumos".

8. Lai paaugstinātu Komisijas spēju nodrošināt tūlītēju rīcību un nepieciešamo pasākumu koordinēšanu noguldījumu piesaistītāja noguldījumu nepieejamības gadījumā, tiks pārskatīti un pilnveidoti esošie Komisijas iekšējie tiesību akti, kā arī izstrādāti jauni.

9. Lai paaugstinātu sabiedrības finanšu prātības līmeni, Komisija turpinās uzturēt Komisijas mājas lapu internetā *KLIENTU SKOLA* (www.klientuskola.lv), kurā apkopoti izglītojoši materiāli par visu Latvijā pieejamo populārāko finanšu produktu būtību un to risku izvērtējumu, nepieciešamības gadījumā nodrošinot mājas lapas saturu operatīvu atjaunošanu un papildināšanu. Vienlaikus Komisija īsteno sadarbību ar atbildīgajām Latvijas valsts institūcijām esošo izglītības programmu izvērtēšanā un sniegs priekšlikumus finanšu prātības paaugstināšanai.

10. Tiks turpināta Komisijas darbinieku darba izpildes plānošanas un novērtēšanas sistēmas pilnveidošana, lai nodrošinātu individuālā darba snieguma, kas vērsts uz augstu darba rezultātu sasniegšanu, novērtēšanu un darbinieku kompetenču attīstību, kā arī sasaistītu individuālo atalgojumu ar novērtēšanas rezultātiem.

III. KOMISIJAS PĀRVALDĪBA UN ORGANIZĀCIJA

KOMISIJAS PERSONĀLS

Personāls ir svarīgākais Komisijas resurss, kas nodrošina Komisijas mērķu sasniegšanu un tālāku iestādes attīstību. 2011. gadā Komisija turpināja iepriekšējos gados sāktu personāla vadības procesu reformu, sasaistot darbinieku atalgojumu, apmācību un profesionālās izaugsmes iespējas ar darba izpildes novērtēšanas rezultātiem.

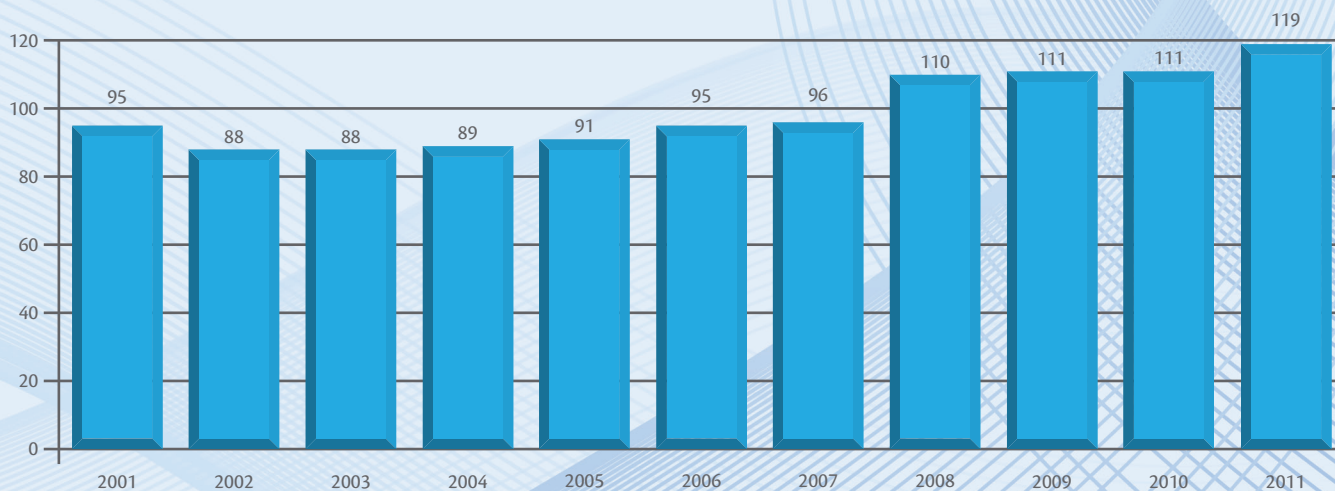
Personāla skaitliskais sastāvs un izmaiņas

Pārskata gadā amata vietu skaits Komisijā palielinājās līdz 119 amata vietām (sk. 5. att.).

No astoņiem darbā pieņemtajiem darbiniekiem seši ir pamatdarbības veicēji (uzraudzības eksperti un finanšu tirgus analītiķi), bet divi – atbalsta darbinieki Informācijas tehnoloģiju daļā. Lai nodrošinātu efektīvāku darbinieku nodarbināšanu atbilstoši viņu kompetencēm un pilnveidotu banku sektora uzraudzību, ar 01.09.2011. tika mainīta Komisijas struktūra – reorganizēta Uzraudzības departamenta Banku un institucionālo investoru daļa 27 darbinieku sastāvā, izveidojot trīs jaunas struktūrvienības – Monetāro finanšu iestāžu darbības analīzes daļu, Monetāro finanšu iestāžu risku novērtēšanas daļu un Pensiju un ieguldījumu fondu daļu –, kuras atradās Uzraudzības departamenta direktora vietnieka tiešā padotībā.

5. attēls

Personāla skaita dinamika (2001.–2011. g.)

Vidējais nodarbināto skaits, ieskaitot ilgstošā prombūtnē esošos darbiniekus, 2011. gadā bija 117 darbinieki, tajā skaitā:

- 92 (79%) pamatdarbības veicēji un 25 (21%) atbalsta darbinieki;

- 83 (71%) valsts amatpersonas un 34 (29%) darbinieki.

Visi darbinieki bija intelektuālā darba veicēji.

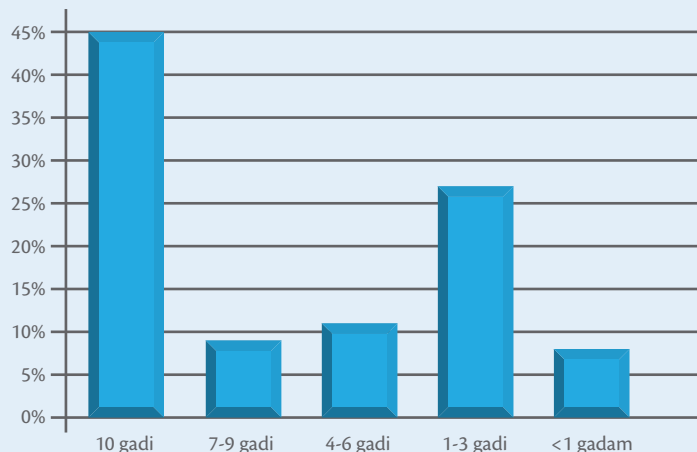
Pārskata gadā 49 (42%) darbinieki tika norīkoti 180 dienesta komandējumos, tajā skaitā:

- 35 darbinieki regulāri piedalījās ES institūciju un Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu (Eiropas Banku iestādes, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes) izveidoto darba grupu darbā;
- Komisijas priekšsēdētāja kā Latvijas Republikas pārstāve piedalījās astoņās Eiropas Investīciju bankas Direktoru padomes sanāksmēs un SVF un Pasaules Bankas pavasara un rudens sanāksmēs, kā arī tikās ar ASV finanšu institūciju pārstāvjiem banku stabilizācijas jautājumos.

2011. gadā 91% (108) darbinieku Komisijā strādāja ilgāk par vienu gadu, darba attiecībās ar Komisiju 10 gadus, t.i., no Komisijas izveidošanas brīža (2001. gada), bija 45% (53) darbinieku, savukārt mazāk par gadu – 8% (10) darbinieku (sk. 6. att.).

6. attēls

Personāla sadalījums pēc Komisijas nostrādātā laika (%)

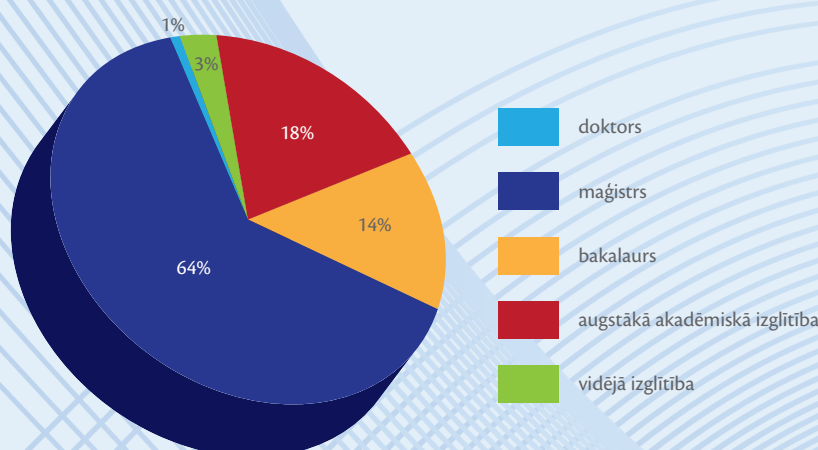
Personāla mainība 2011. gadā bija 6%. Pārskata gadā darbu Komisijā sāka 11 darbinieki, t.sk. ar trim darbiniekiem Komisija noslēdza darba līgumus uz ilgstošu darbinieku prombūtnes laiku (bērna kopšanas atvaļinājums). Pārbaudes laikam beidzoties, saskaņā ar izstrādāto adaptācijas perioda plānu visi astoņi darbinieki saņēma pozitīvu vērtējumu un turpina darbu Komisijā. Pārskata gadā Komisija pārtrauca darba attiecības ar septiņiem darbiniekiem, no kuriem trīs izvēlējās veidot karjeru privātajā sektorā, divi devās pensijā, viens darbinieks kopā ar ģimeni pārcēlās uz dzīvi ārvalstī, bet Komisijas priekšsēdētāju pēc pašas vēlēšanās no amata atbrīvoja Saeima 08.12.2011.

Personāla kvalifikācija

Komisijas vērtība ir izglītots un profesionāls personāls. Pārskata gadā 96% (114) Komisijas darbinieku bija augstākā izglītība (t.sk. 64% bija ieguvuši maģistra grādu), bet 3% (4) – vispārējā vidējā vai vidējā profesionālā izglītība (sk. 7. att.).

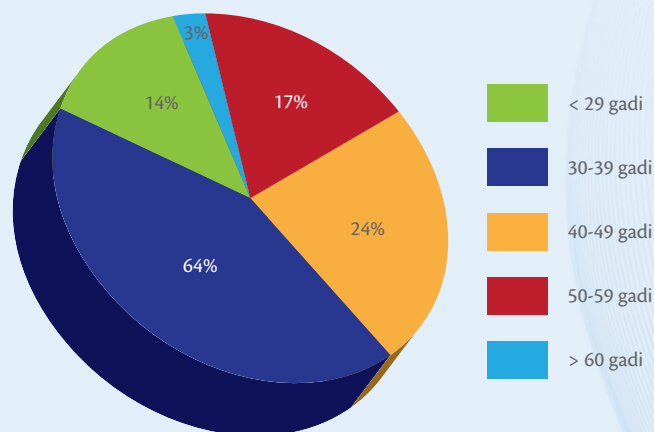
7. attēls

Komisijas personāla sadalījums pēc izglītības līmeņa (%)

Personāla demogrāfiskais sadalījums un vecuma raksturojums

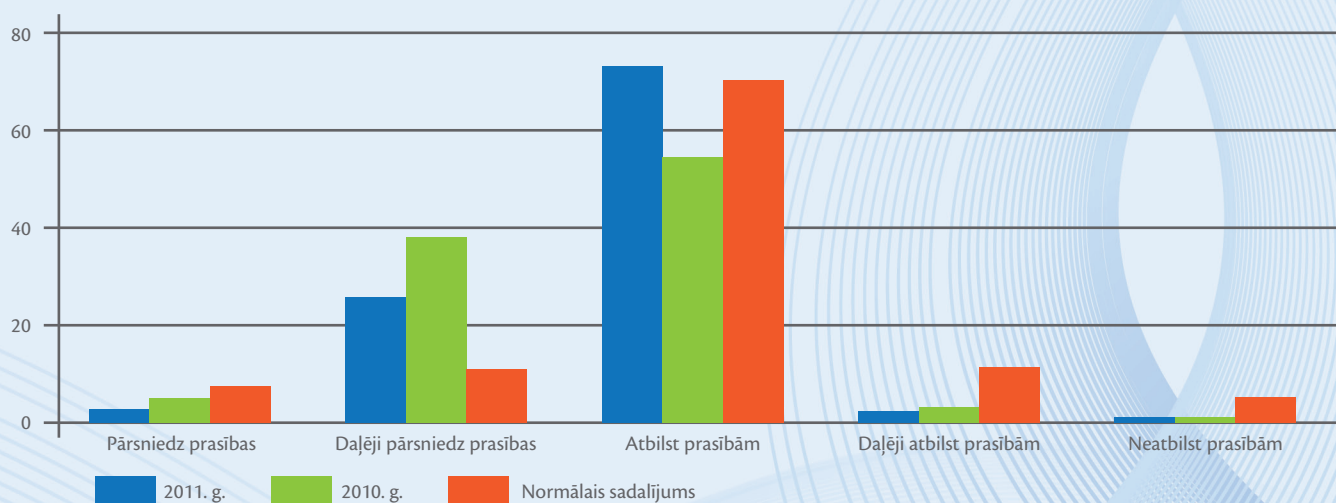
2011. gadā no visiem Komisijas darbiniekiem 75% (88) bija sievietes un 25% (30) vīrieši. Pārskata gadā personāla vecuma struktūru raksturoja šādi rādītāji: 14% darbinieku bija vecumā līdz 29 gadiem, 42% – vecumā no 30 līdz 39 gadiem, 24% – vecumā no 40 līdz 49 gadiem un 20% vecāki par 50 gadiem (sk. 8. att.). Komisijas darbinieku vidējais vecums 2011. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nebija mainījies – 40 gadi.

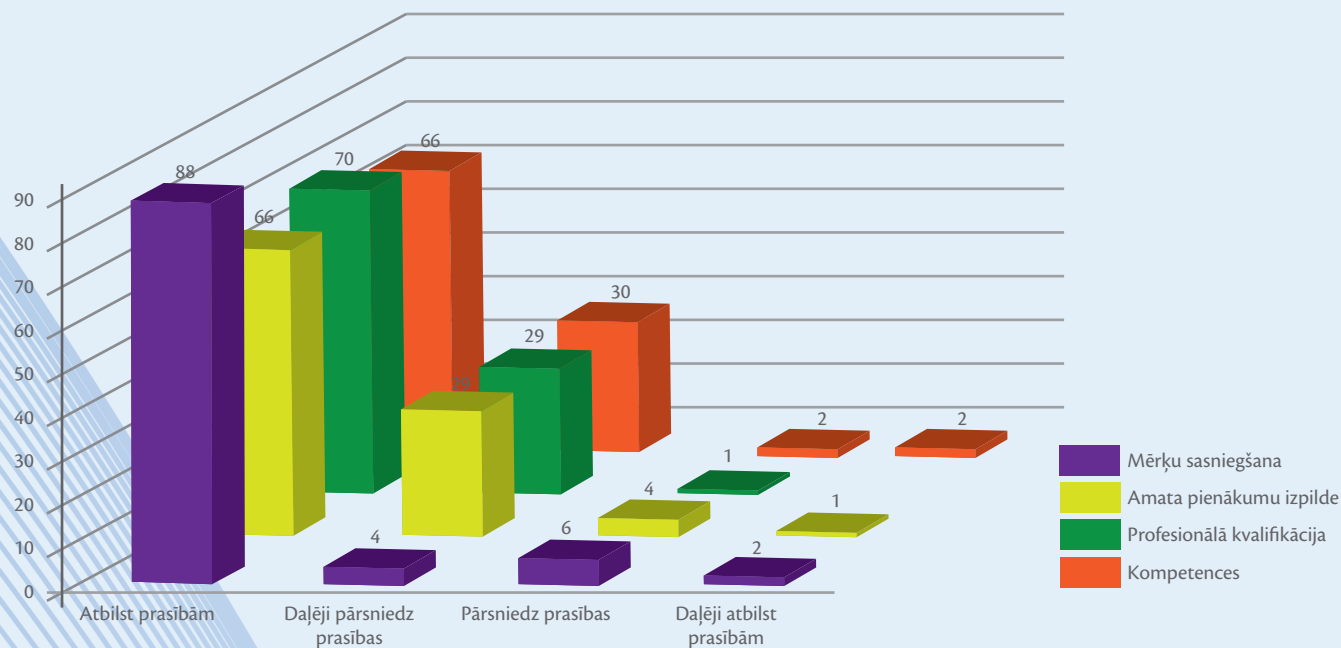
Personāla darba izpildes novērtēšana

Komisija 2010. gadā iesāka darbinieku darba izpildes novērtēšanu (DIN). 2011. gadā saskaņā ar Komisijas noteikto kārtību DIN piedalījās 103 darbinieki – 22 struktūrvienību vadītāji (t.sk. četri padomes locekļi) un 81 speciālists. Darba izpildē tika vērtēti četri kritēriji: izvirzīto mērķu sasniegšana, amata pienākumu izpilde, atbilstība profesionālās kvalifikācijas prasībām (t.sk. izglītības līmenis, profesionālā pieredze, profesionālās zināšanas un prasmes, valodu zināšanas un datorprasmes) un amatam nepieciešamās kompetences.

Visu kritēriju kopējo vērtējumu “Atbilst prasībām” saņēma 73% darbinieku, vērtējumu “Daļēji pārsniedz prasības” – 24% darbinieku, vērtējumu “Pārsniedz prasības” – 2% darbinieku, bet vērtējumu “Daļēji atbilst prasībām” – 1% darbinieku. Līdzīgi kā 2010. gada DIN neviens no darbiniekiem nesaņēma vērtējumu “Neatbilst prasībām” (sk. 9. att.).

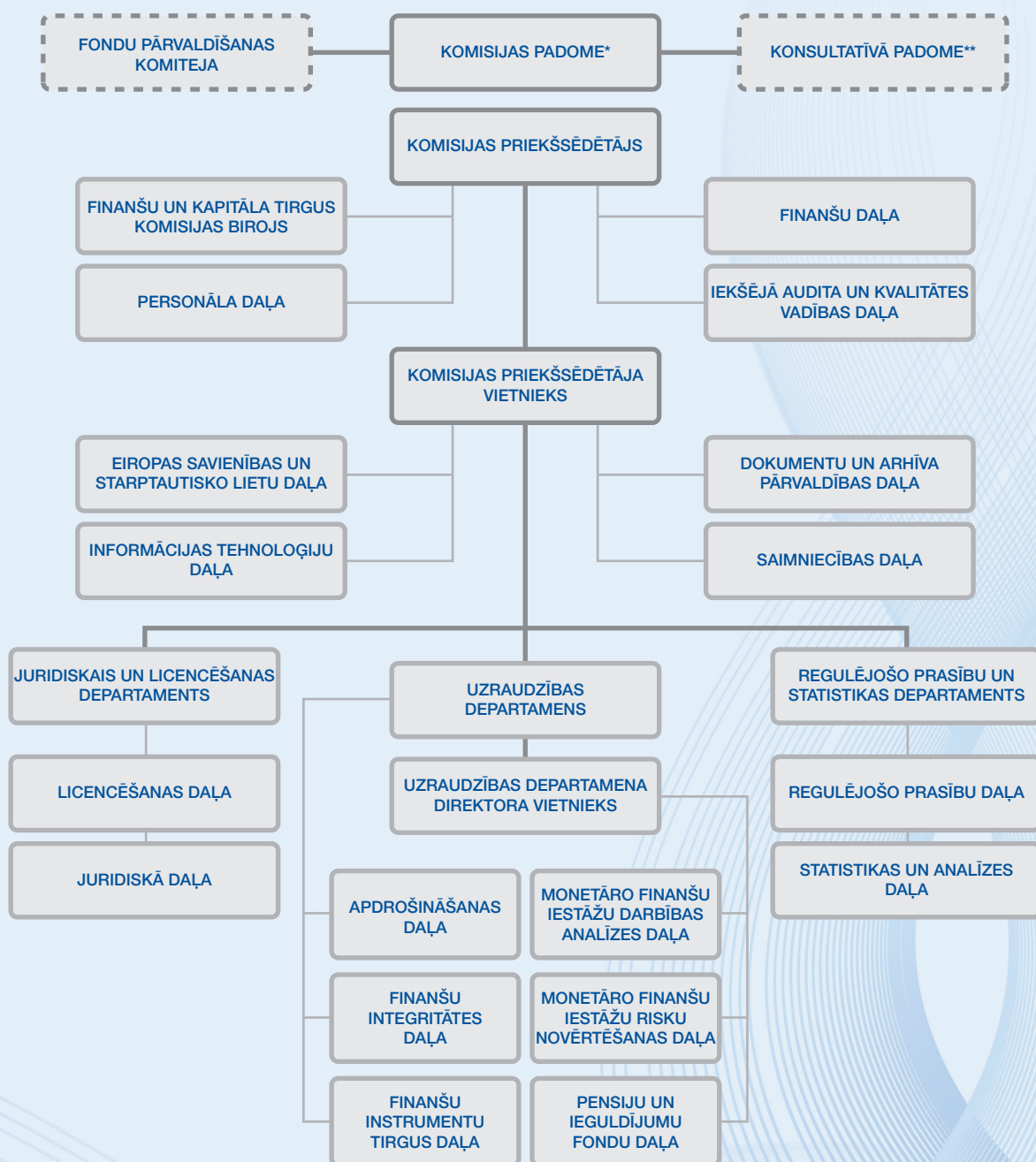
Kopējā vērtējuma dalījumā pa kritērijiem vērojama vērtējumu sadalīšanās (sk. 10. att.).

Personāla kvalifikācijas paaugstināšana

Lai saskaņā ar Komisijas stratēģiju nepārtraukti pilnveidotu Komisijas darbības procesus, paaugstinātu darbības efektivitāti un produktivitāti, kā arī veiktu finanšu sektora, jo īpaši banku sektora, uzraudzību, 84% Komisijas darbinieku (98) paaugstināja kvalifikāciju, apmeklējot ar amata pienākumu veikšanu saistītas mācības Latvijā un ārvalstīs. Latvijā tika apmeklēti semināri, kas saistīti ar zināšanu pilnveidi likumdošanas, finanšu analīzes, risku pārvaldības, elektronisko maksājumu, iepirkumu vadības, lietvedības, informācijas tehnoloģiju, darba aizsardzības, prezentācijas un vadības prasību jautājumos. Lai papildinātu zināšanas banku risku pārvaldības, stresa testu veikšanas metodikas un prakses, apdrošināšanas sektora kapitālprasību *Maksātspēja II*, banku kapitāla prasību jeb "Bāzeles vienošanās par kapitālu II" un citos ar finanšu uzraudzību saistītos jautājumos, 35% Komisijas darbinieku (41) apmeklēja seminārus ārvalstīs.

Komisijas struktūra

*Padome sastāv no pieciem padomes locekļiem: Komisijas priekšsēdētāja, viņa vietnieka un trim padomes locekļiem, kas vienlaikus ir arī Komisijas departamentu direktori.

**Konsultatīvo padomi uz paritātes principa pamata veido Komisijas pārstāvji un finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku sabiedrisko organizāciju (profesionālo biedrību) vadītāji.

KOMISIJAS DARBĪBAS FINANSIĀLAIS NODROŠINĀJUMS

Komisijas darbība pārskata gadā pilnībā tika finansēta no tirgus dalībnieku maksājumiem. Komisija savas darbības nodrošināšanas budžeta ietvaros pārskata gadā pārvaldīja arī NGF un AAF un administrēja FSN, kas no tās ieviešanas brīža (2011. gada) ir uzticēts Komisijai.

(latos)

	2010. gada faktiskā izpilde ¹	2011. gadā			
		Faktiskā izpilde	Pārskata gada budžets ¹	Pārskata gada budžeta izpilde, %	Faktiskās izpildes īpatsvars, %
IEŅĒMUMI (+)	3 992 754	4 069 576	4 117 870	98.8	100
FINANANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS DALĪBNIKU MAKSĀJUMI	3 980 299	4 059 505	4 110 370	98.8	99.8
AR MONETĀRO FINANŠU IESTĀŽU UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	2 833 816	2 859 945	2 910 810	98.3	70.3
Kredītiestāžu maksājumi	2 821 166	2 841 947	2 895 630	98.1	69.8
Krājaizdevu sabiedrību maksājumi	12 650	15 983	15 180	105.3	0.4
Maksājumu iestāžu maksājumi	-	1 823	-	-	-
Elektroniskās naudas iestāžu maksājumi	-	192	-	-	-
AR APDROŠINĀŠANAS UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	936 073	930 940	930 940	100	22.9
Dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	131 902	146 530	146 530	100	
Pārējo apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	804 171	784 410	784 410	100	19.3
AR FINANŠU INSTRUMENTU TIRGUS UN PRIVĀTO PENSIJU FONDU UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	208 694	268 620	268 620	100	6.6
Finanšu instrumentu tirgus dalībnieku maksājumi	163 694	213 510	213 510	100	5.2
Privāto pensiju fondu maksājumi	45 000	55 110	55 110	100	1.4
TERMIŅNOGULDĪJUMU IEŅĒMUMI	12 454	10 071	7 500	134.3	0.2
IZDEVUMI (-)	3 471 844	3 639 102	4 103 840	88.7	100
ATLĪDZĪBA	2 721 418	2 782 829	2 986 050	93.2	76.6
Darba alga ² un tai pielīdzināmie maksājumi ³	2 163 524	2 243 487	2 407 630	93.2	61.8
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	521 571	539 342	578 420	93.2	14.8
Sociālās garantijas	36 323	-	-	-	-
PERSONĀLA PROFESIONĀLĀ PILNVEIDE UN KOMANDĒJUMI	166 211	186 168	269 450	69.1	5.1
PAKALPOJUMI UN PRECES DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI	429 737	471 525	574 580	82.1	13.0
Telekomunikācijas, sakari un informācija	102 505	115 722	135 650	85.3	3.2
Sabiedrības informēšana, iekšējā un ārējā komunikācija	11 881	26 766	23 430	114.2	0.7
Uzturēšanas un saimnieciskie izdevumi	243 889	273 195	311 350	87.8	7.5
Profesionālie pakalpojumi	71 462	55 842	104 150	53.6	1.5
DALĪBAS MAKSAS STARPTAUTISKAJĀS ORGANIZĀCIJĀS	100 504	138 076	209 100	66.0	3.6
KAPITĀLO IEGULDĪJUMU AMORTIZĀCIJA/NOLIETOJUMS	53 974	60 504	64 660	93.6	1.7

¹Saskaņā ar uzkrāšanas principu, izņemot uzkrājumus atvaļinājumiem, kas netiek ietverti budžetā.

²No 01.03.2011. Komisijas amatpersonu un darbinieku mēnešalgu nosaka saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumu.

³Darba algai pielīdzināmie maksājumi ietver vienreizējos pabalstus darbiniekiem bērna piedzimšanas gadījumā, ģimenes locekļa nāves gadījumā (2010. gadā – pabalsta apmērs – 180 latu, 2011. gadā – 200 latu) vai pabalstus, aizejot pensijā, un medicīnisko redzes korekcijas līdzekļu (brilles) kompensāciju 2010. gadā līdz 90 latu apmēram, 2011. gadā – 100 latu apmēram arodārsta noteiktajiem darbiniekiem. Šie maksājumi ietvēra arī piemaksu par darbinieku aizvietošanu to ilgstošā prombūtnē un par pienākumu pildīšanu paaugstinātas darba intensitātes apstākļos ar AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšanu saistīto procesu ietvaros līdz 20% apmēram no amata algas dienas likmes par noteiktajām dienām.

Saistībā ar nelielo plānoto 2011. gada budžeta izdevumu apmēra pieaugumu (4.8%), salīdzinot ar 2010. gadam plānoto, finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumi Komisijas finansēšanai arī tika nedaudz palielināti (3%). Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumu apmērs Komisijas ieņēmumu budžetā ir tieši proporcionāli atkarīgs no tiem noteiktajām maksājumu likmēm Komisijas finansēšanai un finanšu tirgus darbības rādītāju izmaiņām (pieauguma vai samazinājuma), kā arī no Komisijas darbības nodrošināšanai nepieciešamo izdevumu apmēra (sk. 3. tab.).

3. tabula

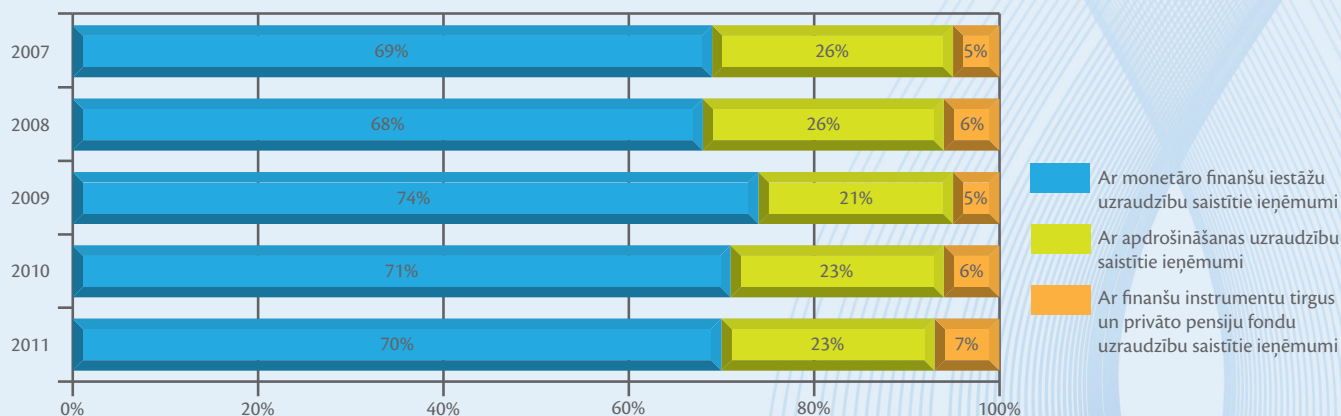
Komisijas finansējuma izmaiņas, 2007-2011, %

	2011/2010	2010/2009	2009/2008	2008/2007
Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumi	2%	-22%	45%	4%
Ar monetāro finanšu iestāžu uzraudzību saistītie ieņēmumi	1%	-25%	58%	3%
Ar apdrošināšanas uzraudzību saistītie ieņēmumi	-1%	-11%	21%	0%
Ar finanšu instrumentu tirgus un privāto pensiju fondu uzraudzību saistītie ieņēmumi	29%	-17%	20%	36%

Komisijas finansējuma dinamika ir saistīta arī ar attiecīgā sektora uzraudzības izmaksu īpatsvaru, kā arī šī sektora spēju nodrošināt nepieciešamo finansējuma apmēru. Komisijas finansējums no tirgus sektoriem gadu no gada ir bijis tādās proporcijās, kas ir atbilstošas ar attiecīgā sektora uzraudzību saistīto izmaksu īpatsvaram. 2011. gadā monetāro finanšu iestāžu finansētāju sarakstu papildināja maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes, veicot Komisijai maksājumus fiksētā apmērā – 100 latu gadā –, un, palielinoties finanšu instrumentu tirgus rādītājiem, šim sektoram palielinājās spēja segt savas uzraudzības izmaksas (sk. 11. un 12. att.).

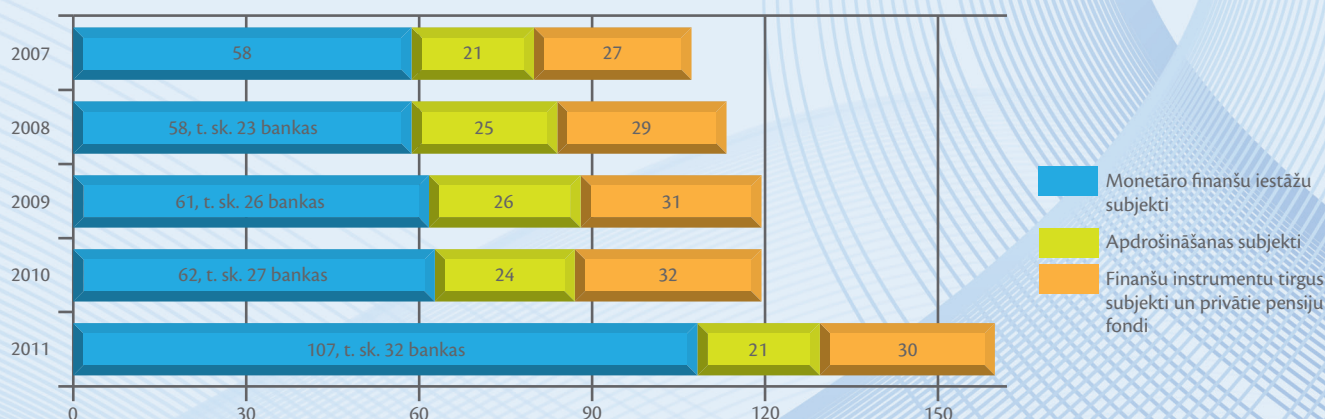
11. attēls

Komisijas finansējuma struktūra, 2007-2011, īpatsvars, %

12. attēls

Komisijas finansētāju, kā arī uzraugāmo finanšu un kapitāla tirgus subjektu, neiekļaujot subjektus, kuri nefinansē Komisiju, skaits, 2007-2011

Komisijas darbības nodrošinājuma lielākās izmaksas 2011. gadā veidoja izdevumi Komisijas darbinieku atlīdzībām (77%), kas apmēra ziņā ir mainījušies atkarībā no amata vietu skaita un atalgojuma izmaiņām finanšu sektorā, pēc kurām Komisija vadās darbinieku amata algu noteikšanā, un ievērojot valsts pārvaldes institūciju darbiniekiem noteiktos ierobežojumus darba samaksas un sociālo garantiju jomā. No 01.03.2011. Komisijas amatpersonu un darbinieku mēnešalgu nosaka saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumu, ņemot vērā amata vērtību (atbildības līmeni un sarežģītību), konkrētās amatpersonas vai darbinieka individuālās kvalifikācijas un kompetenču novērtējumu, kā arī finanšu sektorā strādājošo darba samaksu. Komisijas priekšsēdētājam tā nepārsniedz Centrālās statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicēto finanšu un apdrošināšanas jomā strādājošo gada pirms iepriekšējā gada, t.i., 2009. gada, mēneša vidējās darba samaksas apmēru, kam piemērots koeficients 4.95. 2010. gadā Komisija, solidarizējoties ar valsts pārvaldi, veica atbilstošus pasākumus darba samaksas samazināšanai, vidēji katram darbiniekam

samazinot amata algu par 20%, un pārtrauca darbinieku apdrošināšanu, beidzoties apdrošināšanas līgumu termiņiem, kā arī samazināja pabalstu apmērus Komisijas darbiniekiem (sk. 4. tab.).

4. tabula

Darbinieka vidējās atlīdzības izmaiņas, 2008-2011, %

	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2011/2008
Darbinieka vidējās atlīdzības izmaiņas	-14	-20	-3	-34
t.sk. darba alga un tai pielīdzināmie maksājumi	-5	-19	-2	-25
t.sk. sociālās garantijas ⁴	-80	-47	-100	-100

Darba samaksas un pārējo maksājumu darbiniekiem sadalījums struktūrvienību griezumā 2011. gadā:

Struktūras segments	Nodarbināto skaits	Nodarbināto īpatsvars, %	Samaksas īpatsvars, %
Komisijas padome	5	4.3	10.7
Personāla daļa	3	2.6	2.0
Finanšu daļa	4	3.4	3.2
Informācijas tehnoloģiju daļa	8	6.9	6.9
Saimniecības daļa	2	1.7	1.1
Iekšējā audita un kvalitātes vadības daļa	2	1.7	1.9
Eiropas Savienības un starptautisko lietu daļa	3	2.6	2.2
Komisijas birojs	4	3.4	2.8
Dokumentu un arhīva pārvaldības daļa	6	5.2	3.1
Uzraudzības departaments ⁵	47	40.5	40.9
Juridiskais un licencēšanas departaments ⁶	16	13.8	11.3
Regulējošo prasību un statistikas departaments ⁷	16	13.8	13.9
Kopā	116	100	100

Darbinieku darba samaksa un pārējie maksājumi tiem, uzņēmumu līgumu atlīdzības un Komisijas Konsultatīvās finanšu un kapitāla tirgus padomes locekļu atlīdzība veidoja 93.2% no plānotajiem izdevumiem, kopsummā 2.8 milj. latu, no tiem 19% bija darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.

Darba samaksa un pārējie maksājumi pa veidiem 2011. gadā sadalījās šādi:

Samaksas veids	Summa, latos	Īpatsvars, %
Amatalga	1 948 584	86.8
Piemaksa	27 445	1.2
Prombūtņu apmaksa saistībā ar darbnespēju	11 027	0.5
Atvaļinājumi (īkgādējais, papildu, atvaļinājuma kompensācija)	239 220	10.7
Apmaksāta brīvdiena ⁸ , saglabājot amatalgu	6 028	0.3
Materiālie pabalsti (bērna piedzimšanas, tuvinieka nāves, nozīmīgu notikumu gadījumā)	3 724	0.2
Medicīniski optisko redzes korekcijas līdzekļu kompensācija	3 644	0.2
Konsultatīvās padomes sēžu apmaksa	3 465	0.2
Uzņēmuma līgums	350	0.0
Kopā	2 243 482	100

Komisijai saimnieciski lietojot resursus, kā arī savas darbības nodrošināšanai preču piegādātājus un pakalpojumu sniedzējus izvēloties saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma prasībām vai izmantojot Elektronisko iepirkumu sistēmu, Komisija par pakalpojumu un preču iegādi 2011. gadā ir varējusi ietaupīt 23% no plānotajiem izdevumiem (2010. gadā – 27.5%).

Komisija tās pastāvēšanas laikā ir investējusi ievērojamus līdzekļus informācijas tehnoloģijās, lai optimizētu uzraudzības un Komisijas organizatoriskās pārvaldības procesus un efektīvāk apstrādātu uzraudzības vajadzībām finanšu un kapitāla tirgus subjektu finanšu informāciju. Lai nodrošinātu efektīvu darbinieku atlīdzības sistēmu, kas balstīta uz darbinieku novērtēšanu, ņemot vērā amata vērtību (atbildības līmeni un sarežģītību), konkrētās amatpersonas vai darbinieka individuālās kvalifikācijas un kompetenču novērtējumu, kā arī darbinieka padarīto, Komisija ir izstrādājusi informācijas sistēmu –

⁴Darbinieku apdrošināšana pret saslimšanas, nelaimes gadījumu iestāšanās risku un pret nāves gadījuma iestāšanās risku.

⁵Viena amata vieta nepilnu gadu – no 01.11.2011.

⁶Viena amata vieta nepilnu gadu – no 01.09.2011.

⁷Viena amata vieta nepilnu gadu – no 01.11.2011.

⁸Darba līgumā un Komisijas noteiktajos gadījumos.

Rezultatīvitatē vadīšanas sistēmu. Komisija pārskata gadā turpināja darbu pie informācijas sistēmas – Datu savākšanas, apstrādes un analīzes sistēmas (“DARIS”) – izstrādes, kas nodrošinās sistēmiskas analīzes visaptverošas iespējas par visu finanšu un kapitāla sektoru dalībniekiem. Informācijas tehnoloģiju bilances vērtība 2011. gada beigās veidoja 75% no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem (sk. 5. tab.).

5. tabula

Komisijas ilgtermiņa ieguldījumu dinamika, 2007-2011 (gada beigās)

	2011	2010	2009	2008	2007
Kopā ilgtermiņa ieguldījumi bilances vērtībā, latos	212 436	196 970	193 126	182 898	88 948
Kopā vienības	3 859	3 710	3 564	3 363	2 966
t.sk. programmnodrošinājums un informācijas sistēmas bilances vērtībā, latos	90 529	75 925	65 044	53 443	47 853
vienību skaits	2 344	2 246	2 166	2 002	1 759
t.sk. informācijas tehnoloģiju iekārtas bilances vērtībā, latos	68 100	68 521	72 321	66 542	23 021
vienību skaits	360	382	367	374	307

Ieguldījumi informācijas tehnoloģijās ietver regulāru datorparka nomaiņu, lai nodrošinātu optimālu to veiktspēju uzraudzības informācijas sistēmu apstrādē un apkalpošanā, un informācijas sistēmu izveidi un uzlabošanu, kā arī licencētas programmatūras izmantošanu. Lai Komisija nodrošinātu statistikas, uzraudzības un lietvedības dokumentu plūsmu, Komisijai ir izstrādātas un pielāgotas vairākas informācijas sistēmas ar mērķi samazināt papīra dokumentu plūsmu un manuālos procesus, nodrošinot operativitāti, datu kvalitāti un tirgus dalībniekiem ērtu sadarbības vidi (sk. 6. tab.).

6. tabula

Komisijas kapitālo ieguldījumu izmaiņu dinamika, 2007-2011

	2011. gada izmaiņas ⁹	2010. gada izmaiņas ⁹	2009. gada izmaiņas ⁹	2008. gada izmaiņas ⁹	2007. gada izmaiņas ⁹
Kopā kapitālie ieguldījumi, latos	3 199	56 291	38 236	99 222	32 156
Kopā vienības	133	146	196	388	307
t.sk. programmnodrošinājums un informācijas sistēmas, latos	32 435	33 105	35 074	32 394	30 798
vienību skaits	77	87	156	229	265
t.sk. esošo vienību uzlabojumi	22	7	11	7	9
t.sk. informācijas tehnoloģiju iekārtas, latos	-37 886	19 660	10 547	51 712	3 094
vienību skaits	-22	21	-7	67	7
t.sk. esošo vienību uzlabojumi	1	6	1	2	1

Komisijas 2011. gada finanšu pārskati un tās valdījumā esošā NGF un AAF 2011. gada finanšu pārskati un neatkarīgu revidentu ziņojumi par tiem ir pieejami Komisijas mājas lapā www.fktk.lv.

Iekšējais audits un kvalitātes vadība

Iekšējais audits (Iekšējā audita un kvalitātes vadības daļa), objektīvi pārbaudot Komisijas funkcijas un procesus, sniedz Komisijas vadībai neatkarīgu vērtējumu par risku vadības, kontroles sistēmas un procesu efektivitāti, kā arī konsultācijas to pilnveidei. Iekšējais audits aptver visas Komisijas darbības jomas, taču galvenā uzmanība tiek pievērsta Komisijas pamatdarbības procesiem.

Iekšējos auditus plāno un veic, pamatojoties uz risku novērtējumu. Par katra iekšējā audita rezultātiem Iekšējā audita un kvalitātes vadības daļas vadītājs ziņo Komisijas padomei. Reizi ceturksnī padome izskata iekšējā audita ieteikumu ieviešanas gaitu. Par iekšējā audita darbību kopumā reizi gadā tiek ziņots Komisijas padomei.

Pārskata periodā atbilstoši Iekšējā audita un kvalitātes vadības daļas 2011. gada darba plānam tika veikti septiņi iekšējie auditi, no kuriem seši bija plānoti, bet viens – neplānots.

Veikto auditu rezultātā tika konstatēts, ka Komisijas iekšējās kontroles sistēma nodrošina iestādes izvirzīto uzdevumu izpildi atbilstoši stratēģiskajiem mērķiem un saskaņā ar normatīvo dokumentu prasībām. Novērtētie kontroles procesi kopumā darbojas labi, bet ir nepieciešams uzlabot atsevišķus iekšējās kontroles procesus garantiju fondu pārvaldīšanas, tirgus dalībnieku informācijas sistēmu drošības pārbaūžu veikšanas, datu savākšanas, apstrādes un analīzes sistēmas izstrādes, kā arī darba aizsardzības un ugunsdrošības jomās.

Pārskata periodā iekšējais audits sniedza 65 iekšējā audita ieteikumus, kas vērsti uz Komisijas iekšējās kontroles sistēmas uzlabošanu un pilnveidošanu, no kuriem 31 jeb 48% novērtēti kā augstas prioritātes, 24 jeb 37% – kā vidējas prioritātes, 10 jeb 15% – kā zemas prioritātes. No pārskata periodā sniegtajiem iekšējā audita ieteikumiem ir ieviesti 94.2% ieteikumu. Savukārt no pārskata periodā ieviešamajiem iekšējā audita ieteikumiem ieviesti 95.6% ieteikumu.

⁹Gada laikā iegādātie, atskaitot izslēgtos (sākotnējās vērtības apmērā).

AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana, kā arī nepamatoti izplatīto baumu radītās problēmas "Swedbank" AS atklāja kļūdas pēdējos gados Komisijā izvēlētais komunikācijas politikas realizācijā. Komisija pārskata gadā sāka pieļauto komunikācijas kļūdu izvērtēšanu un, izdarot attiecīgus secinājumus, veica izmaiņas komunikācijas procesu vadībā un operatīvās komunikācijas nodrošināšanā, t.sk. sāka krīzes komunikācijas plāna izstrādi. Lai izvērtētu veiktās darbības uzraudzības nodrošināšanā, darbības apturēšanā, garantēto atbildību izmaksā, maksātnespējas procesa ierosināšanā, administratora kandidāta atlasei, iekšējā un ārējā komunikācijā u.c., kā arī identificētu vājās vietas un noteiktu nepieciešamos procesu pilnveidošanas pasākumus, Komisija 2012. gada pirmajā pusgadā plāno izvērtēt visu AS "Latvijas Krājbanka" krīzes vadības procesu.

Lai nodrošinātu Komisijas sniegto pakalpojumu atbilstību valsts un iedzīvotāju, kā arī klientu interesēm un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, izmantojot Komisijas pilnveidošanās iespējas un pieejamos resursus, Komisijā ir izveidota kvalitātes vadības sistēma. Komisija pastāvīgi pilnveido savas darbības procesus, ņemot vērā labākās prakses piemērus un finanšu sektora uzraudzības iestāžu pieredzi. Komisija kopš 2003. gada ir ISO sertificēta iestāde, bet kopš 2009. gada Komisijas kvalitātes vadības sistēma ir sertificēta atbilstoši ISO 9001:2008 standarta prasībām. Sertificējamā kvalitātes vadības sistēmas darbības sfēra ir finanšu un kapitāla tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšana un pārraudzība. Lai nodrošinātu pārlicību par Komisijas kvalitātes vadības sistēmas pastāvīgu atbilstību ISO 9001:2008 standarta prasībām, iekšējā audita un kvalitātes vadības daļa 2011. gadā veikto iekšējo auditu ietvaros pārbaudīja atbilstību minētā standarta prasībām, kā arī 2011. gadā notika Komisijas kvalitātes vadības sistēmas uzraudzības audits, kuru veica sertifikācijas organizācija "Bureau Veritas Latvija". Uzraudzības audita rezultātā netika konstatētas neatbilstības un tika uzsvērts Komisijas konsekventais darbs pie kvalitātes vadības sistēmas pastāvīgas uzlabošanas un efektivitātes paaugstināšanas.

IV. FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS DALĪBNIEKU DARBĪBA 2011. GADĀ

EKONOMIKAS ATTĪSTĪBAS TENDENCES 2011. GADĀ

Latvijā 2011. gads iezīmējās kā ekonomiskās izaugsmes un stabilizācijas gads, sasniedzot 5.5% iekšzemes kopprodukta pieaugumu¹⁰, kas ir trešais labākais rādītājs ES.

Tāpat kā 2010. gadā ekonomikas izaugsmi joprojām balstīja ārējās tirdzniecības apmēru kāpums, kas 2011. gadā pieauga par 28.2%, tai skaitā eksporta apmērs palielinājās par 28.1%, bet importa par 28.3%. Pieaugot ekonomiskajai aktivitātei, 2011. gadā maksājumu bilances tekošajā kontā atkal bija vērojams neliels deficīts, sasniedzot 1.2% no iekšzemes kopprodukta¹¹.

Līdz ar ražošanas jaudu noslodzes palielināšanos rūpniecībā radās nepieciešamība pēc jaunām investīcijām, kas arī atspoguļojās straujā investīciju pieaugumā (2011. gadā par 24.6%), dodot būtisku ieguldījumu turpmākā tautsaimniecības izaugsmē. Investīcijas tika veiktas, ne tikai atjaunojot un modernizējot ražošanas iekārtas, bet arī investējot jaunos rūpniecības objektos, par ko liecina arī straujais būvniecības apjomu kāpums rūpniecības ražošanas ēku un noliktnī celtniecībā par gandrīz 70%. Kopējā būvniecības aktivitāte 2011. gadā pieauga par 12.4%.

Pieaugošās ekonomikas aktivitātes rezultātā 2011. gadā bija vērojama arī iekšējā tirgus atkopšanās. Atalgojuma pieaugums tautsaimniecībā vidēji par 4.4% un arī patērētāju uzticēšanās kāpums stimulēja privātā patēriņa kāpumu par 4.4%, ko lielākoties nodrošināja nepārtikas preču tirdzniecības apmēru pieaugums. Neskatoties uz atalgojuma pieaugumu tautsaimniecībā, augošais cenu līmenis mazināja iespējas palielināt privāto patēriņu, tomēr pozitīvu iespaidu uz privātā patēriņa pieaugumu atstāja arī nodarbinātību iedzīvotāju skaita pieaugums 2011. gadā par 29.6 tūkst. jeb 3.1%.

Patēriņa cenas 2011. gada laikā vidēji pieauga par 4.4%. Būtisku iespaidu uz cenu kāpumu atstāja ārējās vides faktors, kas saistīts ar pārtikas un energoresursu cenu kāpumu pasaules tirgos. Tāpat arī cenu pieaugumu veicināja gada pirmajā pusē īstenotās nodokļu likmju izmaiņas.

Trauslā iekšzemes pieprasījuma dēļ ekonomikas attīstība Latvijā joprojām ir atkarīga no ārējā pieprasījuma tendencēm un, pieaugot bažām par ekonomikas izaugsmi Eiropā 2012. gadā un tās ietekmi uz pārējām Eiropas valstīm, Latvijas ekonomikas izaugsme tiek prognozēta mērenāka, salīdzinot ar 2011. gadu. Nenoteiktība ekonomikas attīstības jautājumos ietekmē arī finanšu sektora attīstību, kas lielā mērā atkarīga no tendencēm ekonomikā, liekot būt piesardzīgiem attiecībā uz iespējām palielināt kredītiestāžu apmērus banku sektorā.

BANKU DARBĪBA¹²

2011. gada beigās Latvijā darbojās 22 bankas un astoņas ES banku filiāles. 2011. gada laikā finanšu darbību Latvijā sāka AS "Rigensis Bank". Vēl viena dalībvalsts bankas filiāle (*Pohjola Bank Plc* Latvijas filiāle (Somija)), lai gan ir reģistrēta Latvijas Republikas Komercreģistrā, tomēr finanšu darbību Latvijā 2011. gadā vēl nesāka.

Triju banku ar valsts kapitālu (AS "Citadele banka", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "Parex banka") tirgus daļa kopējos aktīvos būtiski nemainījās un gada beigās veidoja 14.7%. Četrus ES banku meitas banku un astoņu banku filiāļu tirgus daļa kopējos aktīvos bija 54%, savukārt banku kredītportfeli tā bija vēl lielāka – 68%, t.sk. rezidentu kredītiestāžu – 73%.

Uzlabojoties valsts makroekonomiskajai situācijai, arī banku peļņas rādītāji uzlabojās un, lai gan 2011. gadu banku sektors kopumā noslēdza ar zaudējumiem 179 milj. latu apmērā, tomēr tie bija uz pusi mazāki nekā 2010. gadā un galvenokārt saistīti ar AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka"¹³. Neieklaujot šo abu banku gūtās zaudējumus, banku sektors kopumā 2011. gadā darbojās ar peļņu 97 milj. latu apmērā, t.sk. ar peļņu gadu noslēdza 11 Latvijas bankas un piecas ārvalstu banku filiāles, kopā nopelnot 197.5 milj. latu (tirgus daļa kopējos banku sektora aktīvos – 73%) (sk. 13. att.).

¹⁰Šeit un turpmāk makroekonomisko rādītāju datu avots: Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapa www.csb.gov.lv.

¹¹Datu avots: Latvijas Bankas mājas lapa www.bank.lv.

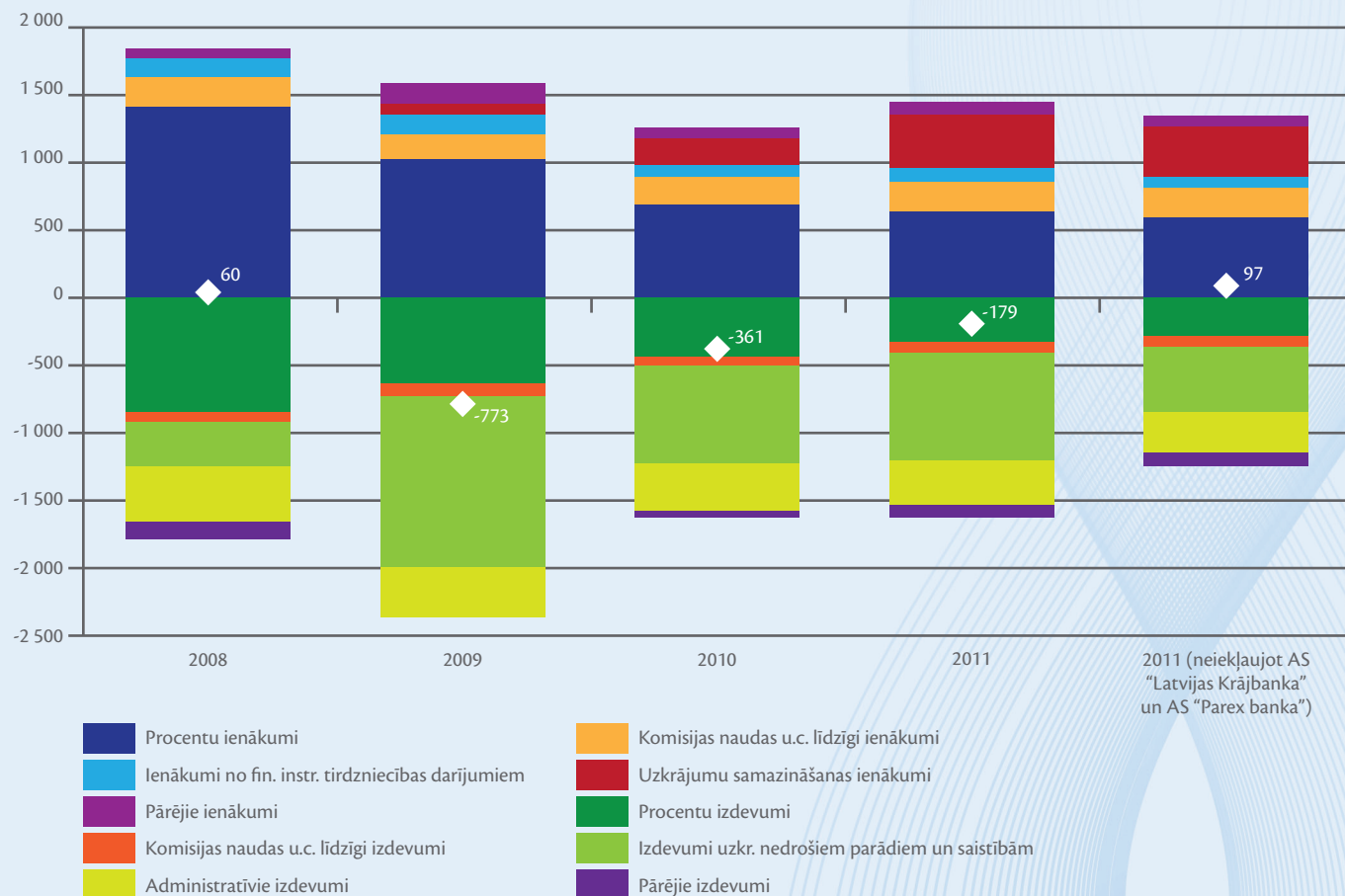
¹²Informācija sagatavota, apkopojot banku iesniegtos pārskatus, t.sk. iekļauta informācija par AS "Latvijas Krājbanka", kuras darbība apturēta ar Komisijas padomes 21.11.2011. lēmumu.

¹³AS "Latvijas Krājbanka" darbība tika apturēta, konstatējot bankas līdzekļu apgrūtināšanu par labu trešajām personām (ar 10.05.2012. anulēta licence kredītiestāžu darbībai), savukārt AS "Parex banka" pilnā mērā vairs nepilda kredītiestādes funkcijas (ar 15.03.2012. anulēta licence kredītiestādes darbībai).

Banku sektora peļņitispēju jau trešo gadu pēc kārtas ietekmēja joprojām ievērojamie izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem, t.i., 794 milj. latu jeb 48.9% no kopējiem izdevumiem (2010. gadā – 727 milj. latu). Savukārt banku ienākumu struktūrā arvien nozīmīgāku lomu ieņēma banku uzkrājumu samazināšanas ienākumi – to apmērs gada laikā palielinājās par 86% un to īpatsvars ienākumu struktūrā gada beigās sasniedza jau 28.4% (2010. gada beigās – 17.6%).

13. attēls

Banku ienākumu un izdevumu struktūra (milj. latu)

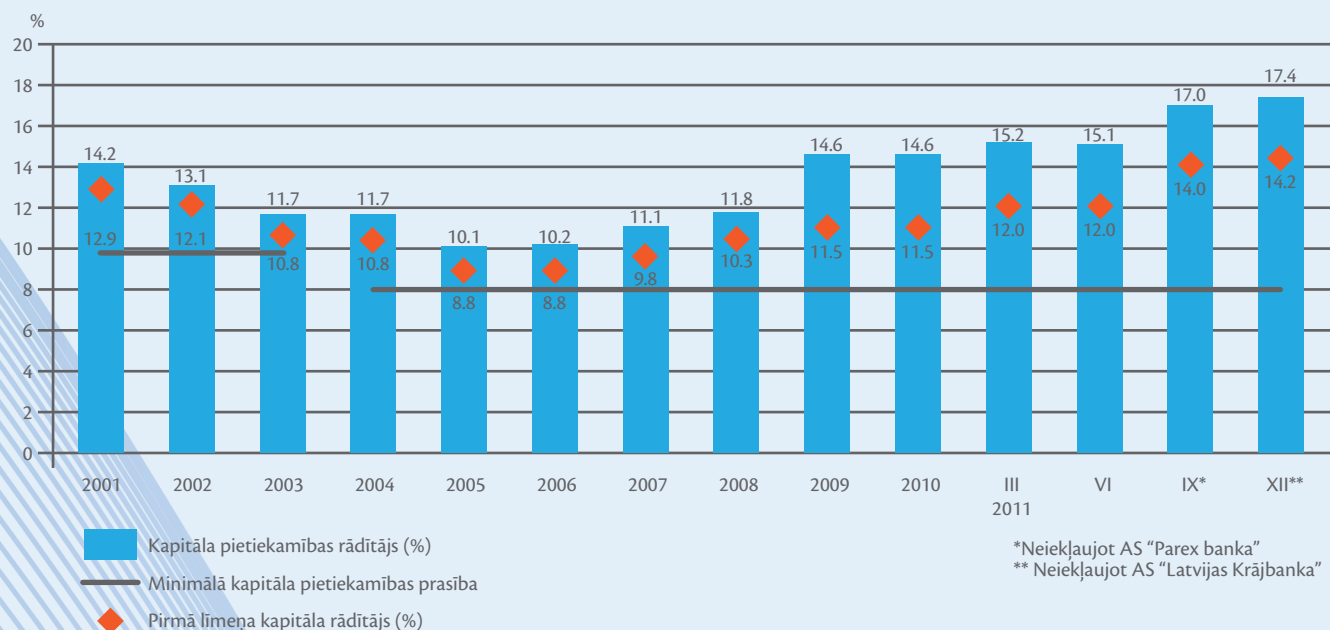
Banku sektora gūtā peļņa pirms uzkrājumiem un nodokļiem 2011. gadā sasniedza 238 milj. latu jeb bija par 66% lielāka nekā iepriekšējā gadā. Tīrie procentu ienākumi pirmo reizi kopš 2008. gada atkal palielinājās (par 27%) (sarūkot kredītportfelim, banku sektora gūtā procentu ienākumi, lai arī lēnākā tempā, tomēr turpināja mazināties, kā arī, kritoties par piesaistītajiem līdzekļiem maksātajām procentu likmēm, mazinājās kopējie banku sektora procentu izdevumi). Arī tīrie komisijas naudas ienākumi gada laikā pieauga par 17.5%, tādējādi sasniedzot 2008. gada līmeni. Savukārt banku sektora administratīvie izdevumi 2011. gadā būtiski neizmainījās, jo bankas jau 2009. gadā pārskatīja savus izdevumus un arī 2010. gadā turpināja savu izdevumu ierobežošanu.

Vairāku banku atgriešanās pie peļņas un banku kapitāla palielināšanas pasākumi stiprināja banku sektora kapitāla bāzi. Banku sektora kapitāla pietiekamības rādītājs saglabājās augstā līmenī un 2011. gada decembra beigās sasniedza 17.4% (2010. gada beigās – 14.6%), kas būtiski pārsniedza ne tikai šobrīd spēkā esošo prasību uzturēt pašu kapitāla pietiekamības rādītāju vismaz 8% līmenī, bet arī ievērojami pārsniedza līdz šim vēsturiski augstāko kapitalizācijas līmeni (sk. 14. att.). Kapitāla pietiekamības rādītāja izkliede bija robežās no 11% līdz 65%. Pirmā līmeņa pašu kapitāla rādītājs¹⁴ 2011. gada decembra beigās bija 14.2% (2010. gada beigās – 11.5%).

¹⁴1. līmeņa pašu kapitālā iekļauj tikai augstākās kvalitātes kapitāla elementus: apmaksāto akciju kapitālu, akciju emisijas uzcenojumu, rezerves, kā arī iepriekšējo gadu nesadalīto peļņu vai zaudējumus.

14. attēls

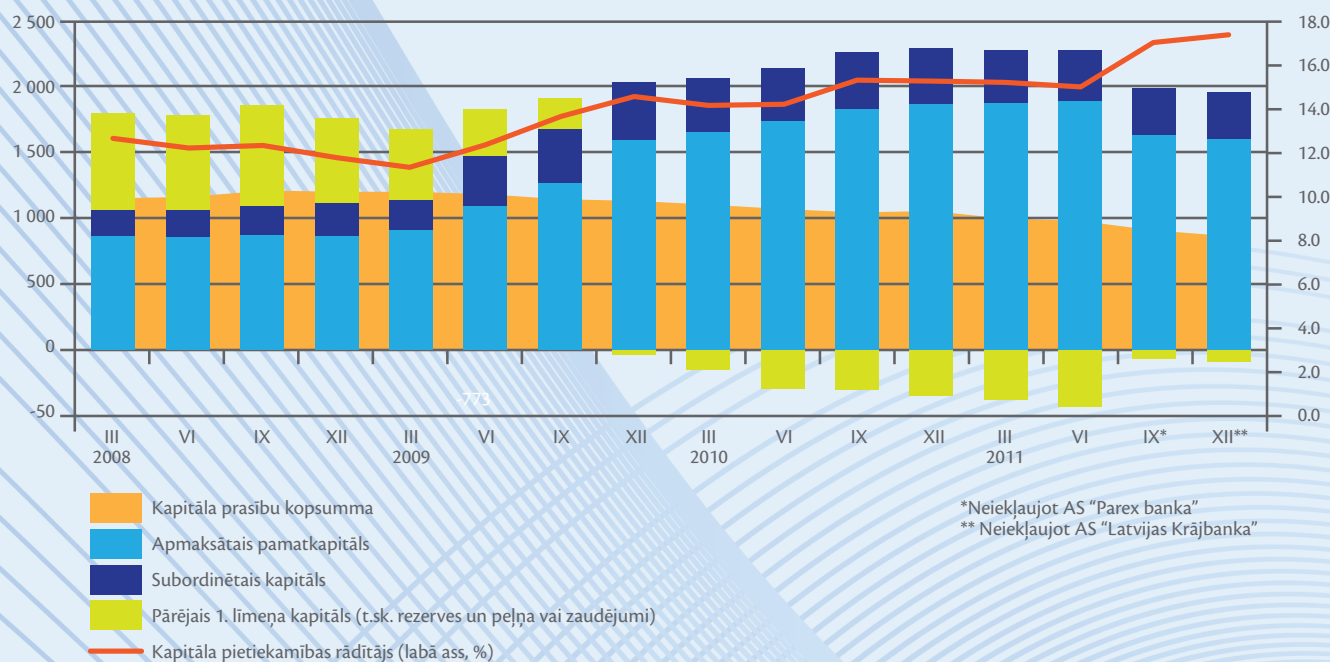
Kapitāla pietiekamības rādītājs (perioda beigās)

Banku pašu kapitāla elementu struktūrā dominē augstākās kvalitātes kapitāls – apmaksātais pamatkapitāls 2011. gada decembra beigās sasniedza 1 630.5 milj. latu un tas veidoja 85.5% no banku pašu kapitāla (sk. 15. att.). 2011. gada laikā kapitālu palielināja 12 bankas kopumā par 189.7 milj. latu. Banku sektora kapitāla prasību kopējais apmērs 2011. gadā turpināja sarukt, jo, samazinoties kredītporfeļa kopējam apmēram, turpināja samazināties kredītriska kapitāla prasība, kas decembra beigās veidoja 89.3% no banku sektora kapitāla prasību kopējā apmēra.

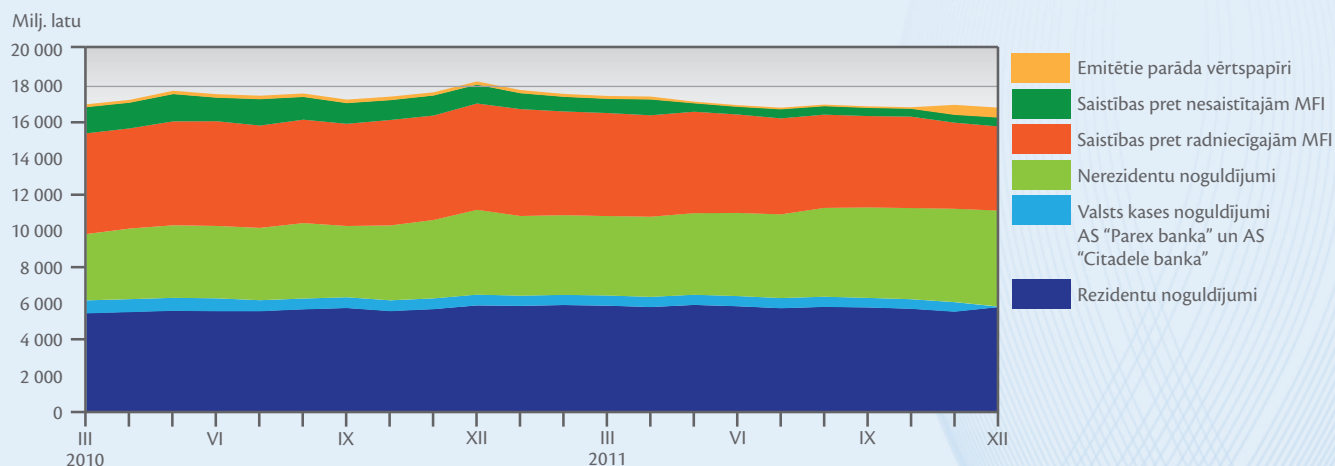
15. attēls

Pašu kapitāls un kapitāla prasību kopsumma (perioda beigās, milj. latu)

Ņemot vērā saistību līmeņa samazināšanās procesu (*deleveraging*), pakāpeniski samazinoties ārvalstu banku finansējumam (galvenokārt mātes banku), 2011. gadā turpināja pieaugt nebanku noguldījumu nozīme Latvijas banku finansējuma struktūrā. Gada laikā banku saistības pret monetārajām finanšu iestādēm (MFI) saruka par 1.7 mljrd. latu jeb 25.1% (sk. 16. att.).

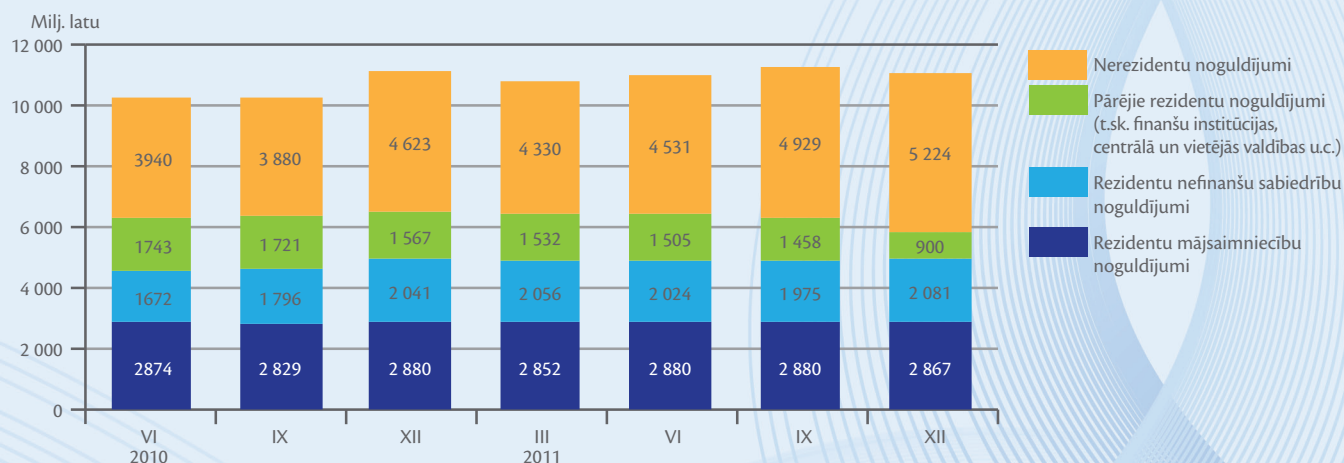
16. attēls
Banku finansējuma avoti

ES banku meitas banku un filiāļu finansējuma struktūrā joprojām dominēja saistības pret radniecīgajām finanšu institūcijām, tomēr būtiski pieauga rezidentu noguldījumu loma, pārskata gada laikā to īpatsvaram kopējā finansējumā pieaugot no 43% līdz 50%. Savukārt pārējo banku finansējuma struktūrā, izņemot bankas ar valsts kapitālu, lielāko daļu veido nerezidentu noguldījumi, kuru loma turpināja pieaugt arī 2011. gadā, to īpatsvaram palielinoties no 54% līdz 63%.

2011. gada laikā banku piesaistīto noguldījumu atlikums samazinājās par 0.4%, t.sk. nerezidentu noguldījumu atlikums palielinājās par 13.0%, savukārt rezidentu noguldījumu atlikums saruka par 9.9% (sk. 17. att.), ko galvenokārt ietekmēja AS "Citadele banka" un AS "Parex banka" veiktās valsts noguldījumu atmaksas un valdības noguldījumu AS "Parex banka" konvertācija slēgtās emisijas vērtspapīros 2011. gada beigās. AS "Latvijas Krājbanka" darbības apturēšana 2011. gada novembrī neizraisīja noguldījumu aizplūdi banku sektorā – mājāsaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumu apmērs (izņemot AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka") 2011. gada pēdējos mēnešos pat pieauga.

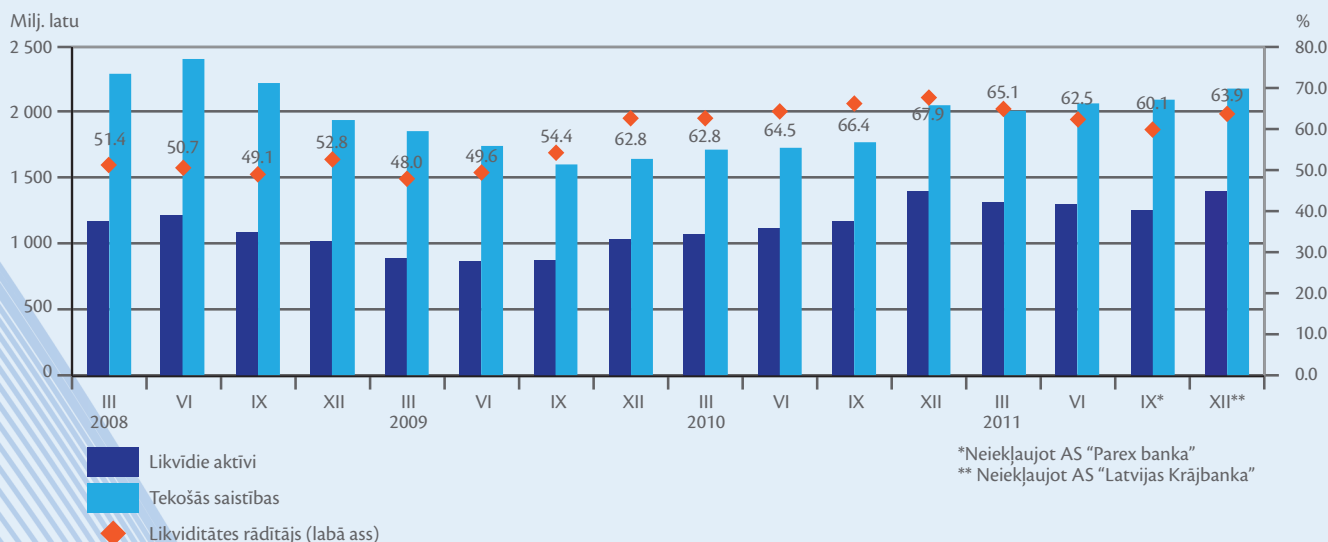
17. attēls
Banku piesaistītie noguldījumi

Banku sektora **likviditātes rādītājs pārskata gada laikā saglabājās augstā līmenī** un decembra beigās bija 63.9% (2010. gada beigās – 67.9%), tādējādi divkārt pārsniedzot minimālo likviditātes prasību (kreditēstādēm jāuztur likvidie aktīvi saistību izpildei pietiekamā apmērā, bet ne mazāk kā 30% no tekošo saistību kopējā apmēra) (sk. 18. att.).

18. attēls

Banku likvidie aktīvi, tekošās saistības un likviditātes rādītājs

2011. gada beigās visām bankām¹⁵ likviditātes rādītājs pārsniedza 40%. Likviditātes rādītāja izkliede saglabājās plaša un bija robežās no 46.8% līdz 129.1%. Tradicionāli augstāku likviditāti uzturēja bankas, kas orientējas uz klientu nerezidentu apkalpošanu un maksājumu pakalpojumu sniegšanu.

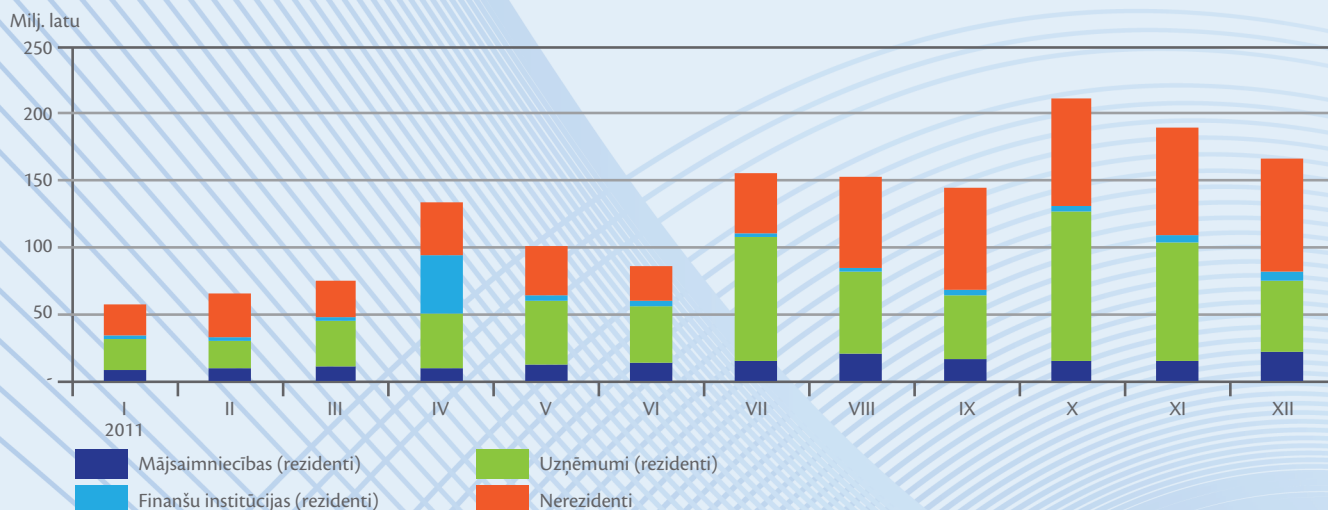
Turpinot pieaugt noguldījumu apmēram un meklējot papildu ienākumu iespējas, banku ieguldījumu vērtspapīros apmērs 2011. gada laikā pieauga par 12.7%, decembra beigās sasniedzot **1.6 mljrd. latu** jeb 7.7% no sektora kopējiem aktīviem (2010. gada beigās – 6.6%). Aptuveni pusi no vērtspapīru portfeļa veidoja ieguldījumi valdību parāda vērtspapīros, no kuriem savukārt 56% jeb 416 milj. latu bija ieguldīti Latvijas centrālās valdības parāda vērtspapīros. 2011. gada beigās Latvijas bankām **nebija būtisku ieguldījumu Eirozonas parādu krīzes skarto valstu vērtspapīros** – ieguldījumu apmērs GIIPS valstu¹⁶ parāda vērtspapīros kopumā sasniedza 35.8 milj. latu jeb tikai 0.2% no banku sektora aktīviem.

Atmaksāto un norakstīto kredītu apmēram joprojām pārsniedzot jauno kredītu plūsmu, banku sektora kredītportfelis turpināja sarukt arī 2011. gadā, tomēr līdz ar makroekonomiskās situācijas uzlabošanos valstī bankas atsāka aktīvāku uzņēmumu kredīvēšanu. 2011. gadā visvairāk kreditētās nozares bija tirdzniecība, finanšu un apdrošināšanas darbības un transports un uzglabāšana.

2011. gadā **no jauna tika izsniegti kredīti 1.5 mljrd. latu** apmērā (t.sk. 664 milj. latu – Latvijas uzņēmumu attīstībai, 87 milj. latu – Latvijas finanšu institūcijām, 168.5 milj. latu – rezidentu mājāsaimniecībām, savukārt 620.6 milj. latu – nerezidentiem) (sk. 19. att.).

19. attēls

Banku sektorā no jauna izsniegtie kredīti (attiecīgajā mēnesī)

2011. gada laikā kredītportfelis saruka par 8.1%, t.sk. rezidentu mājāsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums samazinājās par 7.8%, savukārt korporatīvajā sektorā bija vērojams nedaudz straujāks kritums (par 8.7%), ko galvenokārt ietekmēja kredītportfeļa sarukums ar nekustamo īpašumu saistītajās nozarēs. Nerezidentu kredītportfelis gada laikā saruka par 7.2%.

Mazinoties bezdarba līmenim un pieaugot nodarbināto skaitam, 2011. gadā sāka parādīties pirmās uzlabošanās pazīmes mājāsaimniecību kredītportfelī, savukārt pozitīvās tendences ekonomikā atspoguļojās korporatīvo klientu kredītu kvalitātes uzlabojumā, ko veicināja arī zaudēto kredītu norakstīšana gan mājāsaimniecību, gan arī korporatīvajā sektorā.

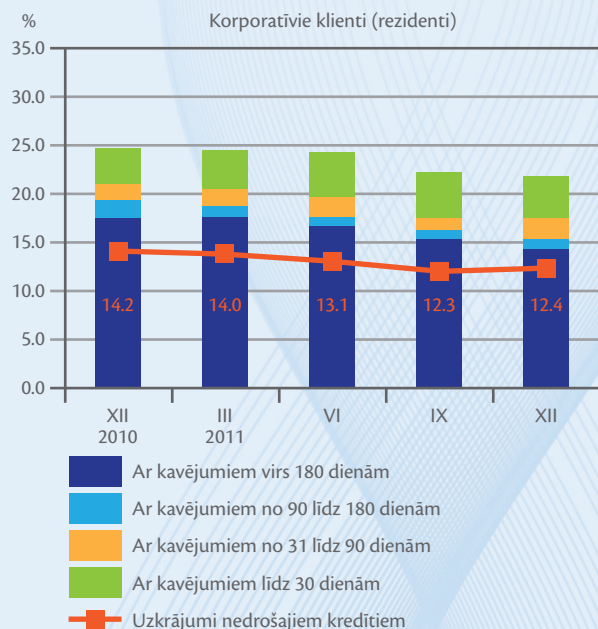
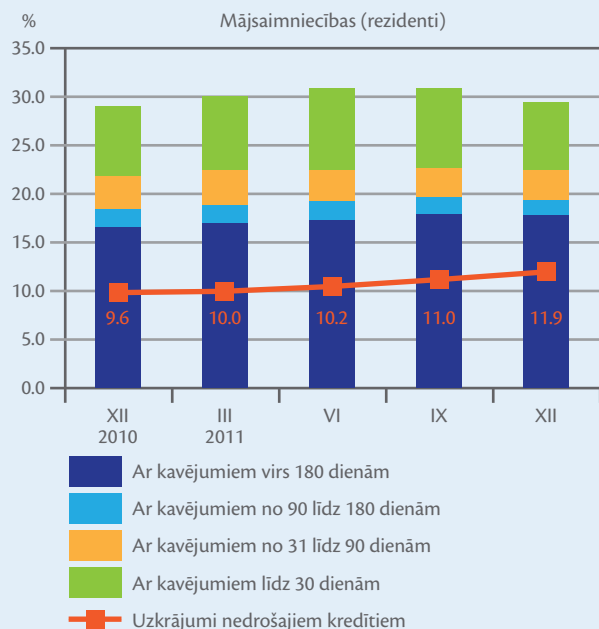
¹⁵Banku sektora kapitāla pietiekamības un likviditātes rādītājos netiek iekļauta AS "Parex banka" (ar 2011. gada jūliju) un AS "Latvijas Krājbanka" (ar 2011. gada novembri).

¹⁶GIIPS valstis – Grieķija, Īrija, Itālija, Portugāle un Spānija.

Turpināja sarukt ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars banku sektora kopējā kredītportfelī, 2011. gada beigās sasniedzot 17.5% (2010. gada beigās – 19%). Attīstoties eksportam un pakāpeniski augot arī iekšējam pieprasījumam, uzņēmumiem finansiālā situācija uzlabojās straujāk nekā mājāsaimniecībām. Korporatīvo klientu (rezidentu) kredītportfelī ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars 2011. gada laikā saruka no 19.5% līdz 15.5% (sk. 20. att.). Vislielākais ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu atlikuma sarukums bija operācijās ar nekustamo īpašumu, kas saistīts ar šajā nozarē izsniegto kredītu norakstīšanu. Savukārt ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars mājāsaimniecību (rezidentu) kredītportfelī pieauga no 18.4% 2010. gada beigās līdz 19.4% 2011. gada beigās (ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu apmēram samazinoties par 2.9%), tomēr gada pēdējā ceturksnī saruka gan ilgāk par 90 dienām kavēto, gan kopējais kavēto kredītu īpatsvars.

20. attēls

Kredīti rezidentiem ar maksājumu kavējumiem un izveidotie uzkrājumi (% no kredītportfeļa)

Stabilizējoties kredītu kvalitātei, pakāpeniski samazinājās banku izveidoto uzkrājumu nedrošajiem kredītiem atlikums, sasniedzot 1.52 mljrd. latu jeb 11.5% no banku kopējā kredītportfeļa 2011. gada decembra beigās. Neskatoties uz uzkrājumu apmēra sarukumu, saglabājās augsta izveidoto uzkrājumu apmēra attiecība pret ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu apmēru, kas 2011. gada beigās sasniedza 66% (2010. gada beigās – 59.7%).

Sadarbojoties ar grūtībās nonākušajiem klientiem, bankas arī 2011. gadā turpināja kredītu restrukturizāciju. Gada laikā pārstrukturēto kredītu kategorijā no jauna tika iekļauti kredīti 1.4 mljrd. latu apmērā. Pārstrukturēto kredītu īpatsvars banku sektora kredītportfelī saruka no 19.9% 2010. gada beigās līdz 17.5% 2011. gada beigās, ko galvenokārt ietekmēja korporatīvajā sektorā novērojamais restrukturēto kredītu apmēra samazinājums. Savukārt atgūšanas procesā esošo kredītu kategorijā šajā pašā laikā no jauna tika iekļauti kredīti 669 milj. latu apmērā, un to īpatsvars 2011. gada beigās sasniedza 14.2% no kredītportfeļa (2010. gada beigās – 15.3%).

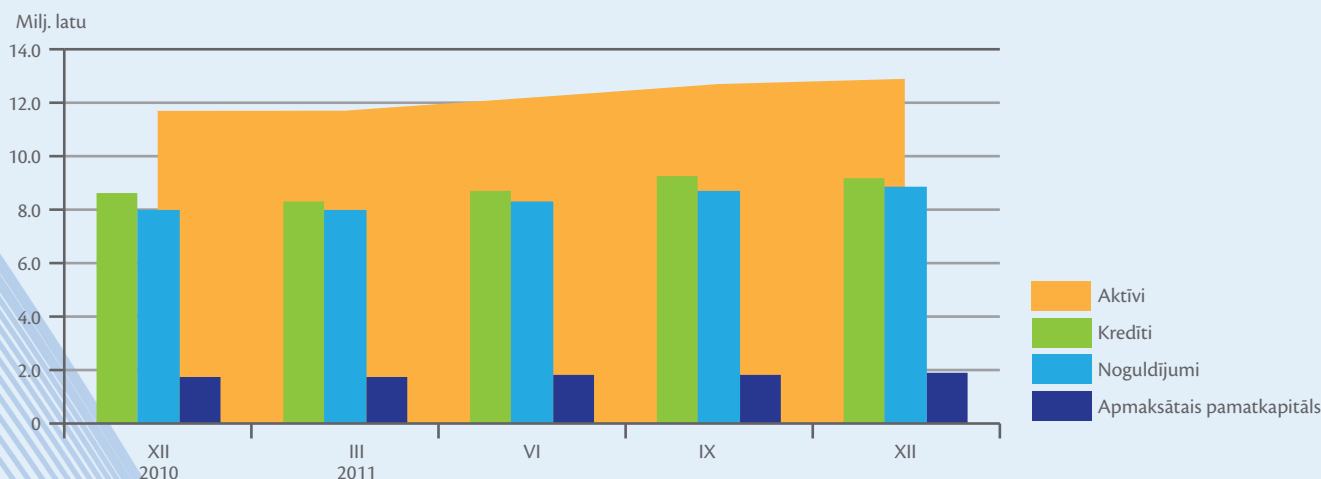
Bankas aktīvāk norakstīja zaudētos kredītus. 2011. gada laikā banku sektorā tika norakstīti kredīti 312 milj. latu apmērā (t.sk. rezidentu mājāsaimniecību – 95 milj. latu, rezidentu korporatīvo klientu – 196 milj. latu, nerezidentu – 21 milj. latu apmērā). Salīdzinājumam 2010. gada laikā bankas norakstīja kredītus 273 milj. latu apmērā.

KOOPERATĪVO KRĀJAIZDEVU SABIEDRĪBU DARBĪBA

2011. gada beigās Latvijā darbojās 33 kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības, un gada laikā tās kopā nopelnīja 130 tūkst. latu jeb par 10.8% mazāk nekā iepriekšējā gadā, kad peļņa sasniedza 146 tūkst. latu. Gūtās peļņas apmēru negatīvi ietekmēja gada laikā par 32.6% augušie izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem.

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību sektora **kapitāla pietiekamības rādītājs 2011. gada laikā saglabājās augsts** un decembra beigās bija 20.1% (2010. gada beigās – 19.9%) (noteiktā minimālā kapitāla pietiekamības prasība ir 10%).

Lielākais sabiedrību piesaistīto līdzekļu avots ir biedru noguldījumi, un to atlikums 2011. gada laikā pieauga par 10.8% un decembra beigās sasniedza 8.9 milj. latu, savukārt sabiedrību darbības galvenais virziens ir savu biedru kredītēšana. Biedriem izsniegto kredītu atlikums 2011. gadā palielinājās par 6.8% un decembra beigās bija 9.2 milj. latu (sk. 21. att.).

Joprojām augstais bezdarba līmenis Latvijas lauku reģionos ietekmēja kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību kredītportfeli. Ienākumus nenesošo kredītu (t.i., zemstandarta, šaubīgo un zaudēto kredītu) kopsumma 2011. gada laikā pieauga par 53%, un to īpatsvars kredītportfelī decembra beigās sasniedza 8.1%, savukārt 65% no krājaizdevu sabiedrību kredītportfeļa bija novērtēti kā standarta un 26.8% – kā uzraugāmie kredīti (2010. gada beigās attiecīgi – 5.7%, 66.5% un 27.8%). Izveidoto speciālo uzkrājumu apmērs nedrošiem parādiem 2011. gada decembra beigās veidoja 7% no kopējā sabiedrību kredītportfeļa (2010. gada beigās – 5.8%).

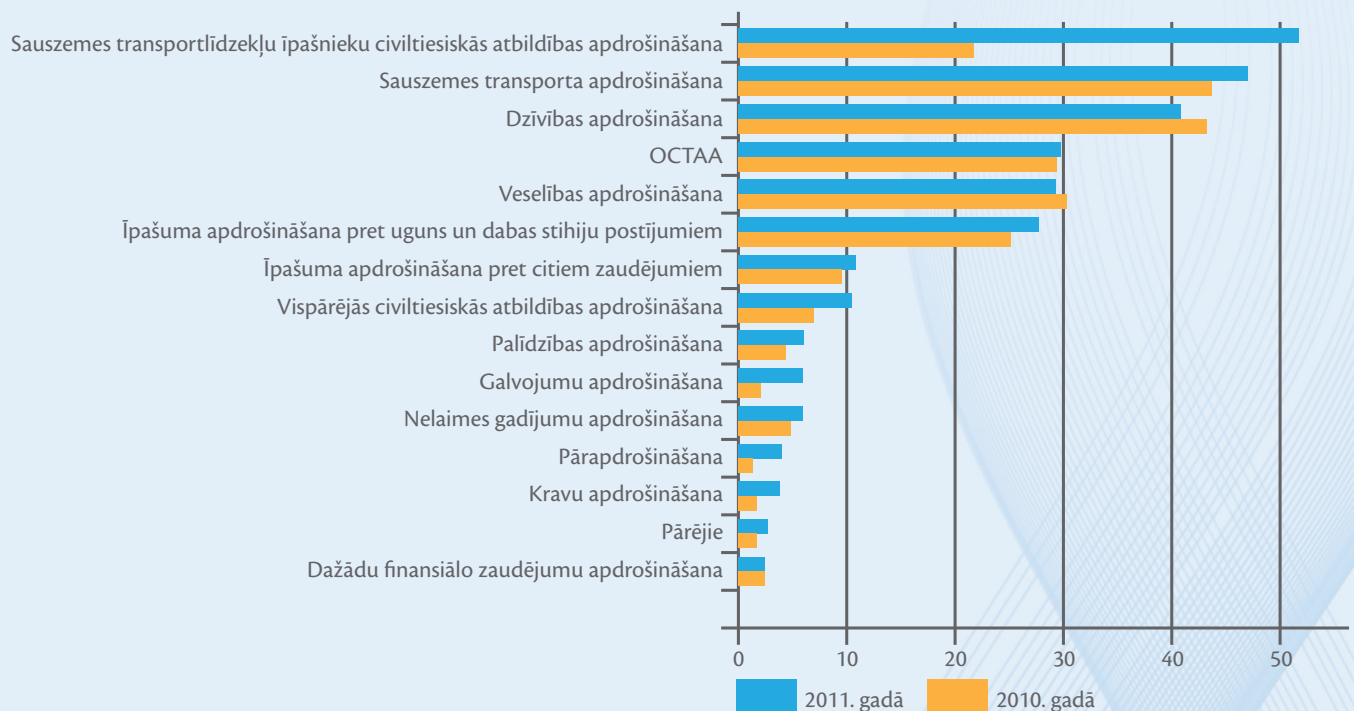
APDROŠINĀTĀJU DARBĪBA

2011. gada beigās Latvijā darbojās 12 apdrošināšanas sabiedrības – trīs dzīvības apdrošināšanas un deviņas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības (t.sk. viena savstarpējās nedzīvības apdrošināšanas kooperatīvā biedrība), kā arī desmit ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles – piecas dzīvības apdrošināšanas un piecas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāles.

Viena dzīvības apdrošināšanas sabiedrība un trīs nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības (AAS “Gjensidige Baltic”, AAS “Balta”, AAS “ERGO Latvija”, AAS “Seesam Latvia”) ir ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību meitas sabiedrības, un šo apdrošināšanas sabiedrību tirgus daļa kopējās apdrošināšanas sabiedrību parakstītajās bruto prēmijās 2011. gada beigās bija 39.7% (2010. gada beigās – 49.8%).

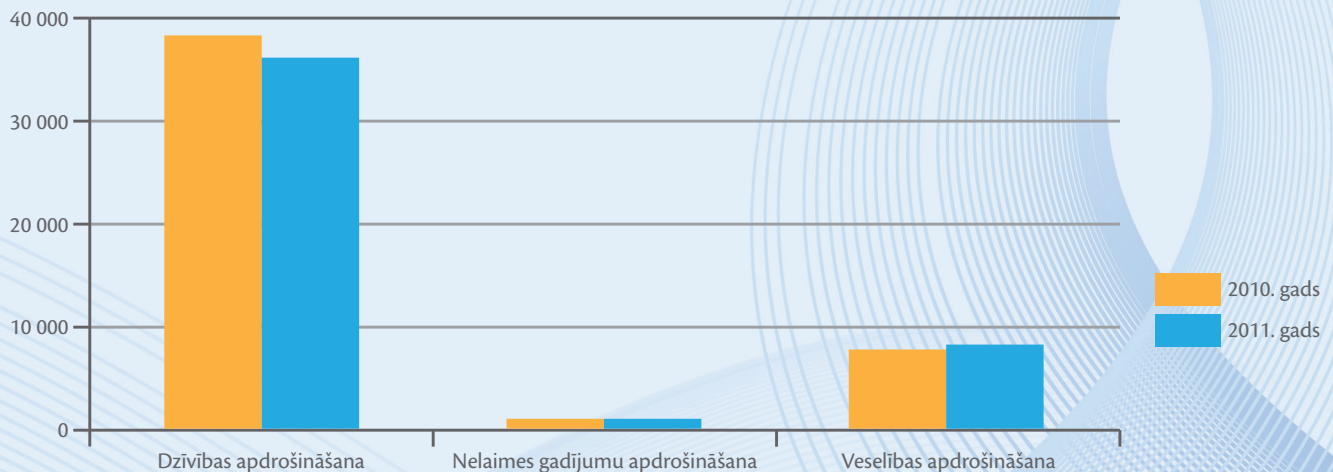
Pēc divu gadu apdrošināšanas tirgus krituma apdrošināšanas sabiedrības, attīstot pakalpojumu sniegšanu ārvalstīs, spēja nodrošināt apdrošināšanas tirgus izaugsmi, un 2011. gadā apdrošināšanas sabiedrību un ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu parakstīto bruto prēmiju apmērs salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu bija pieaudzis par 21% un bija 278 milj. latu. Izmaksāto bruto atlīdzību apmērs pieauga nedaudz lēnāk (par 20%) un pārskata gada beigās bija 155.3 milj. latu. 2011. gada laikā apdrošināšanā parakstītās bruto prēmijas bija augušas gandrīz visos apdrošināšanas veidos, izņemot dzīvības apdrošināšanu un veselības apdrošināšanu (sk. 22. att.).

Latvijas apdrošināšanas sabiedrībām aizvien aktīvāk izmantojot pārrobežu pakalpojumu sniegšanu EEZ valstīs, vairāk nekā trešā daļa prēmiju 2011. gadā bija parakstītas ārpus Latvijas (Lietuvā – 52 milj. latu, Polijā – 12.5 milj. latu, Igaunijā – 11.8 milj. latu, Francijā – 5 milj. latu). Lielākais īpatsvars ārvalstīs bruto parakstītajās prēmijās bija par sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu un par sauszemes transporta apdrošināšanu (attiecīgi 59% un 13%).

Dzīvības apdrošināšanas sabiedrības un ārvalstu dzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāles 2011. gadā parakstīja bruto prēmijas 51.3 milj. latu apmērā (t.sk. dzīvības apdrošināšanas sabiedrību parakstītās prēmijas – 24.9 milj. latu) jeb par 3% mazāk nekā iepriekšējā gadā. Izmaksāto bruto atlīdzību apmērs tajā pašā laikā pieauga par 28.3% un sasniedza 28.6 milj. latu 2011. gada beigās (sk. 23. att.).

Dzīvības apdrošināšanas sabiedrību un ārvalstu dzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāļu parakstītās bruto prēmijas apdrošināšanas veidu dalījumā (tūkst. latu)

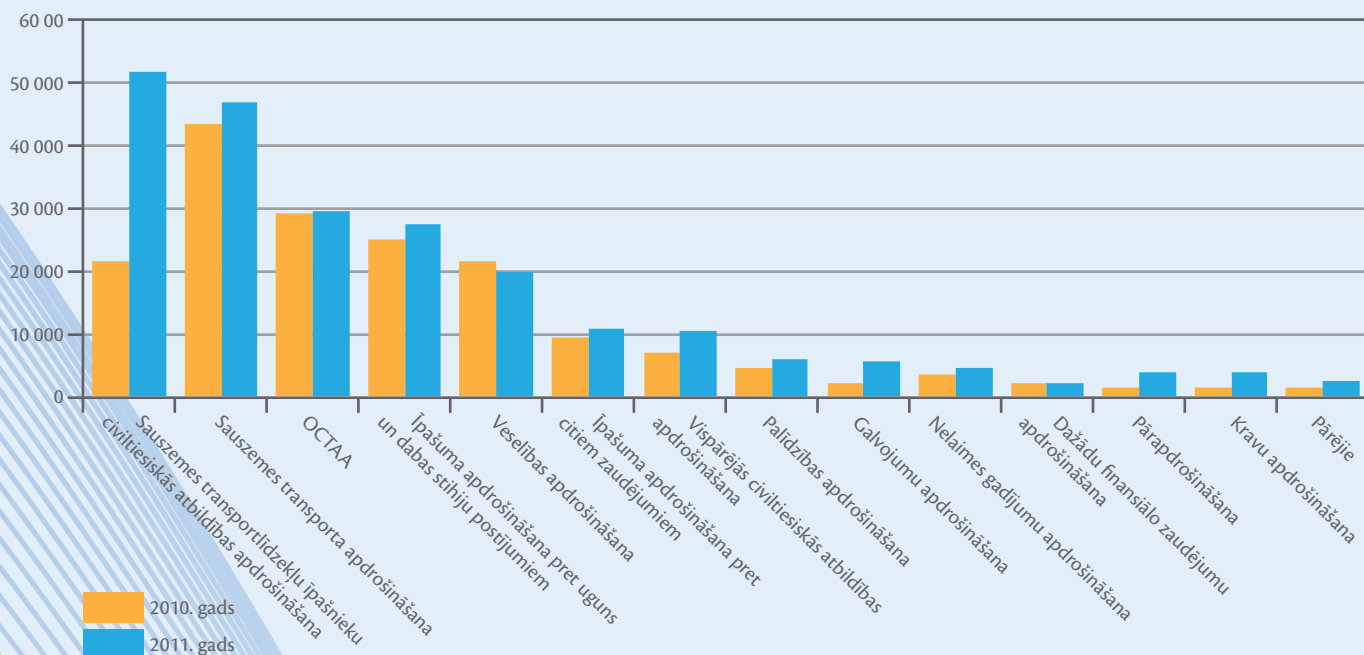
2011. gadā dzīvības apdrošināšanā parakstīto bruto prēmiju portfeļa struktūra nemainījās. Dzīvības apdrošināšanas produktu bruto prēmiju īpatsvars parakstīto bruto prēmiju portfelī sasniedza 79.4%. Savukārt dzīvības apdrošināšanā joprojām lielāko īpatsvaru veidoja apdrošināšanas produkti ar uzkrājumu veidošanu un par tirgum piesaistītajiem līgumiem parakstītās bruto prēmijas, t.i., attiecīgi 46% un 31% no dzīvības apdrošināšana parakstītajām prēmijām.

Nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības un ārvalstu nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāles 2011. gadā parakstīja bruto prēmijas 226.8 milj. latu apmērā (t.sk. nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību parakstītās prēmijas – 198. milj. latu) jeb par 29.7% vairāk nekā iepriekšējā gadā, arī izmaksāto bruto atlīdzību apmērs pieauga par 18.5% un sasniedza 126.7 milj. latu.

2011. gadā nedzīvības apdrošinātāju pakalpojumu sniegšana ārpus Latvijas veicināja strauju parakstīto bruto prēmiju pieaugumu, kā arī izmaiņas apdrošināšanas veidu struktūrā. Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanā bruto parakstīto prēmiju apmērs pieauga gandrīz 2.5 reizes un gada laikā to īpatsvars palielinājās no 12.4% līdz 22.8%. Arī sauszemes transporta apdrošināšanā parakstīto bruto prēmiju apmērs pieauga (7.7%), kaut gan tā īpatsvars parakstītajās prēmijās gada laikā nedaudz samazinājās no 25% līdz 21%. Tāpat pieauga īpašuma apdrošināšanā (par 11%) bruto parakstīto prēmiju apmērs (sk. 24. att.).

24. attēls

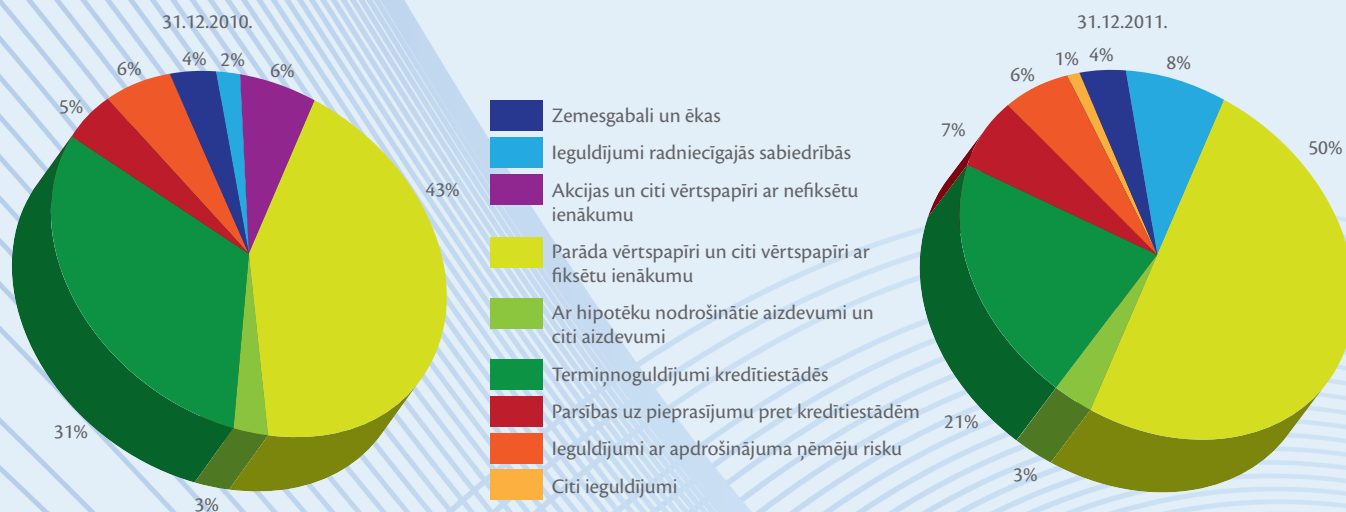
Nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību un ārvalstu nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāļu parakstītās bruto prēmijas apdrošināšanas veidu dalījumā (tūkst. latu)

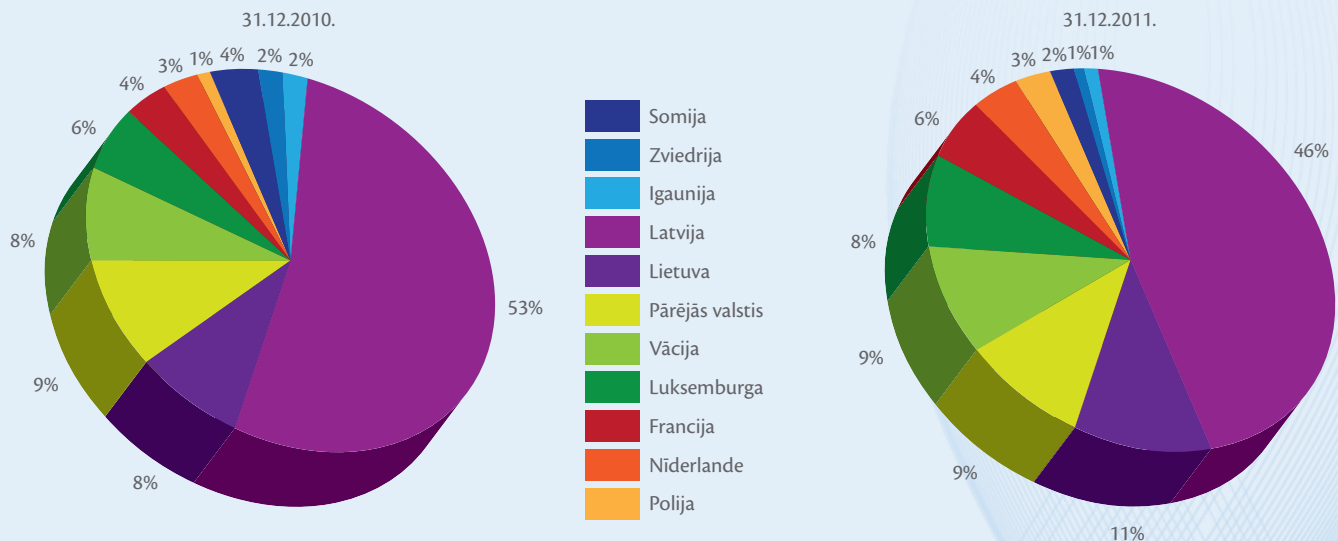
Apdrošināšanas sabiedrību kopējie ieguldījumi 2011. gada beigās sasniedza 288 milj. latu. Pārskata gada laikā apdrošināšanas sabiedrības saglabāja konservatīvu ieguldījumu politiku. Lielākie ieguldījumi bija parāda vērtspapīros un citos vērtspapīros ar fiksētu ienākumu, termiņnoguldījumos kredītiestādēs, kā arī akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienākumu, t.i., attiecīgi 50%, 20% un 8.4% no apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumiem (sk. 25. att.).

25. attēls

Apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumu struktūra

Salīdzinot ar 2010. gada beigām, apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumu apmērs Latvijā samazinājās par 16% un to īpatsvars kopējos ieguldījumos 2011. gada decembra beigās sasniedza 45.9% (sk. 26. att.). Ieguldījumi ES valstīs turpināja nedaudz pieaugt (0.9%), un tajās 2011. gada beigās bija ieguldīti 95.5% no kopējā ieguldījumu ārvalstīs apmēra.

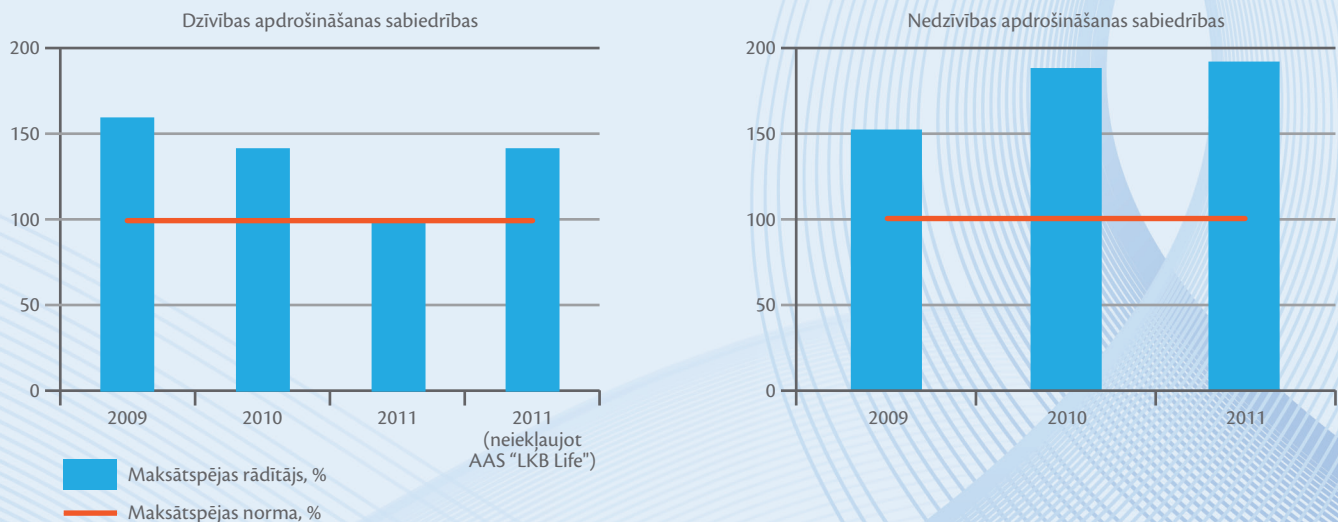
Apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumu struktūra valstu dalījumā

Pieaugot gan sabiedrību ieguldījumu pārvaldīšanas izdevumiem, gan ieguldījumu pārvērtēšanas zaudējumiem, 2011. gadā ieguldījumu atdeve apdrošināšanas sabiedrībām saruka (t.sk. dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām tā sasniedza mīnus 7.9% (2010. gadā – plus 5.7%), savukārt nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – plus 2.7% (2010. gadā – plus 4.6%).

2011. gadā apdrošināšanas sabiedrības strādāja ar 1.8 milj. latu zaudējumiem, t.sk. dzīvības apdrošināšanas sabiedrību zaudējumi bija 2.6 milj. latu (visas sabiedrības strādāja ar zaudējumiem¹⁷), savukārt nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības pārskata periodā strādāja ar peļņu un tā sasniedza 741 tūkst. latu (četras sabiedrības strādāja ar zaudējumiem). Apdrošināšanas sabiedrībām zaudējumus galvenokārt radīja tādi apdrošināšanas veidi kā obligātā civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, sauszemes transporta apdrošināšana un dzīvības apdrošināšana.

Pārskata gadā apdrošināšanas sabiedrību maksāspējas izpildes rādītājs, kas raksturo apdrošināšanas sabiedrības rīcībā esošo līdzekļu pietiekamību tās minimālās maksāspējas¹⁸ nodrošināšanai, dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām bija 100%, nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – 192.6% (2010. gadā – attiecīgi 141.7% un 188.2% (sk. 27. att.)).

27. attēls

Apdrošināšanas sabiedrību maksāspējas rādītājs (procentos)

PENSIJU SISTĒMAS OTRĀ UN TREŠĀ LĪMEŅA DARBĪBA

Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldīšana (otrais līmenis)

2011. gadā valsts fondēto pensiju (pensiju sistēmas otrā līmeņa) līdzekļus pārvaldīja deviņas ieguldījumu pārvaldes sabiedrības (sešas no tām Latvijas banku meitas sabiedrības), piedāvājot 27 ieguldījumu plānus.

¹⁷Vienai sabiedrībai 19.04.2012. atsaukta licence visiem apdrošināšanas veidiem (AAS "LKB Life").

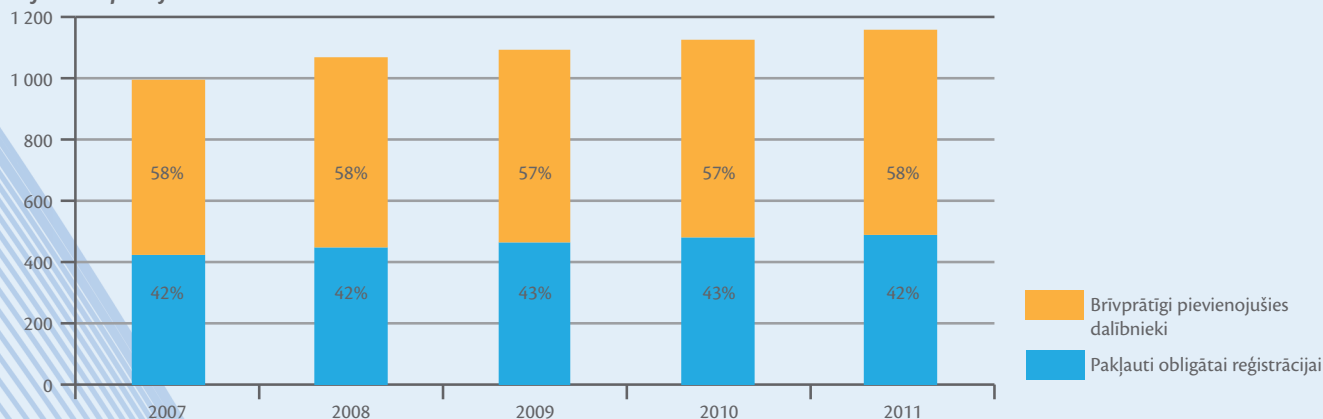
¹⁸Minimālā maksāspēja jeb maksāspējas norma ir aprēķināms lielums, kas izsaka ar noslēgtajiem apdrošināšanas līgumiem saistīto risku kvantitatīvo apmēru.

2011. gada beigās VFPS līdzekļu ieguldījumu plānu neto aktīvu apmērs salīdzinājumā ar 2010. gada beigām bija pieaudzis par 5.8% un sasniedza 876 milj. latu.

Līdz 2011. gada beigām VFPS otrajam līmenim bija pievienojušies 1 156 743¹⁹ dalībnieki. 670 516 jeb 58% no visiem VFPS dalībniekiem tai bija pievienojušies obligātā kārtā²⁰, savukārt 486 227 dalībnieki jeb 42% bija pievienojušies brīvprātīgi (sk. 28. att.).

28. attēls

Valsts fondēto pensiju shēmas dalībnieku struktūra

VFPS līdzekļu ieguldījumu plānu ieguldījumu apmērs turpināja pieaugt un 2011. gada beigās bija 878.4 milj. latu jeb par 5.9% lielāks nekā 2010. gada beigās. Tajā pašā laikā, samazinoties banku procentu likmēm par piesaistītajiem līdzekļiem, ieguldījumu struktūrā turpināja sarukt ieguldījumi kredītiestādēs, savukārt pieauga ieguldījumi parāda vērtspapīros un citos vērtspapīros ar fiksētu ienākumu, kā arī ieguldījumi ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecībās, attiecīgi par 25%, 43% un 32% (sk. 29. att.).

29. attēls

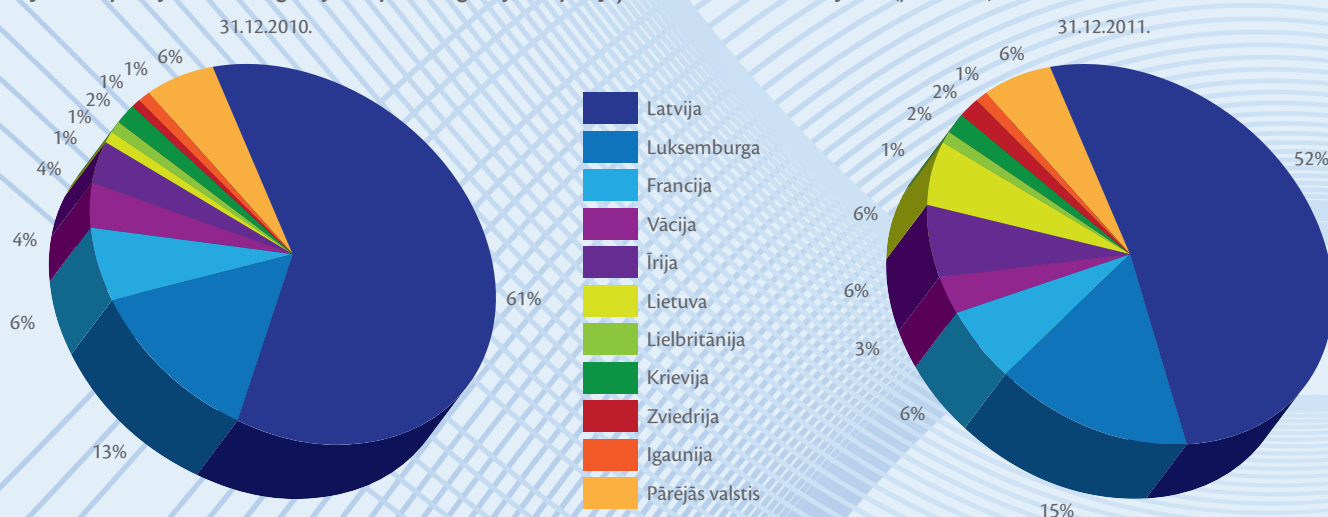
Valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu ieguldījumu portfela struktūra (procentos)

No ieguldījumu plānu ieguldījumu kopsummas 2011. gada beigās Latvijā bija ieguldīti 52.4% (par 9.2% mazāk nekā iepriekšējā gadā), savukārt nedaudz palielinājās ieguldījumi ES valstīs, kas veidoja 91.7% no ārvalstu ieguldījumiem (sk. 30. att.).

30. attēls

Valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu ieguldījumu portfela struktūra valstu dalījumā (procentos)

¹⁹Izmantota Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras apkopotā informācija par valsts fondēto pensiju shēmas dalībniekiem.

²⁰Visas personas, kas dzimušas pēc 01.07.1971. un tiek reģistrētas valsts pensiju apdrošināšanai, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra reģistrē par shēmas dalībniekiem obligātā kārtā.

VFPS vidējais **ieguldījumu plānu ienesīgums**²¹ 2011. gadā bija minus 1.96% (2010. gadā – 7.6%), atsevišķiem ieguldījumu plāniem ienesīgums bija robežās no minus 4.9% līdz plus 4.7% (2010. gadā – no 1.1% līdz 12.1%). Tomēr ieguldījumu plānu, kuru līdzekļi galvenokārt tika izvietoti zema riska aktīvos, ienesīgums bija pozitīvs, konservatīvajiem plāniem gada vidējais ienesīgums bija 1.9%, sabalansētajiem plāniem – 0.6%. Savukārt aktīvo ieguldījumu plānu darbības rezultāti ir visvairāk pakļauti finanšu tirgus svārstībām, un to vidējais ienesīgums bija minus 3.9%.

Ieguldījumu plānu pārvaldīšanas izdevumi 2011. gadā saglabājās līdzīgi kā iepriekšējos gados un bija 1.5% no ieguldījumu plānu vidējiem neto aktīviem, attiecīgi konservatīvajiem plāniem – 1.2%, sabalansētajiem – 1.5% un aktīvajiem plāniem – 1.7%.

Privātie pensiju fondi (trešais līmenis)

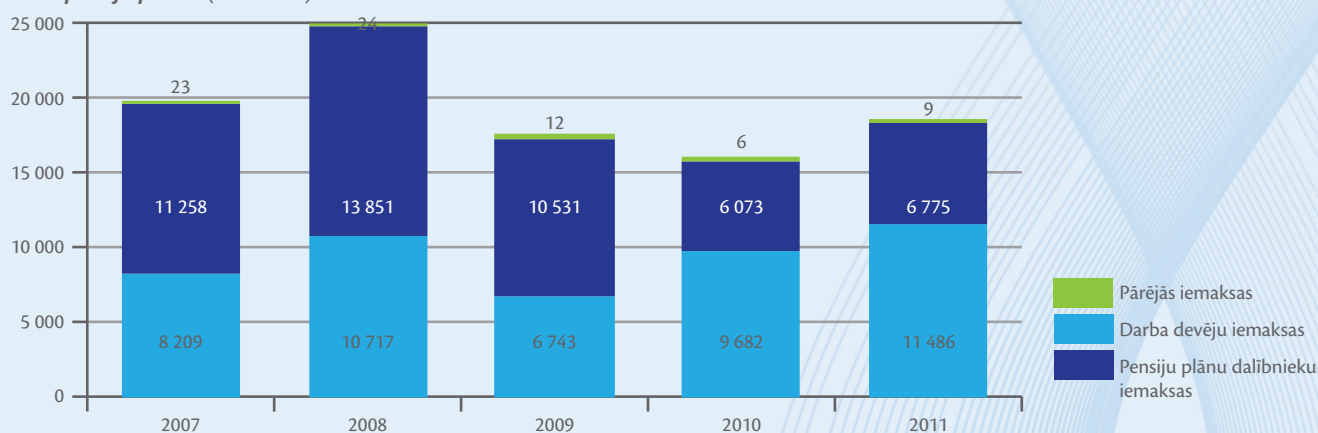
2010. gada beigās Latvijā darbojās septiņi privātie pensiju fondi: seši atklātie (četras no tām Latvijas banku meitas sabiedrības) un viens slēgtais pensiju fonds. Pārskata perioda beigās septiņi privātie pensiju fondi piedāvāja 21 pensiju plānu.

2011. gadā **privāto pensiju fondu aktīvu apmērs pieauga** par 2.6% un gada beigās sasniedza 1.9 milj. latu. Tajā pašā laikā privāto pensiju fondu peļņa sasniedza 52 tūkst. latu (2010. gada peļņa – 159 tūkst. latu).

Līdz 2011. gada beigām pensiju plānu dalībnieku skaits sasniedza 198 575, t.i., bija par 3.8% lielāks nekā 2010. gada beigās (17.2% no Latvijas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem²²). 99 950 jeb 50.3% no dalībniekiem pēdējos 12 mēnešos bija veikuši vai par viņiem bija veiktas iemaksas, 46 371 jeb 23.4% no dalībnieku kopskaita bija pasīvie dalībnieki, kas turpināja dalību pensiju plānā, neveicot iemaksas.

31. attēls

Iemaksas pensiju plānos (tūkst. latu)

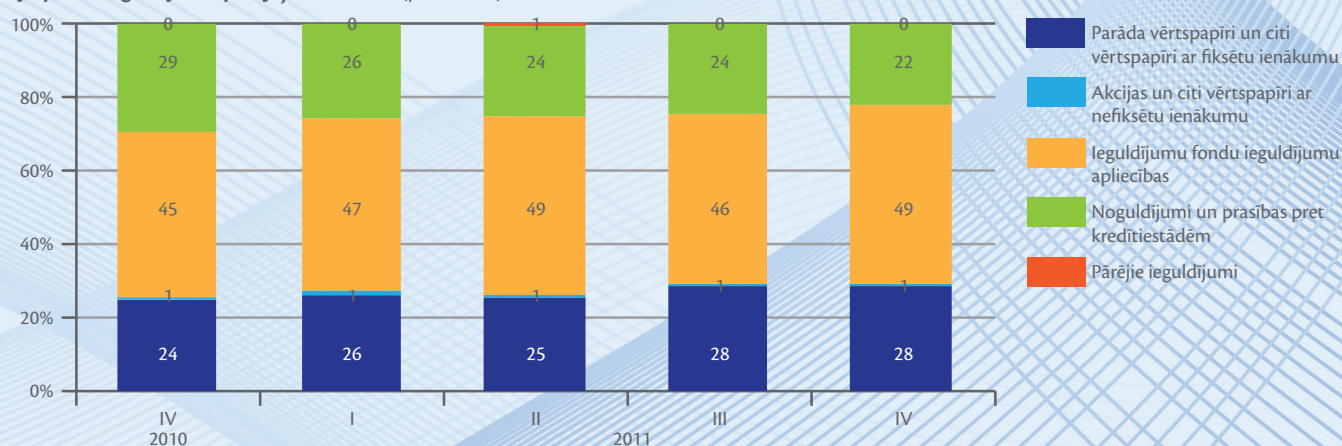
Dalībnieku, kuri bija sasnieguši pensiju plānā noteikto pensijas vecumu un vairs neveica iemaksas, bet turpināja dalību pensiju plānā, saņemot uzkrāto pensijas kapitālu pa daļām, īpatsvars 2011. gada beigās bija 26.3% (jeb 52 254 dalībnieki).

2011. gadā pensiju plānos bija iemaksāti 18.3 milj. latu jeb par 15.9% vairāk nekā 2010. gadā (15.8 milj. latu). Gada laikā pieauga gan darba devēju iemaksu apmērs (11.6%), gan individuālo pensiju plānu dalībnieku iemaksu apmērs (18.6%) (sk. 31. att.).

Savukārt no pensiju plānu kapitāla pārskata periodā tika izmaksāti 6.7 milj. latu. Lielākā daļa jeb 96.9% līdzekļu tika izmaksāti sakarā ar plānu dalībnieku pensijas vecuma iestāšanos un 3.1% tika izmaksāts mantiniekiem sakarā ar pensiju plāna dalībnieka nāvi. Pensiju plānu neto aktīvu apmērs bija audzis par 6.7%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, un 2011. gada beigās sasniedza 119.5 milj. latu. Taču pensiju plānu ieguldījumu struktūrā joprojām lielākais īpatsvars (49%) bija ieguldījumiem ieguldījumu fondu apliecībās (sk. 32. att.).

32. attēls

Pensiju plānu ieguldījumu portfeļa struktūra (procentos)

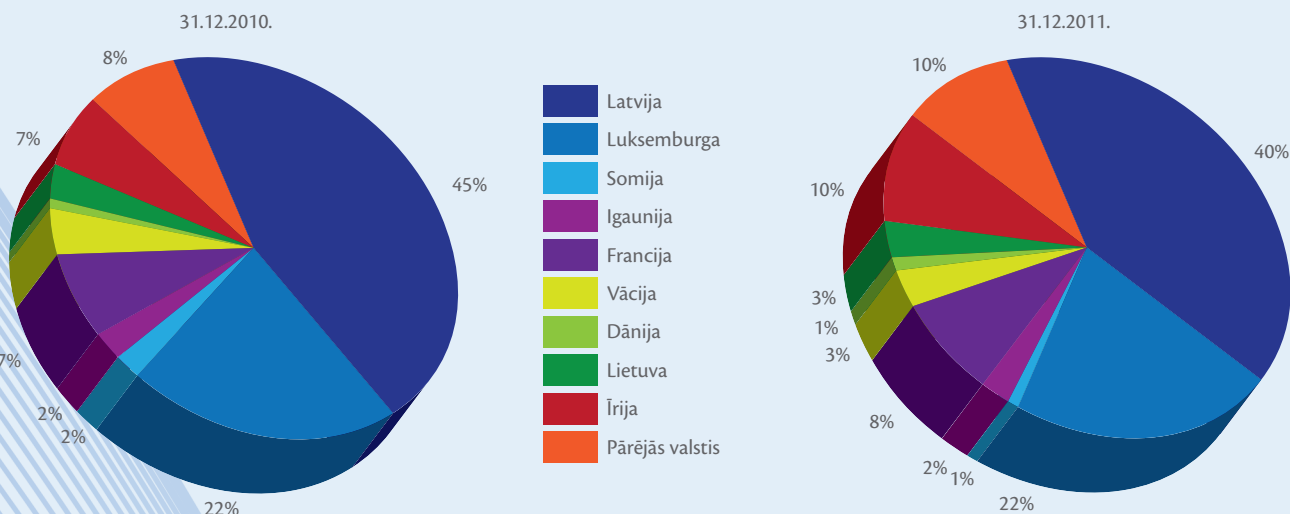
²¹Ieguldījumu plānu ienesīgums – ieguldījumu plāna daļas vērtības izmaiņas pret tās vērtību gada sākumā; izteikts gada procentos.

²²Centrālās statistikas pārvaldes informācija – www.csb.lv.

Lai gan pensiju plānu ieguldījumu portfeļa apmērs 2011. gada laikā pieauga par 3.8% un 2011. gada beigās sasniedza 113.3 milj. latu, tomēr Latvijā veiktie ieguldījumi turpināja sarukt (mīnus 8.7%) un to apmērs sasniedza 44.8 milj. latu jeb 39.6% no visiem pensiju plānu ieguldījumiem (2010. gadā to īpatsvars kopējos ieguldījumos bija 45%) (sk. 33. att.). Vairums (jeb 95.2%) no ieguldījumiem ārvalstīs bija ieguldīti ES valstīs, t.sk. Luksemburgā – 38%, Īrijā – 17.8% un Francijā – 14.3%.

33. attēls

Pensiju plānu ieguldījumu portfeļa struktūra valstu dalījumā (procentos)

Saglabājoties nestabilitātei starptautiskajos finanšu tirgos, kā arī ieguldījumu pārvērtēšanas zaudējumiem, **pensiju plānu gada vidējais ienesīgums** saruka un 2011. gada beigās bija mīnus 2.7%, tajā pašā laikā ienesīgums individuāliem pensiju plāniem bija robežās no mīnus 13.9% līdz plus 2.9% (2010. gadā 7.9% jeb individuāli robežās no 2.7% līdz 11.5%).

Pensiju plānu pārvaldīšanas izdevumi²³ 2011. gadā saglabājās 2.1% apmērā no ieguldījumu plānu vidējiem neto aktīviem.

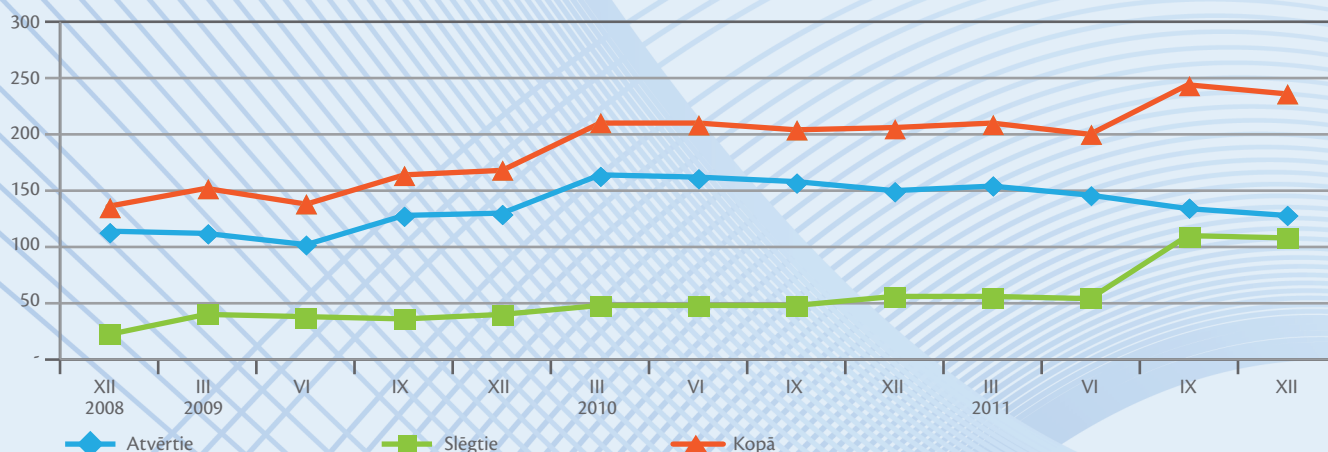
IEGULDĪJUMU PĀRVALDES SABIEDRĪBU UN IEGULDĪJUMU FONDU DARBĪBA

2011. gada beigās Latvijā darbojās 15 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, kas pārvaldīja 44 ieguldījumu fondus (22 atvērtos un 22 slēgtos fondus).

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību pārvaldīšanā esošo ieguldījumu fondu aktīvi gada laikā pieauga par 15.1% (sk. 34. att.). 2011. gadā vairāki ārēji negatīvi notikumi, galvenokārt Eirozonas parādu krīzes saasināšanās un ASV kredītreitinga pazeminājums, satricināja finanšu tirgus, tādēļ atvērtu fondu aktīvi gada laikā saruka par 14.1%, sasniedzot 128.5 milj. latu 2011. gada beigās. Vienai ieguldījumu pārvaldes sabiedrībai aktīvi reģistrējot jaunus slēgtos fondus, slēgto fondu aktīvi gada laikā pieauga gandrīz divas reizes (par 93%), sasniedzot 108.5 milj. latu 2011. gada beigās.

34. attēls

Ieguldījumu fondu aktīvi (milj.latu)

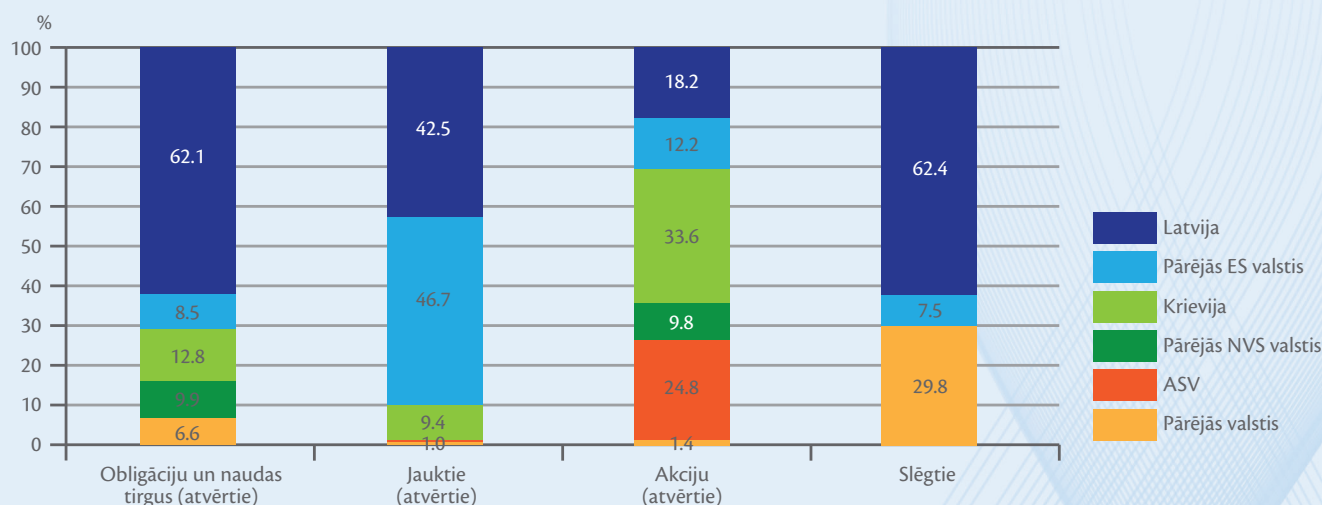
2011. gadā **ieguldījumu pārvaldes sabiedrības** nopelnīja 3.7 milj. latu, kas bija par 17.9% mazāk nekā iepriekšējā gadā. Peļņas samazinājumu galvenokārt ietekmēja administratīvo izdevumu pieaugums (par 7.8%). Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību aktīvi gada laikā pieauga par 4.8%, sasniedzot 20.7 milj. latu 2011. gada beigās.

²³Pensiju plānu pārvaldīšanas izdevumi – pensiju plānu administratīvie izdevumi un ieguldījumu pārvaldīšanas izdevumu attiecība pret neto aktīvu vidējo vērtību periodā (no gada sākuma), izteikta gada procentos.

Atvērtie obligāciju fondi un naudas tirgus fondi* līdzekļus galvenokārt ieguldīja Latvijā (sk. 35. att.) – 2011. gada beigās Latvijā ieguldīto līdzekļu apmērs sasniedza 67.4 milj. latu jeb 62.1% no to kopējā ieguldījumu portfeļa, t.sk. lielāko daļu no šiem ieguldījumiem (ap 90%) veidoja naudas līdzekļi. 8.5% no šo fondu portfeļi turētajiem finanšu instrumentiem bija izvietoti pārējās ES valstīs (izņemot Latviju), 12.8% – Krievijā, 9.9% – pārējās NVS valstīs un 6.7% – pārējo valstu emitentu finanšu instrumentos. 2011. gada beigās vidējais 12 mēnešu ienesīgums** atvērtajiem obligāciju fondiem un naudas tirgus fondiem bija minus 0.9%, tomēr septiņiem fondiem tas bija pozitīvs.

35. attēls

Ieguldījumu fondu ieguldījumu portfeļa struktūra valstu grupu dalījumā 31.12.2011.

Atvērtie jauktie fondi* gandrīz 90% no līdzekļiem ieguldīja ES valstīs. 42.5% no to portfeļa veidoja ieguldījumi Latvijā (91.3% no tiem bija izvietoti prasībās uz pieprasījumu pret kredītiestādēm). Vērā ņemami bija ieguldījumi Luksemburgā (13.6% no portfeļa), Francijā (13% no portfeļa) un Īrijā (10.8% no portfeļa), un 92.6% no šajās valstīs veiktajiem ieguldījumiem bija izvietoti dalībvalstīs reģistrētu atvērto fondu vai tiem pielīdzināmu fondu apliecībās. 9.4% no jaukto fondu portfeļa veidoja ieguldījumi Krievijā, un 77.4% no šiem līdzekļiem bija ieguldīti parāda (galvenokārt komercsabiedrību) vērtspapīros. 2011. gada beigās vidējais 12 mēnešu ienesīgums atvērtajiem jauktajiem fondiem bija minus 6.4% un bija negatīvs visiem šiem fondiem.

Atvērtie akciju fondi* 2011. gada beigās līdzekļus galvenokārt bija ieguldījuši NVS valstīs. Aptuveni trešdaļu no to kopējā ieguldījumu portfeļa veidoja ieguldījumi Krievijā, ceturto daļu – ieguldījumi ASV, savukārt ES valstīs bija ieguldīti 30.4%, t.sk. Latvijā – 18.2%. 2011. gada 4. ceturksņa laikā atvērtie akciju fondi atguvās pēc krasā krituma iepriekšējā ceturksnī, tomēr tas tikai nedaudz kompensēja iepriekšējā ceturksņa zaudējumus. 2011. gada beigās vidējais 12 mēnešu ienesīgums atvērtajiem akciju fondiem bija minus 16.2% un bija negatīvs visiem atvērtajiem akciju fondiem, izņemot vienu, un to visvairāk ietekmēja Krievijas akciju tirgus negatīvās tendences 2011. gadā (gada laikā RTS²⁴ indekss saruka par 22%, MICEX²⁵ – par 16.9%).

Lielākā daļa **slēgto fondu** līdzekļu 2011. gadā bija ieguldīti Latvijā (62%), taču gada laikā to ieguldījumu īpatsvars Latvijā saruka (2010. gada beigās – 89%). Slēgto fondu līdzekļi pārsvarā bija ieguldīti akcijās (63.6%).

IEGULDĪJUMU BROKERU SABIEDRĪBU DARBĪBA

2011. gada beigās Latvijā darbojās sešas ieguldījumu brokeru sabiedrības. Ieguldījumu brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības rādītājs 2011. gada beigās bija 30.2% (2010. gada beigās – 45%) (minimālā kapitāla pietiekamības prasība – 8%).

2011. gada laikā ieguldījumu brokeru sabiedrības kopumā nopelnīja 928 tūkst. latu, t.i., ievērojami vairāk nekā iepriekšējā gadā, kad peļņa sasniedza 518 tūkst. latu. 2011. gadā ar peļņu strādāja četras ieguldījumu brokeru sabiedrības, kopā nopelnot 1.3 milj. latu, savukārt pārējās divas sabiedrības darbojās ar zaudējumiem. 97.2% no visiem ieguldījumu brokeru sabiedrību ienākumiem veidoja komisijas naudas ienākumi u.c. līdzīgi ienākumi par klientiem sniegtajiem pakalpojumiem, savukārt būtiskākais izdevumu postenis bija administratīvie izdevumi (58.6%).

Lai gan divām ieguldījumu brokeru sabiedrībām ir licences arī ieguldītāju finanšu instrumentu individuālai pārvaldīšanai, tomēr šajā darbības segmentā 2011. gada laikā tās aktivitāti neizrādīja un nevienai no sabiedrībām gada beigās pārvaldīšanā nebija nodoti klientu aktīvi. Vairākas ieguldījumu brokeru sabiedrības klientiem piedāvāja veikt darījumus tirdzniecības platformās, t.i., ieguldītājs ar interneta starpniecību varēja sniegt tirdzniecības rīkojumus tieši attiecīgajās biržās, izmantojot elektroniskās tirdzniecības sistēmas.

Klientu naudas līdzekļu apmērs brokeru sabiedrību turējumā esošajos norēķinu kontos kredītiestādēs pārsniedza 995 tūkst. latu. Klientu aktīvi (klientiem piederošie finanšu instrumenti un klientu naudas līdzekļi darījumu veikšanai finanšu instrumentu tirgū, kurus nedrīkst izmantot ieguldījumu brokeru sabiedrības kreditoru prasījumu apmierināšanai) ieguldījumu brokeru sabiedrībās tiek turēti šķirti no ieguldījumu brokeru sabiedrības pašas aktīviem un tādējādi tie netiek uzrādīti ieguldījumu brokeru sabiedrības bilanci.

²⁴ <http://www.rts.ru/en/index/stat/dailyhistory.html?code=RTSI>.

²⁵ <http://www.micex.com/marketdata/indices/shares/composite#&index=MICEXINDEXCF>.

* Ieguldījumu fondu sadalījums atbilst Latvijas Bankas mājas lapā publicētajam ieguldījumu fondu sadalījumam pēc ieguldījumu politikas, sk. <http://www.bank.lv/statistika/mfi-un-citu-finansu-starpnieku-saraksti/latvijas-republikas-ieguldijumu-fondu-saraksts>.

** Ienesīgums aprēķināts kā fonda ieguldījumu apliecības vērtības izmaiņas pārskata perioda laikā attiecība pret fonda ieguldījumu apliecības vērtību pārskata perioda sākumā, izsakot to procentos.

MAKSĀJUMU IESTĀŽU UN ELEKTRONISKĀS NAUDAS IESTĀŽU DARBĪBA

Kopš 2010. gada Komisija reģistrē, licencē un uzrauga maksājumu iestādes un kopš 2011. gada arī elektroniskās naudas iestādes. 2011. gada beigās bija reģistrētas 33 maksājumu iestādes (t.sk. darbību bija sākušas 26) un astoņas elektroniskās naudas iestādes (t.sk. darbību bija sākušas piecas iestādes, no kurām divām ir tiesības sniegt arī maksājumu pakalpojumus).

2011. gadā maksājumu iestāžu veikto maksājumu kopējais apmērs bija 32.4 milj. latu. Maksājumu iestāžu likvido aktīvu kopsumma 2011. gada beigās bija 2.2 milj. latu.

Elektroniskās naudas iestāžu 2011. gada pēdējos sešos mēnešos apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējais apmērs bija 1.3 milj. latu. Elektroniskās naudas iestāžu likvido aktīvu kopsumma 2011. gada beigās bija 4.3 milj. latu, t.sk. nauda kasē bija 58.6 tūkst. latu, prasības pret bankām emitētās elektroniskās naudas saistību nodrošināšanai – 1.6 milj. latu un prasības pret bankām maksājumu pakalpojumu nodrošināšanai – 2.6 milj. latu.

